

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΟΜΕΑ Β' ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ)
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2017-2018

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

Σοφίας Ι. Εμφιετζόγλου

A.M.: 7340010417006

«Το Δίκαιο της προπρωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης»

Επιβλέποντες:

Μιχαλόπουλος Γεώργιος

Μαστρομανώλης Εμμανουήλ

Μπέτζιου-Κάμτσιου Κωνσταντίνα

Αθήνα, 2018

Copyright © Σοφία Ι. Εμφιετζόγλου, 2018.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες Καθηγητές της διπλωματικής μου εργασίας κ. Γ. Μιχαλόπουλο, κ. Ε. Μαστρομανώλη και την κ. Κάμτσιου-Μπέτζιου για τις κατευθύνσεις και τη βοήθεια που μου παρείχαν όσον αφορά τη συγγραφή της εργασίας. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τα υπόλοιπα κοντινά μου πρόσωπα ως ελάχιστο δείγμα ευγνωμοσύνης, για την ηθική αλλά και πνευματική συμπαράσταση που μου προσέφεραν καθ'όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Συντομογραφίες.....	4
Περίληψη	8
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄</u>	9
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
II. Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	13
§ 1. Το ελληνικό δίκαιο της εξυγίανσης πριν την έλευση του ΠτΚ	13
§ 2. Το ελληνικό δίκαιο της εξυγίανσης μετά την έλευση του ΠτΚ	16
A. Η καταργηθείσα προπρωχευτική διαδικασία συνδιαλλαγής (παλαιά άρθρα 99-106 ΠτΚ).....	16
B. Σύγκριση της διαδικασίας συνδιαλλαγής με την διαδικασία εξυγίανσης.....	19
Γ. Η αρχική μορφή(ν.4013/2011) της διαδικασίας εξυγίανσης (άρθρα 99-106ιαΠτΚ)	21
Δ. Οι τροποποιήσεις του ν.4013/2013 με τους ν. 4072/2012 και 4336/2015	27
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄</u>	29
III. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟ Ν.4446/2016 (ΠτΚ 99- 106στ)	29
A. Οι στόχοι και οι άξονες της αναμόρφωσης.....	29
B. Απλούστευση της διαδικασίας εξυγίανσης και κατάργηση του σταδίου ανοίγματος.....	30
Γ. Η διατηρούμενη διαδικασία άμεσης επικύρωσης και ο σκοπός της.....	31
Δ. Οι προϋποθέσεις της διαδικασίας και η αίτηση επικύρωσης.....	33

E.	Νόμιμα και δικαστικά προληπτικά μέτρα	38
ΣΤ.	Το αντικείμενο της αίτησης επικύρωσης: Η συμφωνία εξυγίανσης	46
Z.	Η επικύρωση της συμφωνίας από το «πρωχευτικό δικαστήριο» (ΠτΚ 106β)	57
H.	Η δυνατότητα τροποποίησης της συμφωνίας εξυγίανσης (ΠτΚ 106β παρ.11)	63
Θ.	Οι συνέπειες της δικαστικής επικύρωσης της συμφωνίας (ΠτΚ 106γ)	64
I.	Μεταβιβαστική εξυγίανση (ΠτΚ 106δ)	67
ΙΑ.	Δικαιώματα κοινού δικαίου των πιστωτών	70
ΙΒ.	Ακύρωση της συμφωνίας (ΠτΚ 106ε)	71
ΙΓ.	Ματαίωση της συμφωνίας με την κήρυξη της πτώχευσης (ΠτΚ 106ε παρ.3).....	71
ΙΔ.	Καθήκοντα και αμοιβές των οργάνων της διαδικασίας (ΠτΚ 106 στ)	72
ΙΕ.	Συμπερασματικές παρατηρήσεις	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	76
IV. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	76
§ 1.	Οι προπρωχευτικές διαδικασίες και η υπεραξία τους.....	76
§ 2.	Προπρωχευτικές εξυγιαντικές διαδικασίες σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη: Το ζήτημα στο συγκριτικό δίκαιο.....	78
A.	Εισαγωγικά.....	78
B.	Αλλοδαπά δίκαια.....	78
§ 3.	Συμπεράσματα.....	91
V. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	93
Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία.....		96

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ: Αστικός Κώδικας

Βλ.: βλέπε

ΓΕΜΗ: Γενικό Εμπορικό Μητρώο

ΔΔΔΤΝ: Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του Ταμείου Νομικών

ΔΕΕ: Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών

ΔΕΕ: Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕμπΔ: Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)

ΕλλΔνη: Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)

ΕμπΔ: Εμπορικό δίκαιο

ΕμπΝ: Εμπορικό Νόμος

ΕΝΕ: Αιτιολογική Έκθεση της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Πτωχευτικού Κώδικα.

Επ.: επόμενα

Εφ: Εφετείο

ΚΝοΒ: Κώδικας Νομικού Βήματος (περιοδικό)

ΚΠολΔ: Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

ΜΠρ: Μονομελές Πρωτοδικείο (απόφαση)

Ν.: νόμος

ΝοΒ: Νομικό Βήμα (περιοδικό)

Ο.π.: όπου παραπάνω

Παρ.: παράγραφος

ΠΠρ: Πολυμελές Πρωτοδικείο (απόφαση)

ΠτΔ: Πτωχευτικό δίκαιο

ΠτΚ: Πτωχευτικός Κώδικας (ν.3588/2007)

Π.χ.: παραδείγματος χάριν

Σελ.: σελίδα

Συντ.: Σύνταγμα

Υποσημ: υποσημείωση

ΧρηΔικ: Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο

ΧρΙΔ: Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

KS: Kolner Schrift zur InsO- Das neue Insolvenzrecht in der Praxis, 2η έκδ. 2000

NZI: Neue Zeitschrift fur Insolvenz und Sanierung (περιοδικό)

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης το πτωχευτικό δίκαιο έρχεται στο προσκήνιο ως ο δικαϊκός εκείνος κλάδος, ο οποίος ενδεχομένως θα μπορούσε να ασχοληθεί με το κρίσιμο ερώτημα σχετικά με το τι μπορεί αλλά και πρέπει να γίνει με τις αφερέγγυες επιχειρήσεις και τα εμπλεκόμενα σε αυτές πρόσωπα. Όπως είναι ευνόητο, απάντηση στο εν λόγω ερώτημα θα μπορούσε να δώσει το κομμάτι του πτωχευτικού δικαίου που σχετίζεται με την εξυγίανση των επιχειρήσεων, παρέχοντας το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο με τη βοήθεια του οποίου οι αφερέγγυες εταιρίες θα αποκτήσουν τη δυνατότητα διατήρησης, ανόρθωσης και αναδιάρθρωσης. Το δίκαιο εξυγίανσης αποτελεί ένα σύνολο νομικών -οργανωτικών και οικονομικών- κανόνων, οι οποίοι εφαρμόζονται από τα αρμόδια όργανα, με σκοπό την καταπολέμηση μιας δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης και αποκτά όλο και μεγαλύτερη αξία στις μέρες μας.

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην ανάλυση του δικαίου της προπτωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης. Ειδικότερα, στην εργασία περιλαμβάνονται τα εξής μέρη: Στο πρώτο εισαγωγικό κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στην έννοια της εξυγίανσης εν ευρεία έννοια, καθώς και στην εξελικτική πορεία της στο ελληνικό δίκαιο. Στη συνέχεια, αναπτύσσεται το κύριο μέρος της παρούσας μελέτης και ειδικότερα το δίκαιο της προπτωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης όπως αυτό ισχύει σήμερα, με έμφαση στην παράθεση των νεωτερισμών, τους οποίους εισήγαγε ο νέος ν.4446/2016. Επιπροσθέτως, γίνεται ανάλυση του ζητήματος της εξυγίανσης στο συγκριτικό δίκαιο. Τέλος, παρατίθενται ορισμένες συνοπτικές παρατηρήσεις και επισημαίνεται η διαφορά μεταξύ της διαδικασίας εξυγίανσης της επιχείρησης και της διαδικασίας εξυγίανσης της αγοράς.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Α '

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πτωχευτικό δίκαιο θεωρείται μέρος του εμπορικού δικαίου και ρυθμίζει τα θέματα που προκύπτουν από την πραγματική κατάσταση της αδυναμίας εκπλήρωσης, κατά γενικό και μόνιμο τρόπο, των υποχρεώσεων του εμπόρου απέναντι στους πιστωτές του, δηλαδή από την πτώχευση. Ωστόσο, είναι προτιμότερο η αφερεγγυότητα ως κατάσταση παθολογική και η πτώχευση ως τρόπος νομικής αντιμετώπισής της να προλαμβάνονται, όσο αυτό είναι εφικτό¹. Στο σημείο αυτό, το ζήτημα που ανακύπτει αφορά την περίπτωση, κατά την οποία ο οφειλέτης επιθυμεί να αποφύγει την πτώχευση. Το εν λόγω ζήτημα έρχεται να διευθετήσει το δίκαιο της εξυγίανσης των επιχειρήσεων².

Πρόκειται για μια προσπάθεια του νομοθέτη να διασώσει την επιχείρηση, προτού αυτή φτάσει στο μονόδρομο της πτωχευτικής διαδικασίας. Ουσιαστικά, η διαφοροποίηση της εξυγίανσης από την πτώχευση έγκειται στο ότι η τελευταία, ως μορφή συλλογικής διαδικασίας εκτέλεσης με τα χαρακτηριστικά της καθολικότητας και της σύμμετρης ικανοποίησης των πιστωτών³, οδηγεί πολλάκις σε διάλυση της επιχείρησης, αδιαφορώντας για τη βιωσιμότητά της ή μη καθώς και για τα αποτελέσματα που αυτή συνεπάγεται για την οικονομία και την κοινωνία. Εν αντιθέσει, η εξυγίανση συγκρατεί την επιχείρηση, η οποία δύναται, μάλιστα, να συνεχίσει την δραστηριότητά της με τον ίδιο φορέα⁴.

Το δίκαιο της εξυγίανσης των επιχειρήσεων αποτελεί ένα από τα πιο επίκαιρα ζητήματα στο χώρο του δικαίου των επιχειρήσεων διεθνώς. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο, στην αύξηση

¹ *Περάκης*, Πτωχευτικό δίκαιο, 2017, σελ.45: «Με τους τρόπους και τα μέσα πρόληψης της πτώχευσης ασχολείται το ίδιο το πτωχευτικό δίκαιο, αλλά όχι μόνο. Οι κανόνες εποπτείας ορισμένων επιχειρήσεων (ιδίως εκείνων του χρηματοπιστωτικού τομέα), το ασφαλιστικό δίκαιο, η χρήση χρηματοοικονομικών μέσων αντιστάθμισης κινδύνων, η λήψη ασφαλειών, οι κανόνες του εταιρικού δικαίου, αλλά και η συνετή διαχείριση μπορούν να συντελέσουν στην αποτροπή της πτώχευσης».

² *Παναγιώτου*, Συμφωνίες αναδιάρθρωσης χρεών για διάσωση της επιχείρησης στην προπρωχεντική διαδικασία εξυγίανσης, ΝΟΒ 66/2018, σελ.169: « Η εξυγίανση της επιχείρησης είναι δυνατή πέραν των χρηματοοικονομικών μέσων αναδιάρθρωσης και με μέτρα του εταιρικού δικαίου, όπως με συγχώνευση, διάσπαση της οφειλέτριας εταιρίας, νέα εξυγιαντική χρηματοδότηση, απόσχιση κλάδου επιχείρησης, εισφορά σε εταιρία είτε κατά την ίδρυση είτε κατά την αύξηση κεφαλαίου, εξωεταιρικές συμβάσεις, συμβάσεις αναδιάρθρωσης των οφειλών επιχείρησης με τους πιστωτές της, κεφαλαιοποίηση των χρεών».

³ Βλ. σχετικά με την πτώχευση, ΠτΚ 1 επ.

⁴ *Κοτσίρης/ Χατζηνικολάου*, Δίκαιο της εξυγίανσης και εκκαθάρισης προβληματικών επιχειρήσεων, 2002, σελ. 3.

του αριθμού των πτωχεύσεων που λαμβάνουν χώρα και στον περιορισμό της κερδοφορίας πολλών επιχειρήσεων, εξαιτίας της εκδηλωθείσας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Βασικός σκοπός του δικαίου της εξυγίανσης, είναι η έγκαιρη συνειδητοποίηση εκ μέρους των διοικητών της επιχείρησης των παραγόντων που μπορούν να ωθήσουν την επιχείρηση σε κρίση, καθώς και η λήψη μέτρων, τα οποία αποσκοπούν στον παραμερισμό τους και στη διατήρηση της υπεραξίας της επιχείρησης. Συνεπώς, το εν λόγω δίκαιο θέτει τα κίνητρα, έτσι ώστε η διοίκηση να διαγνώσει εγκαίρως τα σημάδια της κρίσης και να τα παραμερίσει, όχι όμως και να αντιμετωπίσει τις αιτίες -είτε εσωτερικές είτε εξωτερικές - που οδηγούν την επιχείρηση σε κρίση⁵.

Ενόψει των ανωτέρω, αξίζει να διευκρινιστεί πως το εάν τελικά επιτευχθεί η εξυγίανση μιας επιχείρησης, τόσο προς όφελος των πιστωτών και του οφειλέτη, όσο και προς όφελος της Εθνικής Οικονομίας, δεν εξαρτάται σε καμία περίπτωση από μια «καλή» ή «κακή» συμφωνία εξυγίανσης⁶. Η συμφωνία καθαυτή αποτελεί απλώς και μόνο το νομικό όχημα προς την εξυγίανση, δεν εξυγιαίνει όμως η ίδια την πάσχουσα επιχείρηση⁷. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την διάσωση της τελευταίας, φαίνεται να συνιστούν αφενός μεν η βιωσιμότητά της, ήτοι η ικανότητά της να διατηρηθεί στην αγορά, αν όχι με δικές της δυνάμεις, έστω μέσω μιας εξυγιαντικής διαδικασίας, αφετέρου δε η ικανότητα του φορέα της να αντιληφθεί εγκαίρως την κρισιμότητα των προβλημάτων της και να προβεί αμέσως στις αναγκαίες νομικές ενέργειες, εν προκειμένω, δηλαδή, στην χωρίς καθυστέρηση υποβολή της συμφωνίας εξυγίανσης στο πτωχευτικό δικαστήριο⁸. Μάλιστα, η επιλογή του καταλληλότερου χρονικού σημείου για την εκκίνηση μιας εξυγιαντικής διαδικασίας θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του δικαίου της εξυγίανσης⁹. Ακόμη, η βιωσιμότητα της επιχείρησης, σε κάθε περίπτωση, απαιτεί την ύπαρξη αγοράς για τα παρεχόμενα αγαθά και τις υπηρεσίες της, ειδικευμένου προσωπικού, απαραίτητου εξοπλισμού και άλλων εκμεταλλεύσιμων στοιχείων, στα οποία θα μπορούσε να βασισθεί η ανασυγκρότησή της. Σε αυτές τις επιχειρήσεις απευθύνονται οι εξυγιαντικές διαδικασίες του ΠτΚ και όχι στους οφειλέτες εκείνους, οι οποίοι αποσκοπούν αποκλειστικά στην παρεμπόδιση της εξέλιξης της πτωχευτικής διαδικασίας σε βάρος των πιστωτών τους¹⁰.

⁵ Κοτσίρης/ Χατζηνικολάου, ο.π., σελ.2 επ., *Αυγητίδης*, Η νέα άμεση διαδικασία εξυγίανσης, Συν.2011, σελ. 36-7.

⁶ Χριστοπούλου, Η συμφωνία εξυγίανσης, ΔΕΕ, 12/2012, σελ.1109: «ή από ένα «καλό» ή «κακό» σχέδιο αναδιοργάνωσης».

⁷ *Griebel*, Der Insolvenzplan und seine praktische Bedeutung, 2005, σελ.50, Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1109.

⁸ *Griebel*, ο.π., σελ.53, *Μιχαλόπουλος*, Η αποδραματοποίηση της πτώχευσης κατά το ισχύον δίκαιο του πτωχευτικού κώδικα, ΕΕμπΔ, 2009, σελ. 741 επ., Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1109.

⁹ Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1109.

¹⁰ Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1109, *Ψυχομάνης*, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2017, σελ.82.

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι το δίκαιο της συλλογικής προ πτωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης, η οποία ρυθμίζει τη βιωσιμότητα της επιχείρησης που διέρχεται περίοδο οικονομικής κρίσης, προτού επέλθει η απαξίωσή της και η ρευστοποίηση της περιουσίας της (ΠτΚ 99-106στ). Πρόσφατα στο ελληνικό δίκαιο, έλαβε χώρα μια εκ βάθρων τροποποίηση των διατάξεων για την εξυγιαντική διαδικασία με το ν.4446/2016. Ωστόσο, πέρα από τη διαδικασία εξυγίανσης, όπως αυτή ισχύει σήμερα, θα αναφερθούμε στην εξελικτική πορεία της στο ελληνικό δίκαιο καθώς και σε ορισμένες διεθνείς τάσεις, κάνοντας κάποιες συγκριτικές παρατηρήσεις.

Αξίζει να αναφερθεί όμως το γεγονός, ότι πέρα από την προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης μετά από συμβατική/εξωπτωχευτική συμφωνία πιστωτών-οφειλέτη, στον αναθεωρημένο πτωχευτικό κώδικα προβλέπεται και άλλος νομοθετικός τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων των επιχειρήσεων με μέτρα, τα οποία τάσσονται ευνοϊκά υπέρ της λειτουργούσας επιχείρησης. Τα εν λόγω μέτρα περιγράφονται στα άρθρα 107-131 ΠτΚ και αφορούν την ενδοπτωχευτική διαδικασία αναδιοργάνωσης της επιχείρησης¹¹, ως έναν εναλλακτικό τρόπο συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών, ο οποίος αποσκοπεί στη διατήρηση της επιχείρησης του οφειλέτη. Μειονέκτημα όμως του ως άνω τρόπου, είναι ότι αυτός προϋποθέτει κηρυγμένη πτώχευση, με αποτέλεσμα να στιγματίζεται η επιχείρηση, να επέρχεται ανάκληση των διοικητικών αδειών κλπ. Συνεπώς, το γεγονός αυτό συντέλεσε στην αναγκαιότητα ύπαρξης μιας προπτωχευτικής διαδικασίας προς διευκόλυνση της εξυγίανσης των επιχειρήσεων. Επίσης, στο ν.4307/2014¹² προβλέπεται η «προπτωχευτική διαδικασία της ειδικής διαχείρισης», η οποία αναφέρεται στη διατήρηση σε λειτουργία της «βιώσιμης» επιχείρησης και στην εν συνεχεία εκποίησή της με δημόσιο πλειοδοτικό διαγωνισμό¹³. Εν προκειμένω, η διάσωση της επιχείρησης σκοπείται με την απώλεια του ελέγχου της από τον επιχειρηματία και τη μεταβίβασή της σε άλλον φορέα. Πρόκειται για μια ταχεία διαδικασία, που σε διάστημα έτους είτε πρέπει να διεξαχθεί με επιτυχία (ως επιτυχία θεωρείται η εκποίηση του 90% του ενεργητικού), είτε αποτυγχάνει και άρα ο επιχειρηματικός φορέας οδηγείται σε πτώχευση. Το γεγονός ότι σε περίπτωση αποτυχίας της οδηγεί σε πτώχευση, την καθιστά προπτωχευτική διαδικασία¹⁴.

¹¹ Βλ. αναλυτικότερα *Περάκης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.427 επ., *Ρόκας*, Προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης των επιχειρήσεων, 2014, σελ.14, *Ψυχομάνης*, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2016, σελ.448 επ., *Δούβλης*, Το σχέδιο αναδιοργάνωσης πτωχεύσεων επιχειρήσεων στη νομολογία, ΔΕΕ 2016, σελ.456 επ.

¹² Βλ. Αιτιολογική έκθεση ν.4446/2016, σελ.3, άρθρα 68-77 ν.4207/2014, *Περάκης*, ο.π., σελ. 91 επ.

¹³ Βλ. σχετικά ΜΠρΑθ 1612/2017 και ΜΠρΑθ 2030/2017, ΕΕμπΔ 2017, σελ.656, 661.

¹⁴ *Περάκης*, ο.π., σελ. 92.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι οι ελεύθερες συμφωνίες ρύθμισης των χρεών¹⁵ όπου το λόγο έχει το ενοχικό δίκαιο (ελευθερία των συμβάσεων και σχετικότητα των ενοχών ΑΚ 361), είναι αναμφισβήτητα αδύναμες να αντιμετωπίσουν μια παθολογική νομική κατάσταση, όπως η πτώχευση¹⁶. Για το λόγο αυτό, έχουν θεσπιστεί ειδικές συμβατικές συλλογικές διαδικασίες που προηγούνται της πτώχευσης και σκοπό έχουν ακριβώς να την αποτρέψουν. Πρόκειται για συμβατικές μεν διαδικασίες, που όμως επικουρούνται και ενδεχομένως κυρώνονται με δικαστική απόφαση, με αποτέλεσμα να αποκτούν ισχύ έναντι πάντων. Τέτοιες προπρωχευτικές διαδικασίες είναι γνωστές στο ελληνικό δίκαιο εδώ και μερικά χρόνια και ορισμένες από αυτές, ιδίως η νέα διαδικασία εξυγίανσης όπως αναμορφώθηκε με το ν. 4446/2016, στην οποία, όπως προαναφέρθηκε, εστιάζει η παρούσα μελέτη, θα αναλυθούν παρακάτω.

¹⁵ Βλ. *Περάκη*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.38 κατά παραπομπή στην παρατήρηση της ΕΝΕ, κατά την οποία οι προπρωχευτικές συμφωνίες είναι μεν ευέλικτες, γρήγορες και εμπιστευτικής φύσεως « με κίνδυνο όμως διαφορετικής μεταχείρισης των πιστωτών, ζημιογόνων παρελκύσεων, ελλείπει δεσμεύσεων με βάση την αρχή της πλειοψηφίας, με ενδεχόμενο ανάληψης ευθύνης από το νέο κτήτορα της επιχείρησης».

¹⁶ Βλ. *Περάκη*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.50.

II. Η ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

§ 1. Το ελληνικό δίκαιο της εξυγίανσης πριν την έλευση του πτωχευτικού κώδικα

Το ελληνικό δίκαιο της εξυγίανσης, διατηρεί μακρά ιστορία ήδη πριν από το χρόνο εισαγωγής του πτωχευτικού κώδικα με ένα σύνολο ρυθμίσεων μακράς διαδρομής από τον προληπτικό συμβιβασμό του 1893 μέχρι τον αμέσως προΐσχύσαντα ν.1892/1990 με ενδιάμεσους σταθμούς τις διαδικασίες υπαγωγής εταιριών υπό τη διοίκηση των πιστωτών τους ή υπό ειδική εκκαθάριση και τις ρυθμίσεις για τις προβληματικές επιχειρήσεις του ν. 1386/1983¹⁷.

Οι εν λόγω διαδικασίες έχουν ορισμένα ουσιώδη κοινά χαρακτηριστικά, όπως είναι ο κατά κανόνα περιστασιακός χαρακτήρας τους καθώς και ο χωροταξικός και ο λειτουργικός διαχωρισμός τους από τις ρυθμίσεις του πτωχευτικού δικαίου. Στο σημείο αυτό, θα γίνει μία συνοπτική αναφορά στον προπτωχευτικό προληπτικό συμβιβασμό (καταργηθέντα άρθρα 44 και 45 ν. 1892/1990).

Ειδικότερα, πρόκειται για μια συμβατική μορφή διευθέτησης των χρεών του οφειλέτη, την οποία ορισμένες νομοθεσίες όπως η ιταλική Legge Fallimentare¹⁸ και η αυστριακή Ausgleichsordnung 1914 ρύθμιζαν ή ρυθμίζουν¹⁹. Στην Ελλάδα ο καταργηθέν ν.ΒΡΜΑ/1893 εισήγαγε για τους «ατυχείς και καλής πίστεως» οφειλέτες τη δυνατότητα να υπαχθούν στον προληπτικό συμβιβασμό για ένα βραχύ χρονικό διάστημα, ήτοι μέχρι την κατάργησή του το 1895. Από αυτό το χρονικό σημείο και στο εξής, ο εν λόγω θεσμός ήταν άγνωστος στο ελληνικό δίκαιο μέχρι το καταργηθέν και αυτό πλέον άρθρο 44 Ν.1892/1990, το οποίο έφερε τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του.

Η συμβατική αυτή μορφή διακανονισμού των χρεών, διαφέρει σημαντικά από μια κοινή προ πτωχευτική συμφωνία, λόγω του ότι αφενός ακολουθεί μια συγκεκριμένη και σταθερή πορεία και αφετέρου αν καταστεί επικυρώσιμη από το δικαστήριο υπό τους όρους που θέτει ο νόμος, έχει χαρακτήρα «αναγκαστικού» συμβιβασμού²⁰. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια συμφωνία, η οποία καθίσταται δεσμευτική για όλους τους πιστωτές, ακόμη και για τους μη συμβαλλομένους ή διαφωνούντες (συμπεριλαμβανομένων των τραπεζών και του Δημοσίου)²¹.

¹⁷ Μιχαλόπουλος, Οι προπτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πτωχευτικού Κώδικα, 2013, σελ.15.

¹⁸ Βλ. σχετικά Ιταλική Legge Fallimentare, άρθρα 160 επ.

¹⁹ Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 39 κατά παραπομπή σε Holzle, Unternehmenssanierung außerhalb der Insolvenz - Überlegungen zu einem Sanierungsvergleichsgesetz, NZI 2010, σελ.207.

²⁰ Βλ. σχετικά Ανγητίδης, Εξυγίανση Επιχειρήσεων, 2011, σελ.72.

²¹ Βλ. σχετικά Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.16.

Ειδικότερα, στη σύναψή της μπορούσε να προβεί η επιχείρηση με τους πιστωτές της. Περιεχόμενο της συμφωνίας αυτής, ήταν η «ρύθμιση» ή ο «περιορισμός» των χρεών της (μειώσεις του χρέους, παροχή προθεσμιών ή ασφαλειών, κεφαλαιοποίηση τόκων κτλ). Πέρα από τις ως άνω συμφωνίες, οι συμβαλλόμενοι μπορούσαν να συνάψουν και άλλες²², οι οποίες όμως θα αποκτούσαν δεσμευτική ισχύ μόνο μεταξύ των συμβαλλομένων²³.

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις της επικύρωσής της από το Εφετείο και κατ'επέκταση για την έναντι όλων ισχύ της συμφωνίας, αυτές ήταν οι εξής: *Αρχικά*, οι συμβληθέντες πιστωτές εκπροσωπούσαν το 60% του συνόλου των απαιτήσεων, στο οποίο έπρεπε να περιλαμβάνεται το 40% των τυχόν εμπραγμάτως ασφαλισμένων κατά τον τρόπο που οι εν λόγω απαιτήσεις εμφανίζονταν στα τηρούμενα από την επιχείρηση βιβλία και τον ισολογισμό του τέλους της προηγούμενης χρήσης. *Επιπροσθέτως*, ήταν αναγκαία η γραπτή συναίνεση των πλειοψηφούντων εταίρων ή μετόχων της εταιρίας. *Ακόμη*, ως τελευταία προϋπόθεση οριζόταν η μη διενέργεια πλειστηριασμού βασικών και σχετιζόμενων με την παραγωγική διαδικασία περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας²⁴.

Όσον αφορά τα *αποτελέσματα* της επικύρωσης, το κύριο από αυτά ήταν η δέσμευση και των μη συμβαλλομένων πιστωτών. Πέρα από αυτό, τα *λοιπά αποτελέσματα* αφορούσαν τη διατήρηση των εγγυήσεων, των εμπράγματων ασφαλειών καθώς και τα προνόμια που συνδέονταν με τη φύση της απαίτησης, όπως η τελευταία είχε διαμορφωθεί με τη συμφωνία, εκτός εάν ο εξασφαλισμένος οφειλέτης είχε συμφωνήσει κάτι διαφορετικό.

Εν συνεχεία, το άρθρο 45 του ν. 1892/1990 αναμορφώθηκε, με αποτέλεσμα να εισαχθεί ο «*θεσμός της επιτροπείας*». Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις, η σύναψη και η επικύρωση της συμφωνίας του άρθρου 44 μπορούσε να λάβει χώρα είτε κατευθείαν είτε ύστερα από θέση της επιχείρησης υπό επίτροπο²⁵. Αποστολή του επιτρόπου ήταν η προσπάθεια επίτευξης της συμφωνίας. Συνέπεια της θέσης της επιχείρησης υπό επίτροπο, ήταν η προσωρινή αναστολή των ατομικών και συλλογικών μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης κατά της επιχείρησης, η λήψη ασφαλιστικών μέτρων εναντίον της και η τοκοφορία των κάθε είδους απαιτήσεων. Η επιτυχία του θεσμού της επιτροπείας συνίστατο στην εχεμύθεια κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων, τη ταχύτητα και την ευελιξία.

²² *Περάκης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ. 39, όπου γίνεται αναφορά σε παραδείγματα παραπέρα συμφωνιών όπως είναι η ανάληψη υποχρέωσης χρηματοδότησης, ο προγραμματισμός αύξησης κεφαλαίου και οι δομικές μεταβολές.

²³ *Περάκης*, ο.π., σελ. 47 επ.

²⁴ *Περάκης*, ο.π., σελ. 51.

²⁵ *Περάκης*, ο.π., σελ. 52.

Ωστόσο, το σύστημα αυτό επικρίθηκε εξαιτίας της μειωμένης διαφάνειας της διαδικασίας, της μειωμένης συλλογικότητας καθώς και της έλλειψης εξυγιαντικής στόχευσης²⁶. Ειδικότερα, χαρακτηριστικά του συστήματος ήταν η μη εξασφάλιση της συμμετοχής των πιστωτών στη διαδικασία και του τρόπου ελέγχου των προϋποθέσεων της συμφωνίας για μια πετυχημένη αναδιοργάνωση. Ακόμη, μερίδα της νομολογίας δεχόταν τη δυνατότητα μηδενισμού των απαιτήσεων των συμβαλλομένων, κάτι το οποίο λειτουργούσε απαξιωτικά για την διαδικασία. Τέλος, αξιοσημείωτη ήταν η δυσλειτουργία που δημιουργούσε η εξαίρεση από τις ρυθμίσεις του άρθρου 44 των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με τις οποίες η συμφωνία ίσχυε μόνο στη περίπτωση κατά την οποία έχει εξασφαλισθεί η κάλυψη των οφειλόμενων εισφορών προς αυτούς²⁷.

Ενόψει των ανωτέρω, η κατάργηση των άρθρων 44 και 45²⁸ δεν άργησε να επέλθει και ο πτωχευτικός κώδικας εισήλθε στο ελληνικό δίκαιο (ν.3588/2007). Οι διάφορες φάσεις από τις οποίες διήλθε το ελληνικό δίκαιο της εξυγίανσης μέχρι την έλευση του πτωχευτικού κώδικα, φανερώνουν μία ανομοιογενή και συνάμα αμφίβολη εξυγιαντική διάθεση, με εξαίρεση την καταργηθείσα ρύθμιση του προληπτικού της πτώχευσης συμβιβασμού, η οποία εξετάστηκε παραπάνω. Η τελευταία, ίσως αποτελούσε τη μοναδική αμιγώς προπρωχευτική ρύθμιση που αποσκοπεί στην αποτροπή της πτώχευσης, αφού οι λοιπές μέθοδοι εξυγίανσης ήταν συγκυριακές και επιλεκτικές, λόγω του ότι αναλάμβαναν κατά περιόδους μόνο, τη διαχείριση συμπτωμάτων οικονομικών κρίσεων ή πολιτικών επιλογών που παρέβλαπταν σημαντικές, ποσοτικά αλλά και ποιοτικά, επιχειρήσεις²⁹. Στο πτωχευτικό κώδικα, διαδικασία αντίστοιχης μορφής με τον προληπτικό συμβιβασμό δεν προβλέφθηκε και τη θέση του πήρε ο θεσμός της προπρωχευτικής διαδικασίας συνδιαλλαγής.

²⁶ *Αυγητίδης*, ο.π., σελ.75, *Περάκης*, *Πτωχευτικό Δίκαιο*, 2017, σελ.52.

²⁷ *Περάκης*, ο.π., σελ.52.

²⁸ *Μιχαλόπουλος*, ο.π., σελ.23, «Υποστηρίζεται πάντως, όχι αβασίμως, και η άποψη ότι οι διατάξεις των άρθρων 44 και επόμενων του ν.1892/1990 (όχι σε επίπεδο σαφούς προσανατολισμού τους στην εξυγίανση αλλά σε επίπεδο πρακτικής εφαρμογής τους ως εργαλείων εξυγίανσης) συνεισέφεραν στον εμπλουτισμό των στόχων του πτωχευτικού δικαίου, πέραν εκείνου της εξυπηρέτησης των συμφερόντων των πιστωτών και εισήγαγαν στοιχεία αλλοδαπών εξυγιαντικών ρυθμίσεων- και τούτο, παρόλο που η δικαιοπολιτική αφετηρία τους εντοπίζεται σε ένα ρεύμα αποκρατικοποίησης επιχειρήσεων μετά το 1990 και όχι στην αναζήτηση ενός τρόπου αντιμετώπισης της επιχειρηματικής κρίσης μέσω διαδικασιών διάσωσης».

²⁹ Βλ. *Μιχαλόπουλος*, ο.π., 2013, σελ.23.

§ 2. Το ελληνικό δίκαιο της εξυγίανσης μετά την έλευση του πτωχευτικού κώδικα και μέχρι το ν.4446/2016³⁰

A. Η καταργηθείσα προπτωχευτική διαδικασία συνδιαλλαγής (παλαιά άρθρα 99-106 ΠτΚ)

Το νέο πτωχευτικό δίκαιο, διαμορφωμένο με την θέση σε ισχύ του πτωχευτικού κώδικα (Ν.3588/2007), συνιστά σαφώς ένα σημαντικό σταθμό στην πορεία του ελληνικού πτωχευτικού δικαίου προς τον εκσυγχρονισμό του.

Ο θεσμός της διαδικασίας συνδιαλλαγής της ελληνικής προπτωχευτικής νομοθεσίας, ο οποίος είχε ως πρότυπο την γαλλική διαδικασία της «conciliation», είχε εισαχθεί με το ν.3588/2007. Τόσο η ελληνική διαδικασία συνδιαλλαγής όσο και η conciliation, αποτελούσαν προσπάθεια του νομοθέτη να προβεί σε διάσωση από την πτώχευση επιχειρήσεων με οικονομικά προβλήματα μέσω της σύναψης και της επικύρωσης ειδικής συμφωνίας συνδιαλλαγής³¹.

Ακολουθώντας το πρότυπο της γαλλικής προπτωχευτικής διαδικασίας «conciliation», σκοπός της ελληνικής διαδικασίας συνδιαλλαγής, ήταν η επίτευξη συμφωνίας μεταξύ οφειλετών και των πιστωτών που διέθεταν την πλειοψηφία των απαιτήσεων. Όσον αφορά τα στάδια από τα οποία διήρχετο η διαδικασία συνδιαλλαγής, αυτά ήταν τρία, και ειδικότερα το άνοιγμα της διαδικασίας, ο διορισμός μεσολαβητή, και τέλος η επικύρωση και η εκτέλεση της συμφωνίας³². Βασικός παράγοντας της συμφωνίας ήταν ο διοριζόμενος μεσολαβητής, ο οποίος αποτελούσε βοηθητικό όργανο των μερών στη σύναψη της εν λόγω συμφωνίας. Η εν λόγω συμφωνία, δεν ήταν δεσμευτική για τους μη συμβαλλομένους πιστωτές και αποσκοπούσε στην αποτροπή της κήρυξης της πτώχευσης του οφειλέτη καθώς και στη διάσωση της επιχείρησής του.

Με άλλα λόγια, αν ανιχνεύσει κανείς τη βούληση του νομοθέτη οδηγείται στη διαπίστωση πως επιδίωξή του ήταν η υπαγωγή στην εν λόγω διαδικασία επιχειρήσεων με πραγματικές προοπτικές αναδιοργάνωσης και αναδιάρθρωσης, έτσι ώστε η αντιμετώπιση και η διαχείριση των οικονομικών δυσχερειών να επιτυγχάνεται με τρόπο προσεκτικό, δημιουργικό, σοβαρό, ασφαλή και εχέμυθο. Απώτερος σκοπός της διαδικασίας δεν ήταν απλώς η ικανοποίηση

³⁰ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.25: « Ως προς τις μετά τον πτωχευτικό κώδικα προπτωχευτικές διαδικασίες, ισχύει η νέα αντίληψη της συστέγασης και της λειτουργικής συνάρθρωσής τους με τις πτωχευτικές ρυθμίσεις: Όπως ομολογείται στην αιτιολογική έκθεση του ν.3588/2007 που περιέχει το νέο δίκαιο, ένας από τους δύο βασικούς πυλώνες των ρυθμίσεων του πτωχευτικού κώδικα- και μάλιστα ο πρώτος- είναι η εισαγωγή ενός ενιαίου συστήματος εκκαθάρισης και αναδιοργάνωσης με υπαγωγή τους ενιαίως στον θεσμό της πτώχευσης, σε αντικατάσταση του δυαδικού συστήματος της πτώχευσης ως εκκαθάρισης(άρθρα 525 και επόμενα του ΕμπΝ) και της εξυγίανσης ως άλλης μορφής συλλογικής εκτέλεσης(άρθρα 44 και επόμενα ν. 1892/1990).

³¹ Ψυχομάνης, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2017,σελ.75.

³² Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.54.

των πιστωτών, αλλά η διάσωση και η ανάκαμψη της επιχείρησης, καθώς και η ευρύτερη ωφέλεια που δύναται να προκύψει για το κοινωνικό σύνολο από την επιβίωση της επιχείρησης³³.

Στην εν λόγω διαδικασία υπήχθησαν χιλιάδες επιχειρήσεις, πράγμα που οδήγησε στη διαπίστωση πως επρόκειτο για μια ιδιαίτερα δημοφιλή διαδικασία. Αυτό συνέβαινε, λόγω του ότι προσφέρονταν προληπτικά μέτρα και ιδίως η αναστολή των ατομικών διώξεων, σε συνδυασμό με την προσωρινή διαταγή. Η κατάσταση αυτή ναι μεν διευκόλυνε την σύναψη της συμφωνίας, όμως παράλληλα έφερε στην επιφάνεια προβλήματα όπως η τάση κατάχρησης. Με λίγα λόγια, η εν λόγω διαδικασία υπήρξε θύμα της επιτυχίας της³⁴.

Η διαδικασία, ωστόσο, επικρίθηκε λόγω της έλλειψης δεσμευτικότητας των διαφωνούντων μερών, πράγμα το οποίο αποτέλεσε τη βασική δυσλειτουργία του θεσμού-καθιστώντας τον μη ελκυστικό, της έλλειψης εμπιστευτικότητας και εχεμύθειας, του αυστηρού και απόλυτου αποκλεισμού της διαδικασίας σε περίπτωση παύσης πληρωμών του οφειλέτη, και ακόμη εξαιτίας της αναστολής των ατομικών διώξεων και σε βάρος εκείνων των πιστωτών που δεν είχαν συμμετάσχει στη διαδικασία και κατ'επέκταση δεν δεσμεύονταν από τη συμφωνία της συνδιαλλαγής. Το τελευταίο, είχε ως αποτέλεσμα την κατεύθυνση της διαδικασίας προς διαφορετική πορεία από αυτή την οποία θα έπρεπε να έχει εξ ορισμού. Αντί, δηλαδή, η υπαγωγή του οφειλέτη στην προπρωχευτική διαδικασία συνδιαλλαγής να υπηρετεί την σύναψη συμφωνίας με τους πιστωτές, προκειμένου να αρθούν οι οικονομικές δυσκολίες και να διασωθεί η επιχείρηση του, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων στόχευε στην καθυστέρηση της πτώχευσης μέσω της αναστολής των ατομικών διώξεων των πιστωτών³⁵. Η αναστολή επερχόταν είτε ως προληπτικό μέτρο διατασσόμενο από το δικαστήριο είτε ως έμμεση συνέπεια της επικύρωσης της συμφωνίας συνδιαλλαγής.

Για το λόγο αυτό, τα δικαστήρια έπρεπε να βρίσκονται σε διαρκή εγρήγορση σχετικά με το εάν ο οφειλέτης με την υποβολή της αίτησης για το άνοιγμα της διαδικασίας συνδιαλλαγής, επιδίωκε να συνυποβάλλει αίτηση αναστολής των ατομικών διώξεων, με σκοπό να εμποδίσει τους πιστωτές του, για όσο χρονικό διάστημα μπορεί, να προβούν σε ικανοποίηση μέσω αναγκαστικής εκτέλεσης. Μάλιστα, κατά τον κ. Σωτηρόπουλο³⁶, η διαδικασία συνδιαλλαγής

³³ Περράκης, Πρωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.41 επ.

³⁴ Περράκης, ο.π, σελ.54: « Χαρακτηριστικά επισημάνθηκε ότι από τις 5.000 περίπου διαδικασίες που άνοιξαν, οι περισσότερες θεωρήθηκαν ότι αποσκοπούσαν κυρίως στην καθυστέρηση πληρωμών και ότι λιγότερο από 20 έφτασαν στην τελική φάση επικύρωσης της συμφωνίας».

³⁵ βλ. παλαιό ΠτΚ 100 παρ.1, το πρωχευτικό δικαστήριο το οποίο είναι αρμόδιο για το άνοιγμα της διαδικασίας συνδιαλλαγής δύναται να λάβει προληπτικά μέτρα που ισχύουν μέχρι την επικύρωση της διαδικασίας συνδιαλλαγής και ιδίως την αναστολή των ατομικών διώξεων των πιστωτών.

³⁶ Βλ. σχετικά, Σωτηρόπουλος, Παρατράγουδα του ελληνικού πρωχευτικού δικαίου, «www.syneemp.gr».

αποτελούσε αδιαμφισβήτητα κλασσικό παράδειγμα αστοχίας του νέου πτωχευτικού δικαίου, όπως αυτό ίσχυε μετά την εισαγωγή του πτωχευτικού κώδικα.

Επομένως, σύμφωνα με τις ως άνω παρατηρήσεις, ο εν λόγω θεσμός ήταν όχι μόνο ανίκανος να πετύχει τους στόχους του, αλλά μπορούσε να προσφέρει τα μέσα για σοβαρά παρατράγουδα εξαιτίας της αμφισβητούμενης ρυθμιστικής ορθότητας και αποτελεσματικότητας. Έτσι, η κατάργηση της διαδικασίας συνδιαλλαγής ήταν αναπόφευκτη, καθώς οι προσπάθειες διάσωσης της επιχείρησης του οφειλέτη πρέπει να είναι σοβαρές, ενόψει του γεγονότος ότι στην πλειονότητά τους οι επιχειρήσεις που βρίσκονται σε κατάσταση παύσης πληρωμών ή επαπειλούμενης αδυναμίας πληρωμών, σπάνια καθίστανται βιώσιμες ξανά.

Συνοψίζοντας, λόγω της ανάγκης μιας ελληνικής προπρωχευτικής συλλογικής διαδικασίας, η οποία να μην τροφοδοτεί τάση για κατάχρηση και να εξυπηρετεί ουσιαστικά τις ελληνικές επιχειρήσεις, παράλληλα όμως να διατηρεί τα θετικά σημεία της διαδικασίας συνδιαλλαγής, τον Σεπτέμβριο του 2011 με το ν.4013/2011³⁷(άρθρο 12) αντικαταστάθηκε ολόκληρο το έκτο κεφάλαιο του ΠτΚ³⁸, καταργήθηκε η διαδικασία συνδιαλλαγής και εισήχθη νέα προπρωχευτική διαδικασία, που μετονομάστηκε σε «διαδικασία εξυγίανσης»³⁹. Σημειωτέον ότι ο ν.4013/2011, ουσιαστικά επανέφερε τις καταργηθείσες με το άρθρο 181 του ίδιου κώδικα κύριες διατάξεις των άρθρων 44επ. του ν.1892/1990, παραλλαγμένες όμως σε πολλά σημεία τους- ιδίως δε βελτιωμένες και συμπληρωμένες⁴⁰. Ο ν.4013/2011 μέχρι σήμερα τροποποιήθηκε τρεις φορές. Στόχος των τροποποιήσεων, ήταν η αύξηση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας, με βάση την εμπειρία που είχε αποκτηθεί κατά το χρόνο των αναμορφώσεων⁴¹.

Έτσι, από τη θέση σε ισχύ του ν.4013/2011, η διαδικασία συνδιαλλαγής καταργείται και όπου γίνεται λόγος για αυτήν, νοείται από εδώ και στο εξής η διαδικασία εξυγίανσης, εκτός εάν προκύπτει κάτι διαφορετικό (άρθρο 13 παρ.1 ν.4013/2011). Όσον αφορά το μεταβατικό στάδιο, προβλεπόταν πως οι συμφωνίες συνδιαλλαγής που έχουν ήδη συναφθεί, δεν θίγονται και διέπονται από τις προηγούμενες διατάξεις (άρθρο 14 παρ.2 ν.4013/2011). Ακόμη, εάν έχει ήδη ανοίξει διαδικασία συνδιαλλαγής, παρεχόταν στα ενδιαφερόμενα μέρη η δυνατότητα να επιλέξουν είτε τη σύναψη συμφωνίας συνδιαλλαγής σύμφωνα με τις παλιές διατάξεις, είτε την

³⁷ Σύσταση Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων- Αντικατάσταση του έκτου κεφαλαίου του ν.3588/2007- Προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α'204/15.9.2011.

³⁸ Βλ. σχετικά, άρθρα 99-106 ν.3588/2007.

³⁹ Περράκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.55.

⁴⁰ Βλ. Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.26, «Γενική ιδέα του άρθρου 12 του ν.4013/2011 είναι η αμφισβήτηση της προπρωχευτικής διαδικασίας συνδιαλλαγής και η αναζωπύρωση των πιο ευέλικτων διατάξεων των άρθρων 44 και 45 ν.1892/1990 περί των συμφωνιών μεταξύ πιστωτών και επιχείρησης, διατάξεις οι οποίες μετενεγράφησαν στις νέες ρυθμίσεις της επαναφερθείσας διαδικασίας εξυγίανσης».

⁴¹ Σκαλίδη, Η αναμόρφωση της προπρωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης με το ν.4446/2016, ΔΕΕ 2016, σελ.755.

κατάρτιση συμφωνίας εξυγίανσης με βάση τις νέες ρυθμίσεις (άρθρο 14 παρ.3 ν.4013/2011). Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός, πως εκκρεμείς αιτήσεις συνδιαλλαγής, μπορούσαν να μετατραπούν σε αιτήσεις εξυγίανσης (άρθρο 14 παρ.3 ν.4013/2011).

B. Σύγκριση της διαδικασίας συνδιαλλαγής με την διαδικασία εξυγίανσης

Προτού μελετήσουμε τη προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης υπό την αρχική της μορφή(ν.4013/2011), θα προηγηθεί μια συγκριτική παρουσίαση αυτής με την προγενέστερή της διαδικασία συνδιαλλαγής.

Καταρχάς, όσον αφορά το σημείο τομής των δύο συστημάτων, αυτό σχετίζεται με το γεγονός ότι αμφότερες οι προπρωχευτικές διαδικασίες είναι συναινετικές και προαιρετικές.

Ωστόσο, οι εν λόγω διαδικασίες διακρίνονται από ουσιώδεις διαφορές. Όπως προαναφέρθηκε, διαδικασία συνδιαλλαγής ονομαζόταν η προπρωχευτική διαδικασία που στόχευε στην πρόληψη της πτώχευσης, υπό την εγγύηση της δικαστικής αρχής και της συμπράξεως πιστωτών, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι τελευταίοι μέσω της διάσωσης της επιχείρησης, η οποία τελούσε υπό την απειλή οικονομικής κατάρρευσης. Η διαδικασία δεν ομολογούσε ρητώς το σκοπό της και θα μπορούσε να συναχθεί λόγω της οικονομικής (πχ. μέγεθος επιχείρησης) και κοινωνικής (πχ. σημασία και διατήρηση απασχόλησης) χροιάς των κριτηρίων⁴² στα οποία έδινε βάση, πως παρεκτρέποταν από το σκοπό της πτώχευσης, ήτοι την ικανοποίηση των πιστωτών, και έδινε προβάδισμα στη διάσωση της επιχείρησης. Εν αντιθέσει, η νεότερη συμφωνία αποβλέπει στην ανόρθωση της υπό κρίση επιχείρησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα παραβλάπτει τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών. Χαρακτηριστικά έχει ειπωθεί μάλιστα, πως κατά τη διαδικασία συνδιαλλαγής προείχε η διάσωση και η διατήρηση της επιχείρησης και μόνο μέσω αυτής επιδιωκόταν η ικανοποίηση των πιστωτών, εν αντιθέσει με τη διαδικασία εξυγίανσης, όπου παρατηρείται πλήρης εναρμόνιση με το σκοπό της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών.

Αναφορικά με τις λοιπές διαφορές, οι κυριότερες από αυτές είναι οι εξής ως προς τους πιστωτές: Πρώτον, η διαδικασία εξυγίανσης έχει δεσμευτική ισχύ για το σύνολο των πιστωτών, οι οποίοι καθίστανται πλέον ενεργά μέρη της διαδικασίας, δηλαδή ακόμα και για τους μη συμβαλλομένους στη σύμβαση μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών. Δεύτερον, στη νεότερη διαδικασία το δικαστήριο υποβοηθάται από τις εκθέσεις εμπειρογνομόνων σχετικά με την κατάσταση της επιχείρησης που πιθανολογείται να υπαχθεί στην εξυγιαντική διαδικασία, κάτι το οποίο δεν ίσχυε στη προηγούμενη μορφή διάσωσης της επιχείρησης. Και τρίτον, όσον αφορά τις

⁴² Βλ. *Μιχαλόπουλο*, ό.π., σελ. 49.

ασφαλιστικές δικλίδες της διαδικασίας εξυγίανσης, αυτές είναι συντομότερες, με αποτέλεσμα τη γρηγορότερη ικανοποίηση των πιστωτών.

Επιπροσθέτως, αξιοσημείωτη είναι η αναφορά στα πλεονεκτήματα της νεότερης διαδικασίας ως προς τον οφειλέτη, τα οποία έλειπαν από την προγενέστερη εξυγιαντική διαδικασία συνδιαλλαγής. Ειδικότερα, αυτός έχει πλέον τη δυνατότητα να υπαχθεί στη διαδικασία εξυγίανσης της επιχείρησής του και σε περίπτωση μόνιμης και γενικής αδυναμίας εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του, συνυποβάλλοντας αίτηση πτώχευσης. Επίσης, στη διαδικασία εξυγίανσης υπό τη αρχική της μορφή (ν. 4013/2011), παρεχόταν η δυνατότητα στα μέρη να επιλέξουν μεταξύ τριών διαφορετικών τρόπων⁴³ υπαγωγής σε αυτή, γεγονός από το οποίο συνάγεται ότι ο οφειλέτης είχε μεγαλύτερα περιθώρια πρωτοβουλίας και κινήσεων, ενώ παράλληλα μετατρέποταν σε ενεργότερο μέρος της διαδικασίας.

Ακόμη, όσον αφορά το κοινωνικό αντίκτυπο του νέου τρόπου διάσωσης της επιχείρησης, υπάρχει επέκταση της διατασσόμενης αναστολής ατομικών διώξεων, είτε ως περιεχόμενο της συμφωνίας είτε ως προληπτικό μέτρο, στους εγγυητές ή σε άλλους συνοφειλέτες, υπό τον όρο ότι συντρέχει σπουδαίος επιχειρηματικός ή κοινωνικός λόγος. Τέλος, μία επιπρόσθετη σημαντική συνέπεια της διαδικασίας εξυγίανσης, σχετίζεται με το γεγονός ότι αυτή διάκειται υπέρ των εργαζομένων, καθώς υπάρχει δυνατότητα διατήρησης των αναγκαίων θέσεων εργασίας μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης επί της αιτήσεως για υπαγωγή στην εν λόγω διαδικασία.

Συνοψίζοντας, τα προβλήματα που υπήρχαν στη προϊσχύσασα διαδικασία, ήταν στην ουσία ο λόγος που οδήγησε στη δημιουργία μιας νέας και πιο συμφέρουσας διαδικασίας είτε για τους πιστωτές και τον οφειλέτη, είτε γενικότερα για την οικονομία και την κοινωνία. Αξίζει να επισημανθεί, ότι έμεινε ακέραιη η επιλογή του πτωχευτικού κώδικα ως προς την εισαγωγή σε ενιαίο σύστημα της πτώχευσης ως εκκαθαριστικής διαδικασίας και της προπρωχευτικής - μέσω του σχεδίου εξυγίανσης- εξυγιαντικής διαδικασίας, ως εναλλακτικές μορφές συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών. Επομένως, οι δύο διαδικασίες -πτώχευσης και εξυγίανσης- συνυπάρχουν ως χωριστές διαδικασίες και βρίσκονται σε σχέση γενικού και ειδικού χωρίς η μια να αποκλείει την άλλη ή την εναλλαγή μεταξύ τους⁴⁴.

Ωστόσο, υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις ως προς το κατά πόσο η νεότερη διαδικασία, η οποία εισήχθη στον κώδικα εμβόλιμα με το νόμο 4013/2011, εκτιμάται θετικότερα από τη προϊσχύσασα διαδικασία συνδιαλλαγής. Ειδικότερα, έχει διατυπωθεί η άποψη πως η τροποποίηση που επήλθε στο νομικό κόσμο μέσω της τότε νέας ρύθμισης ήταν εξαιρετικά

⁴³ Βλ. σχετικά *Περάκης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.55 επ., *ο ίδιος*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.55.

⁴⁴ *Παναγιώτου*, ο.π., σελ.171.

πρώρη, καθώς η καταργημένη πλέον διαδικασία συνδιαλλαγής ίσχυσε για τρία μόνο χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων δεν είχε την ευκαιρία να αποδείξει την αυξημένη συμβατική αξία της. Ακόμη, υποστηρίζεται πως ο θεσμός της διαδικασίας εξυγίανσης επαναφέρει τις ρυθμίσεις των άρθρων 44 επ. του νόμου 1892/1990, ο οποίος δεν υπήρξε ιδιαίτερος επιτυχής, καθώς είχε δημιουργήσει σειρά νομικών και οικονομικών προβλημάτων⁴⁵.

Επίσης, άλλη άποψη πρεσβεύει πως το νέο νομοθέτημα συνδυάζοντας ρυθμίσεις του ισχύοντος σχεδίου αναδιοργάνωσης (ΠτΚ 108 επ.) και των ρυθμίσεων του ν.1892/1990, χωρίς καμία αναφορά σε κάποιο δοκιμασμένο ευρωπαϊκό ή άλλο πρότυπο, πέρα από το ότι καταργεί ρητά τη διαδικασία συνδιαλλαγής, στην ουσία καταργεί ή μάλλον αποδυναμώνει και τη διαδικασία αναδιοργάνωσης καθώς προβλέπει ότι αν με την επικύρωση δεν αίρεται η παύση των πληρωμών, τότε ο οφειλέτης κηρύσσεται σε πτώχευση. Επομένως, εν τοις πράγμασι καταργείται η δυνατότητα αναδιοργάνωσης στο στάδιο της πτώχευσης, αφού εάν η εξυγιαντική διαδικασία αποτύχει, είναι αυτονόητο πως δεν θα συντρέχουν οι προϋποθέσεις διάσωσης στο στάδιο της πτώχευσης για εφαρμογή του σχεδίου αναδιοργάνωσης⁴⁶, ήτοι του μοναδικού μέσου με το οποίο παρέχεται ενδοπρωχευτικά η δυνατότητα εξυγίανσης του φορέα της επιχείρησης (του οφειλέτη, φυσικού ή νομικού προσώπου) ή και της επιχείρησης της ίδιας, στο μέτρο που παραμένει στον οφειλέτη. Όσον αφορά το δίλημμα εξυγίανση της επιχείρησης ή εξυγίανση του φορέα της, αυτό θα αναλυθεί παρακάτω.

Γ. Η αρχική μορφή(ν.4013/2011) της διαδικασίας εξυγίανσης (άρθρα 99-106ια ΠτΚ)

(α) Η διαδικασία εν γένει και ο σκοπός της

Πρόκειται για μια συλλογική προπρωχευτική διαδικασία, αποτελούμενη από ένα σύνολο προβλεπόμενων στο νόμο εξώδικων και δικαστικών ενεργειών, η οποία αποσκοπεί στη διατήρηση, αξιοποίηση, ανόρθωση και αναδιάρθρωση της επιχείρησης⁴⁷.

Στην εν λόγω διαδικασία, μπορεί να προβεί κάθε πρόσωπο που έχει πρωχευτική ικανότητα και βρίσκεται σε παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης των οφειλών του κατά γενικό τρόπο. Επιπροσθέτως, είναι δυνατό για ένα πρόσωπο να υπαχθεί στη διαδικασία αυτή ακόμη και αν κατά την κρίση του δικαστηρίου υφίσταται απλώς πιθανότητα

⁴⁵ Βλ. αναλυτικότερα *Ψυχομάνης*, Πρωχευτικό Δίκαιο, 2011, σελ.61-62.

⁴⁶ Βλ. και *Περάκη*, Πρωχευτικό Δίκαιο,2012, σελ. 94-95 και *Κοτσίρη*, Πρωχευτικό Δίκαιο, 2011,σελ. 588 και για την προτεινόμενη λύση, σελ.589.

⁴⁷ Βλ. σχετικά, ΠτΚ 99 επ.

αφερεγγυότητας, προκειμένου αυτή να αρθεί⁴⁸. Ακόμη, όπως προαναφέρθηκε, σε αντίθεση με τη διαδικασία συνδιαλλαγής, ο νόμος δίνει τη δυνατότητα και σε οφειλέτες που έχουν περιέλθει σε μόνιμη και γενική αδυναμία εκπλήρωσης των οφειλών τους, ήτοι σε παύση πληρωμών, να συνυποβάλλουν αίτηση πτώχευσης και αίτηση για το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης στο ίδιο δικόγραφο. Η θεσμοθέτηση στο ίδιο νομοθέτημα της συμπόρευσης της πτώχευσης με την ενδοπτωχευτική εξυγίανση καθώς και η αφομοίωση της πρόληψής της, οδήγησε στη δυνατότητα της υπαγωγής του οφειλέτη στην προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης σε πτωχευτικό χώρο και χρόνο.

Πιο συγκεκριμένα, την υπαγωγή στη διαδικασία εξυγίανσης υπό την αρχική της μορφή, η οποία κατέστη δυνατή από τις 15/9/2011, δικαιούται να ζητήσει ο οφειλέτης και μόνο, δεδομένου ότι συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις του άρθρου 99 παρ.1 του Πτωχευτικού Κώδικα. Όπως ρητά αναφέρεται στο άρθρο, ο αιτών πρέπει να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο και να έχει το κέντρο των κύριων συμφερόντων του στην Ελλάδα. Η υπαγωγή του σε αυτό γίνεται με απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου, το οποίο είναι το κατ'άρθρο 4 του Πτωχευτικού Κώδικα «πτωχευτικό δικαστήριο», δηλαδή το Πολυμελές Πρωτοδικείο, στην περιφέρεια του οποίου έχει ο οφειλέτης το κέντρο των κύριων συμφερόντων του. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι εάν ο οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο η αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία αυτή υποβάλλεται από το εκάστοτε όργανο της διοίκησης.

Στόχο της διαδικασίας του νόμου 4013/2011, συνιστά η επιδίωξη μέσω της συμφωνίας εξυγίανσης συνέχισης και διάσωσης της επιχείρησης ενός προσώπου με πτωχευτική ικανότητα καθώς και η επίλυση των οικονομικών προβλημάτων της, κατά τρόπο όμως που να μην αποβαίνει σε βάρος του συνόλου των πιστωτών. Προκειμένου να επιτευχθεί τούτο, θα πρέπει οι μη συμβαλλόμενοι στη διαδικασία πιστωτές να μην βρεθούν σε χειρότερη οικονομική θέση από αυτή στην οποία θα βρίσκονταν, εάν είχε κινηθεί η διαδικασία της αναγκαστικής εκτελέσεως, σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ή εάν είχε κηρυχθεί πτώχευση, η οποία μάλιστα θα βρισκόταν στο στάδιο της ένωσης των πιστωτών⁴⁹. Επομένως, δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση η συμφωνία εξυγίανσης να οδηγεί σε μείωση των πιθανών βάσιμων οικονομικών προσδοκιών των ως άνω πιστωτών για το ύψος της ικανοποίησης των απαιτήσεών τους ή για το χρόνο που αυτές θα ικανοποιούνταν, εάν η ικανοποίηση γινόταν μέσω των γενικών δικονομικών διατάξεων ή μέσω κήρυξης της πτώχευσης. Το ότι δεν παραβλάπτεται

⁴⁸ Βλ. παλαιό άρθρο 99 παρ.1 τελευταίο εδάφιο ΠτΚ.: «Νεότερη διαδικασία εξυγίανσης για τον ίδιο οφειλέτη δεν είναι επιτρεπτή, αν δεν έχει παρέλθει τριετία από την επικύρωση προηγούμενης συμφωνίας εξυγίανσης εκτός αν πρόκειται για συμφωνία που επικυρώνεται κατά το άρθρο 106βΠτΚ.».

⁴⁹ Βλ. Περάκης, ο.π., 2017, σελ.467 επ., Ως στάδιο της ένωσης των πιστωτών νοείται η ρευστοποίηση της πτωχευτικής περιουσίας και η διανομή του προϊόντος στους πιστωτές του οφειλέτη.

η συλλογική ικανοποίηση των δανειστών πρέπει να διαπιστώνεται από το δικαστήριο τόσο κατά το άνοιγμα της διαδικασίας (άρθρο 101 παρ.1 ΠτΚ) όσο και κατά την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης(άρθρο 106ζ παρ 2 στοιχείο β ΠτΚ)⁵⁰.

Όσον αφορά την ερμηνευτική προσέγγιση του σκοπού της εξυγιαντικής διαδικασίας, αυτός θα πρέπει να ερμηνευτεί προς την κατεύθυνση της ελεύθερης διατύπωσης του περιεχομένου της συμφωνίας, ανάλογα με την τύχη της εκάστοτε επιχείρησης. Βασικός και αναγκαίος όρος της συμφωνίας είναι -όπως προαναφέρθηκε- η διάσωση της επιχείρησης, ενώ είναι αδιάφορο εάν κατά τη διαδικασία διατήρησης και ανόρθωσης της ο φορέας παραμένει ο ίδιος ο οφειλέτης ή κάποιο τρίτο πρόσωπο. Στο σημείο αυτό, γίνεται κατανοητό πως αυτό που ενδιαφέρει τον νομοθέτη είναι η εξυγίανση της ίδιας της επιχείρησης και όχι του επιχειρηματία-φορέα της⁵¹. Ωστόσο, αξίζει να αναφερθεί πως ο σκοπός της διαδικασίας εξυγίανσης δεν είναι αμιγώς εξυγιαντικός. Αυτό συμβαίνει λόγω του αυτοπεριορισμού της, καθώς ανά πάσα στιγμή οφείλει να μεριμνά προκειμένου να μην παραβλάψει το συμφέρον των πιστωτών και κατ'επέκταση να διασφαλίζει την εύλογη ικανοποίηση τους.

Συμπερασματικά, ο σκοπός της συλλογικής προπρωχευτικής διαδικασίας εναρμονίζεται προς εκείνον της πτώχευσης⁵², ήτοι την ικανοποίηση των πιστωτών του οφειλέτη, αφού κατά τη διαδικασία εξυγίανσης η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών είναι όρος που δεν πρέπει να παραβλάπτεται, ενώ κατά την πτώχευση αποτελεί προτεραιότητα που θετικώς επιδιώκεται. Με άλλα λόγια, ο σκοπός της διαδικασίας δεν είναι απλώς η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών αλλά, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 1 του Πτωχευτικού Κώδικα, η ευρύτερη κοινωνική ωφέλεια που δύναται να προκύψει από τη διάσωση της επιχείρησης, η οποία νοείται ως πρωταρχικός ή τουλάχιστον ισότιμος σκοπός. Σύμφωνα, άλλωστε, με την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4013/2011, ο νομοθέτης εξειδικεύοντας τους σκοπούς αυτούς, κάνει λόγο για κοινωνικές (διάσωση θέσεων εργασίας τόσο στην ίδια την επιχείρηση όσο και σε επιχειρήσεις συναλλαγείς με αυτή) και οικονομικές (διάσωση ύλης αξίας της επιχείρησης, προσέλκυση επενδύσεων) παραμέτρους⁵³.

(β) Μορφές επίτευξης της συμφωνίας εξυγίανσης (ν.4013/2011) μέχρι το ν.4446/2016

Οι τρόποι ενεργοποίησης της διαδικασίας εξυγίανσης ρυθμίζονταν στα άρθρα 105-106δ του πτωχευτικού κώδικα. Όπως το καταργηθέν άρθρο 44 του νόμου 1892/90, έτσι και η τότε νέα

⁵⁰ Βλ. άρθρο 99 παρ.2 τελευταίο εδάφιο ΠτΚ: «Για την εκτίμηση της οικονομικής θέσης των πιστωτών λαμβάνονται υπόψη τα ποσά και τυχόν άλλα ανταλλάγματα που θα λάβουν και οι όροι αποπληρωμής των ποσών αυτών».

⁵¹ Βλ. και Περράκη, ο.π., 2012, σελ.87 και Ψυχομάνη, ο.π., 2011, σελ.61.

⁵² Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.48 επ.

⁵³ Βλ. και ΕφΠειρ. 869/2014 (‘Α Δημοσίευση: ΝΟΜΟΣ), περί του στόχου της διαδικασίας εξυγίανσης.

ρύθμιση προέβλεπε πως η πλειοψηφική απόφαση των πιστωτών ήταν δεσμευτική για το σύνολο αυτών. Ενδεικτικός ήταν, μάλιστα, ο χαρακτηρισμός της από ορισμένους συγγραφείς ως «διαδικασία συλλογικής δράσης». Ειδικότερα, στην αρχική της μορφή η «διαδικασία εξυγίανσης» είχε ως σκοπό της την επίτευξη της συμφωνίας εξυγίανσης. Βασικό χαρακτηριστικό του νέου νόμου, ήταν η ευχέρεια επιλογής μεταξύ τριών διαφορετικών μεθόδων εκ των οποίων και οι τρεις μπορούσαν να οδηγήσουν στη σύναψη της επιδιωκόμενης συμφωνίας εξυγίανσης της επιχείρησης.

Ειδικότερα, οι τρεις εκδοχές υπό τις οποίες μπορούσε να συναφθεί η συμφωνία εξυγίανσης ήταν οι εξής: η συμφωνία βάσει της απόφασης της συνέλευσης πιστωτών (άρθρα 105 και 106 ΠτΚ), η συμφωνία χωρίς σύγκληση της συνέλευσης πιστωτών, η οποία ολοκληρωνόταν με την υπογραφή της εξυγιαντικής συμφωνίας από τους πιστωτές που σχημάτιζαν την απαιτούμενη εκ του νόμου πλειοψηφία, και τέλος η άμεση επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης που υποβαλλόταν ως προσυμφωνία στο δικαστήριο (γνωστό στην ξένη πρακτική ως “*prepackaged plan*”).

Όσον αφορά την επιλογή της μιας ή της άλλης στρατηγικής, αυτό ήταν ένα θέμα που ανήκε στην αρμοδιότητα του οφειλέτη. Ακόμη, οι τρεις διαφορετικές εκφάνσεις της ίδιας διαδικασίας είχαν και παραλλαγές, οι οποίες ωστόσο δεν ανήκαν αποκλειστικά στη διακριτική ευχέρεια του οφειλέτη. Οι εν λόγω παραλλαγές αφορούσαν το διορισμό μεσολαβητή και ειδικού εντολοδόχου κατά τη διάρκεια σύναψης της επιδιωκόμενης σύμβασης μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών. Παρακάτω, θα παρατεθούν οι τρεις βασικές μορφές επίτευξης της συμφωνίας εξυγίανσης.

1) *Υιοθέτηση σχεδίου βάσει απόφασης συνέλευσης πιστωτών*⁵⁴ (ΠτΚ 99 παρ.5, 105 επ.)

Πρώτη έκφανση της συμφωνίας εξυγίανσης αποτελούσε η σύναψή της βάσει της απόφασης των πιστωτών, οι οποίοι συνέρχονταν σε συνέλευση. Ο οφειλέτης ήταν υποχρεωμένος να διασαφηνίσει στην αίτηση του προς το πτωχευτικό δικαστήριο την πρόθεση του να ακολουθηθεί ο συγκεκριμένος τρόπος επίτευξης της συμφωνίας. Εν συνεχεία, το δικαστήριο ήταν αρμόδιο να προβεί στη σύγκληση της συνέλευσης των πιστωτών, προκειμένου η τελευταία να λάβει απόφαση για την αποδοχή της συμφωνίας εξυγίανσης. Στην περίπτωση επιλογής της μεθόδου αυτής, ήταν απαραίτητος ο διορισμός μεσολαβητή⁵⁵, ο οποίος αποτελούσε όργανο της προπρωχευτικής διαδικασίας. Επρόκειτο για ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο που

⁵⁴ Περάκης, ο.π., 2012, σελ.69 επ.

⁵⁵ Βλ. Περάκης, ο.π., σελ.34 επ., όσον αφορά την παλαιά διαδικασία συνδιαλλαγής ήταν πάντοτε υποχρεωτικός ο διορισμός του, εν αντιθέσει με τη νέα διαδικασία εξυγίανσης όπου ο ρόλος του είχε καταστεί κατά κύριο λόγο δυνητικός.

συγκέντρωνε στο πρόσωπό του εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, επιλεγόταν δε από το δικαστήριο κατά την κρίση του. Έργο του ήταν η διευκόλυνση των διαπραγματεύσεων ανάμεσα στον οφειλέτη και τους πιστωτές, έτσι ώστε αυτοί να οδηγηθούν στη σύναψη επικυρώσιμης συμφωνίας.

Η συγκεκριμένη μορφή της εξυγιαντικής διαδικασίας συνηθιζόταν στις περιπτώσεις όπου ο αριθμός των πιστωτών ήταν τόσο μεγάλος, με αποτέλεσμα να επιτυγχανόταν με δυσκολία ο μεταξύ τους συντονισμός, η συνεννόηση και η συνεργασία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα επιχείρησης στην οποία εφαρμοζόταν η σύναψη της συμφωνίας μέσω της σύγκλησης της συνέλευσης των πιστωτών, ήταν εκείνη η οποία συναλλάσσεται με πληθώρα πιστωτών, οι οποίοι είναι συχνά ανταγωνιστές και κατ'επέκταση καθίσταται δυσχερής η μεταξύ τους συνεργασία. Για τη λήψη της απόφασης, ήταν απαραίτητη η ύπαρξη απαρτίας 50% του συνόλου των απαιτήσεων των πιστωτών καθώς και πλειοψηφίας των πιστωτών που εκπροσωπούσαν το 60% των απαιτήσεων που ήταν παρόντες στη συνέλευση και στο οποίο περιλαμβανόταν το 40% των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή με προσημείωση υποθήκης εξασφαλισμένων πιστωτών.

Συνοψίζοντας, επί υιοθέτησης του εν λόγω σχεδίου, ο οφειλέτης διαπραγματευόταν ενδοδιαδικαστικά, με τη βοήθεια του διορισθέντα μεσολαβητή, με τους πιστωτές του σε συνέλευση και σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις απέβαιναν θετικές, κατέληγαν στη σύναψη της επιδιωκόμενης συμφωνίας με τους πιστωτές⁵⁶.

2) Σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς συνέλευση των πιστωτών (ΠτΚ 99 παρ.5)

Η δεύτερη έκφανση αφορούσε την απευθείας διαπραγμάτευση του οφειλέτη και των πιστωτών, με ή χωρίς μεσολαβητή, αφού ο διορισμός του ήταν δυνητικός για το δικαστήριο και λάμβανε χώρα, μόνο εάν κρινόταν πως με αυτό τον τρόπο θα διευκολυνόταν η διαδικασία σύναψης συμφωνίας. Άρα λοιπόν, στην εν λόγω περίπτωση οι πιστωτές δεν συνέρχονταν σε συνέλευση, με αποτέλεσμα η διαδικασία να καθίσταται απλούστερη, καθώς η σύγκληση συνέλευσης απαιτούσε χρόνο και ταυτόχρονα δυσχέραινε την εξασφάλιση εχεμύθειας. Ακόμη, η σύναψη της επιδιωκόμενης συμφωνίας χωρίς τη συνέλευση πιστωτών αποτελούσε τον κανόνα και ο οφειλέτης, εν αντιθέσει με την πρώτη έκφανση που αναλύσαμε παραπάνω, δεν χρειαζόταν να προσδιορίσει στην αίτησή του το γεγονός ότι ακολουθεί αυτόν τον τρόπο σύναψης της συμφωνίας.

Όσον αφορά την πλειοψηφία, αυτή υπολογιζόταν επί τη βάση όλων των απαιτήσεων. Η υιοθέτηση του σχεδίου γινόταν βάσει της πλειοψηφίας των πιστωτών, η οποία εκπροσωπούσε το

⁵⁶ Βλ. αιτιολογική έκθεση ν. 4013/2011, όπου η ως άνω εκδοχή χαρακτηρίζεται ως «βαριά» και αναφέρεται ρητώς πως τύγγανε εφαρμογής στις περιπτώσεις όπου υπήρχε πληθώρα πιστωτών που δεν μπορούσαν να συντονιστούν με άλλο τρόπο.

60% του συνόλου των απαιτήσεων, στο οποίο έπρεπε να περιλαμβάνεται το 40% των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή με προσημείωση υποθήκης ασφαλισμένων απαιτήσεων. Στην εν λόγω διαδικασία, δε διέθεταν δικαίωμα ψήφου οι μη θιγόμενοι πιστωτές, εκείνοι δηλαδή, των οποίων η νομική κατάσταση δεν επιβαρυνόταν από τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις του σχεδίου. Τέλος, και στη δεύτερη έκφανση σύναψης της συμφωνίας ήταν δυνατός ο διορισμός ειδικού εντολοδόχου, ο οποίος αποτελούσε όργανο της διαδικασίας και ο ρόλος του σχετιζόταν με τη διενέργεια «ειδικών πράξεων».

3) *Άμεση δικαστική επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης («prepackaged plan», ΠτΚ 99 παρ.4, 106β)*

Ο τρίτος τρόπος διέφερε από τους παραπάνω, λόγω του ότι δεν αποσκοπούσε στη σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης, αλλά στην επικύρωση μιας ήδη συναφθείσας συμφωνίας μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών. Η υποβληθείσα στο δικαστήριο αίτηση, στόχευε στο άνοιγμα της διαδικασίας για επικύρωση της συμφωνίας, έτσι ώστε να αποκτούσε ισχύ έναντι όλων (*erga omnes*). Έκθεση εμπειρογνώμονα για τη σκοπιμότητα της συμφωνίας και διορισμός μεσολαβητή είναι αυτονόητο πως δεν ήταν αναγκαία, αφού η συμφωνία είχε ήδη συναφθεί. Ωστόσο, ήταν απαραίτητη η έκθεση του εμπειρογνώμονα για το επικυρώσιμο της συμφωνίας κατ'άρθρο 106στ παρ.2 ΠτΚ. Επίσης, ήταν δυνατός ο διορισμός ειδικού εντολοδόχου, ο οποίος πέρα από τη διαχείριση ειδικών πράξεων, μπορούσε ακόμη να επιβλέπει την εκτέλεση της συμφωνίας.

Επιπροσθέτως, η «προσυμφωνία» έπρεπε να είναι υπογεγραμμένη από πιστωτές που εκπροσωπούσαν το 60% του συνόλου των απαιτήσεων, στο οποίο περιλαμβανόταν το 40% των τυχόν εμπραγμάτως ή με ειδικό προνόμιο ή με προσημείωση υποθήκης ασφαλισμένων απαιτήσεων. Σημειωτέον δε, ότι η εφαρμογή της εν λόγω εκδοχής αφορούσε την πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων, στις οποίες το 60% των απαιτήσεων των πιστωτών μπορεί να αναζητηθεί σε λίγα πρόσωπα (τράπεζες, προμηθευτές), τα οποία υπόκεινται σε εμπιστευτικές διαπραγματεύσεις με τους βασικούς πιστωτές, με σκοπό τη σύνταξη σχεδίου διάσωσης της επιχείρησης και την εν συνεχεία υποβολή του στο δικαστήριο για άμεση επικύρωση.

γ. *Σύντομη κριτική των τρόπων επίτευξης της συμφωνίας εξυγίανσης*⁵⁷

Αναφορικά με την υιοθέτηση του πρώτου μοντέλου⁵⁸ συμφωνίας εξυγίανσης με συνέλευση των πιστωτών, οι διαπραγματεύσεις ανάμεσα στα μέρη ελάμβαναν χώρα σε πραγματικό χρόνο, με αποτέλεσμα να ήταν δυνατή η διεξαγωγή διαλόγου μεταξύ των πιστωτών

⁵⁷ Αυγητίδης, Διαδικασία εξυγίανσης: Μια προσωρινή αποτίμηση, ΔΕΕ 2014, 291(293).

⁵⁸ Περάκης, ο.π., 2017, σελ.55-6.

αλλά και μεταξύ των τελευταίων και του οφειλέτη. Έτσι, οι πιστωτές μπορούσαν να γνωρίσουν τις προτάσεις του οφειλέτη και να ασκήσουν συλλογικές πιέσεις, αφού στην εν λόγω διαδικασία ήταν διάχυτη η δημοσιότητα. Ωστόσο, η συμφωνία μπορούσε να επιτευχθεί ακόμη και αν συμφωνούσε η πλειοψηφία των παρισταμένων στη συνέλευση πιστωτών και όχι το σύνολο τούτων. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η διαδικασία αυτή εφαρμοζόταν, σε περίπτωση που οι πιστωτές δυσκολεύονταν ή αδυνατούσαν να συντονιστούν με άλλο τρόπο πέρα από τη σύγκληση συνέλευσης⁵⁹.

Η δεύτερη εκδοχή διακρινόταν από μεγαλύτερη εμπιστευτικότητα, καθώς κάθε πιστωτής χωριστά είχε τη δυνατότητα να συνεννοείται αυτοπροσώπως με τον οφειλέτη. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, η συμφωνία στη περίπτωση αυτή ήταν δυνατή μόνο εάν επιτυχανόταν η αξιούμενη από το νόμο πλειοψηφία όλων των πιστωτών, πράγμα το οποίο είναι ιδιαίτερα δυσχερές, ιδίως εάν υπάρχει μεγάλος αριθμός πιστωτών⁶⁰.

Τέλος, όσον αφορά την «προσυμφωνία» (ο όρος δεν ταυτίζεται με το προσύμφωνο που είναι οριστική συμφωνία/δεν είναι νομοθετικός όρος), αυτή διεπόταν από μυστικότητα, εμπιστευτικότητα και πρωτοβουλία κινήσεων των πιστωτών. Επιπροσθέτως, το κόστος της ήταν ιδιαίτερα μειωμένο και το χρονικό διάστημα που ήταν απαραίτητο για την επίτευξή της, ήταν σύντομο. Η ελληνική νομολογία φαίνεται να προτιμούσε την τελευταία αυτή έκφανση, λόγω των προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων της καθώς και επειδή δεν καταπονούσε το δικαστικό σύστημα. Παρ'όλα αυτά, σε άλλες χώρες έχουν σημειωθεί καταχρήσεις στην αξιοποίηση της μεθόδου αυτής. Ειδικότερα, πρόκειται για το φαινόμενο "*phoenix prepack*", κατά το οποίο είτε οι πιστωτές δεν έχουν ενημερωθεί προσηκόντως σχετικά με τη συμφωνία από τον οφειλέτη τους, είτε επιτυγχάνεται κρυφά από τους πιστωτές η μεταβίβαση της επιχείρησης σε μέλη του διοικητικού συμβουλίου της⁶¹. Για το λόγο αυτό, προβλέπεται στο πτωχευτικό κώδικα η άσκηση ελέγχου κατά την διάρκεια της διαδικασίας⁶².

Δ. Οι τροποποιήσεις του ν.4013/2013 με τους ν. 4072/2012 και 4336/2015

Όπως προαναφέρθηκε, ο ν.4013/2011 με τον οποίο εισήχθη η «προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης» τροποποιήθηκε τρεις φορές μέχρι σήμερα. Στόχος των αναμορφώσεων ήταν η αύξηση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας με βάση την εμπειρία που είχε

⁵⁹ Βλ. σχετικά αιτιολογική έκθεση 4013/2011.

⁶⁰ Περράκης, ο.π., σελ.55.

⁶¹ Βλ. Hannigan, Company Law, 2012, σελ.578, κατά παραπομπή από Περράκη, ό.π., 2017, σελ.59.

⁶² Βλ. παλαιό ΠτΚ 106ζ παρ.2 γ'.

αποκτηθεί κατά το χρόνο των τροποποιήσεων⁶³. Η «διαδικασία εξυγίανσης» ως είχε αρχικά με το ν. 4013/2011, έμελλε ταχύτατα να αποτελέσει αντικείμενο ουσιωδών νομοθετικών παρεμβάσεων για τροποποίηση ή αντικατάσταση ρυθμίσεών της, λόγω αδυναμίας απόδοσης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων.

Έτσι, σε λιγότερο από επτά μήνες από την εισαγωγή της εν λόγω διαδικασίας, επήλθε η πρώτη τροποποίησή της. Ειδικότερα, με το άρθρο 234 του ν.4072/2012⁶⁴, ο οποίος βρίσκεται σε ισχύ από τις 11.4.2012, «Βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος κτλ.» μεταρρυθμίστηκε μερικώς το κεφάλαιο σχετικά με τη διαδικασία εξυγίανσης που εισήχθη με το άρθρο 12 ν.4013/2011. Ο ν.4072/2012 επέφερε στοχευμένες βελτιώσεις, καθιστώντας αυστηρότερο το νομοθετικό καθεστώς, αναγνωρίζοντας ωστόσο ότι η αναμόρφωση της διαδικασίας ήταν πρόωγη λόγω του ότι δεν είχε ακόμη δοκιμασθεί και αποτιμηθεί στην πράξη. Δεδομένου ότι επρόκειτο για ένα περιβάλλον έντονης οικονομικής κρίσης, το τροποποιημένο νομοθετικό καθεστώς κατέστη και αυτό επιρρεπές σε καταχρήσεις. Εντούτοις, κρίθηκε πως ήταν ακόμα νωρίς για να λάβουν χώρα εκτεταμένες τροποποιήσεις⁶⁵.

Εν συνεχεία, με το άρθρο 2 παρ.γ υποπαρ.γ ν.4336/2015⁶⁶ (« τρίτο Μνημόνιο») επιχειρήθηκαν επίσης τροποποιήσεις με βαθύτερες τομές. Πιο συγκεκριμένα, στην αιτιολογική έκθεση του ν.4336/2015 αναφέρεται χαρακτηριστικά πως «... οι αλλαγές που επιχειρούνται αναμένεται να καταστήσουν δυνατή την περισσότερο αποτελεσματική χρησιμοποίησή της προς όφελος οφειλετών και δανειστών, την ενίσχυση της δυνατότητας διάσωσης βιώσιμων επιχειρήσεων και διατήρησης θέσεων εργασίας και την αποτροπή καταστρατηγήσεων από μη βιώσιμες επιχειρήσεις». Ήδη υπό τον ως άνω νόμο, εξαγγέλθηκε ένα ευρύτερο πλαίσιο μεταρρυθμίσεων του δικαίου αφερεγγυότητας, οι οποίες θα επιτυγχάνονταν με πρωτοβουλία Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής⁶⁷. Το εν λόγω πλαίσιο αλλαγών έλαβε χώρα ενάμισι περίπου χρόνο μετά, με το ν.4446/2016⁶⁸.

⁶³ Σκαλίδη, ο.π., σελ.755.

⁶⁴ «Βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος- Νέα εταιρική μορφή- Σήματα- Μεσίτες Ακινήτων- Ρύθμιση θεμάτων ναυτιλίας, λιμένων και αλιείας και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 86/ 11.4.2012.

⁶⁵ Περράκης, ο.π., 2017, σελ.56.

⁶⁶ «Συνταξιοδοτικές διατάξεις- Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης», ΦΕΚ Α' 94/ 14.8.2015.

⁶⁷ Κοτσίρης, ο.π., 2016, σελ.599, όπου αναφέρεται στην απουσία επιστημονικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής όσον αφορά το ν.4013/2011.

⁶⁸ Σκαλίδη, ο.π., σελ.755.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Β '

ΙΙΙ. ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟ Ν.4446/2016 (ΠτΚ 99- 106στ)

Α. Οι στόχοι και οι άξονες της αναμόρφωσης

Με το ν.4446/2016 επήλθε τροποποίηση του ΠτΚ, η οποία συνιστά προσωρινή κατάληξη της εξελικτικής πορείας εκσυγχρονισμού της πτωχευτικής νομοθεσίας⁶⁹. Η εν λόγω αναμόρφωση στοχεύει στην αρμονική συνύπαρξη των προβλεπόμενων στον ΠτΚ ρυθμίσεων με τις νέες ρυθμίσεις, η εισαγωγή των οποίων κατέστη επιτακτική λόγω της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας ή αποτέλεσε εισφορά των διεθνών τάσεων και της δικαστηριακής πρακτικής⁷⁰. Ακόμη, σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του ν.4446/2016, η τροποποίηση έχει ως πρότυπο τις ρυθμίσεις άλλων κρατών μελών και βρίσκεται σε απόλυτη εναρμόνιση με τη Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη νέα προσέγγιση της επιχειρηματικής αποτυχίας και της αφερεγγυότητας. Όσον αφορά τους βασικότερους στόχους της επελθούσας τροποποίησης, αυτοί φαίνεται να είναι οι εξής: η διατήρηση εργασιακών θέσεων, η διαχείριση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων για οφειλότες και δανειστές, η έγκαιρη επιστροφή στην παραγωγική διαδικασία παραγωγικών πόρων, οι οποίοι έχουν εγκλωβιστεί σε προβληματικές επιχειρήσεις, καθώς και η αποφυγή του κινδύνου εξάπλωσης της κρίσης και σε άλλες επιχειρήσεις, φαινόμενο γνωστό ως «domino effect»⁷¹.

Επίσης, όσον αφορά τις πρόσφατες τροποποιήσεις του ΠτΚ επί των διαδικασιών της πτώχευσης και της εξυγίανσης, αυτές κινούνται πάνω σε τρεις βασικούς άξονες, όπως αναφέρεται στην εισηγητική έκθεση του ν.4446/2016. Ο τρίτος από αυτούς, αποσκοπεί στην ενίσχυση της εξυγιαντικής διαδικασίας του πτωχευτικού δικαίου για τις βιώσιμες επιχειρήσεις⁷². Τονίζεται η υπεραξία της πρόληψης και η σημασία της διάσωσης των παραγωγικών πόρων, παράλληλα με τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών με ισότιμους όρους. Πιο συγκεκριμένα,

⁶⁹ Σκαλίδη, ο.π., σελ.756.

⁷⁰ Σκαλίδη, ο.π., σελ.756, βλ. και εισηγητική έκθεση, Μέρος Πρώτο, Α, «από τη δικαστηριακή προέκυψε ιδίως χρονική επιβάρυνση των διαδικασιών του ΠτΚ καθώς και πρακτικές καταχρήσεων».

⁷¹ Σκαλίδη, ο.π., σελ.756, βλ. και εισηγητική έκθεση ν.4446/2016.

⁷² Ψυχομάνης, ο.π., σελ.82.

δίνεται έμφαση στην ανάγκη εξάλειψης δυσλειτουργιών και άρσης καταχρήσεων, καθώς και στην αναγωγή της διαδικασίας εξυγίανσης σε ένα σύγχρονο εργαλείο αποτελεσματικής αντιμετώπισης της εμπορικής αφερεγγυότητας για τις βιώσιμες επιχειρήσεις⁷³.

B. Απλούστευση της διαδικασίας εξυγίανσης και κατάργηση του σταδίου ανοίγματος

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα στην παρούσα μελέτη, η διαδικασία εξυγίανσης μέχρι το ν.4446/2016 εμφανίζεται υπό τρεις εκδοχές- τη συμφωνία εντός διαδικασίας με συνέλευση των πιστωτών, τη συμφωνία εντός διαδικασίας χωρίς συνέλευση και τη συμφωνία εκτός διαδικασίας. Ωστόσο, με το νέο νόμο η διαδικασία κατέστη απλούστερη και προσαρμόστηκε κατά αυτό τον τρόπο στη Σύσταση, η οποία επιβάλλει η διαδικασία αναδιάρθρωσης να μην είναι χρονοβόρα και δαπανηρή, να έχει ευέλικτο χαρακτήρα και ακόμα να λαμβάνονται περισσότερα μέτρα εξωδικαστικά, έτσι ώστε να μην είναι έντονη η δικαστική παρέμβαση στη διαδικασία⁷⁴.

Λόγω των αισθητά περισσότερων πλεονεκτημάτων της τελευταίας εκδοχής (συμφωνία εκτός διαδικασίας) συγκριτικά με τις άλλες δύο, κρίθηκε συμφέρουσα η αναμόρφωση της εξυγιαντικής διαδικασίας, με σκοπό τον περιορισμό της στην εκδοχή αυτή και κατ'επέκταση την κατάργηση του σταδίου κατάθεσης αίτησης ανοίγματος της διαδικασίας. Επομένως, με την εκβάθρων τροποποίηση με το ν.4446 /2016, εναρκτήρια πράξη της διαδικασίας και μοναδικό στάδιό της, με αντίστοιχη δικαστηριακή παρέμβαση, είναι η αίτηση επικύρωσης μιας ήδη επιτευχθείσας συμφωνίας. Η νέα διαδικασία εξυγίανσης υπό τη μορφή της άμεσης επικύρωσης συμφωνίας («prepackaged plan»), στην οποία εστιάζει η παρούσα μελέτη, συνιστά το πλέον σύγχρονο νομικό εργαλείο, που διαθέτει η ελληνική έννομη τάξη για την οργάνωση επιτυχών εξυγιάνσεων (άρθρα 99-106στ ΠτΚ). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την κατάργηση της επίσημης περιόδου των διαπραγματεύσεων, αφού αυτές λαμβάνουν πλέον χώρα αποκλειστικά εκτός της διαδικασίας, εμπιστευτικά και χωρίς τήρηση συγκεκριμένης προθεσμίας για τη σύναψη της συμφωνίας⁷⁵ και πανηγυρική υπαγωγή στη διαδικασία, σύμφωνα με το πρότυπο της συμφωνίας του άρθρου 44 ν.1892/1990 για τον προληπτικό συμβιβασμό.

Μάλιστα, η ανάγκη κατάργησης των δύο άλλων εκδοχών αποτυπώθηκε ρητά στην αιτιολογική έκθεση του ν.4446/2016. Καταρχάς, το άνοιγμα της διαδικασίας εξυγίανσης για την παραγωγή συμφωνίας οδηγούσε στην δημιουργία καταχρηστικών και παρελκυστικών συμπεριφορών, καθώς πολλοί οφειλέτες εκμεταλλεύονταν την διαδικασία για να επιτύχουν ασυλία έναντι των πιστωτών τους. Με άλλα λόγια, οι οφειλέτες επιδίωκαν το άνοιγμα της

⁷³ Βλ. εισηγητική έκθεση, σελ.7 επ., Σκαλίδη, ο.π., σελ.756.

⁷⁴ Βλ. Σύσταση, άρθρο 7.

⁷⁵ Βλ. παλαιά άρθρα ΠτΚ 101 παρ.1 και 104.

διαδικασίας χωρίς να έχουν πραγματική πρόθεση επίτευξης συμφωνίας εξυγίανσης, με αυτοσκοπό την διατήρηση των χορηγούμενων προληπτικών μέτρων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι πιστωτές να παραμένουν δέσμιοι μίας επώδυνης για αυτούς κατάστασης και η επιχείρηση να παραμένει στάσιμη. Επιπροσθέτως, στατιστικά στοιχεία των κατά τόπους Πρωτοδικών επιβεβαιώνουν, πως οι δύο πρώτες εκφάνσεις της διαδικασίας εξυγίανσης- ήτοι η υιοθέτηση του σχεδίου συμφωνίας εξυγίανσης σε συνέλευση των πιστωτών και η επίτευξη συμφωνίας μετά από διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές χωρίς συνέλευση- σπάνια κατέληγαν σε εν τοις πράγμασι επίτευξη συμφωνίας. Για το λόγο αυτό, η διαδικασία ανοίγματος ουσιαστικά είχε περιπέσει σε αχρησία, και στην πλειονότητα των περιπτώσεων αποσκοπούσε αποκλειστικά στη λήψη των αναγκαίων προληπτικών μέτρων κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων⁷⁶. Σημειωτέον ότι η εν λόγω κατάργηση, συμβαδίζει με την μέχρι σήμερα νομολογία, η οποία διατηρούσε μια ιδιαίτερα επιφυλακτική στάση έναντι στις αιτήσεις επικύρωσης συμφωνίας σε συνέχεια ανοίγματος της διαδικασίας, συγκριτικά με τις αιτήσεις άμεσης επικύρωσης⁷⁷.

Παρακάτω, θα γίνει αναλυτική παρουσίαση της προπρωχευτικής «διαδικασίας εξυγίανσης», όπως αυτή ισχύει σήμερα, με βάση τα άρθρα 99 έως και 106στ του αναθεωρημένου με το ν.4446/2016 πτωχευτικού κώδικα. Στη συνέχεια, θα επισημανθούν οι καινοτομίες που επέφερε ο νέος νόμος στην εν λόγω διαδικασία, καθώς και κάποιες συμπερασματικές παρατηρήσεις.

Γ. Η διατηρούμενη διαδικασία άμεσης επικύρωσης και ο σκοπός της

Η διατηρούμενη διαδικασία άμεσης επικύρωσης, η οποία είναι ταχύτερη λόγω του ότι απαιτεί μία μόνο δικαστική απόφαση για να τεθεί σε ισχύ, αυτή της επικύρωσης, βρίσκει εφαρμογή στις διαδικασίες που εκκινούν μετά την έναρξη ισχύος του ν.4446/2016⁷⁸ (άρθρο 13 παρ.2 ν.4446/2016). Επίσης, οι νέες διατάξεις των άρθρων 106β παρ.11 και 106γ παρ.3 περ.γ', βρίσκουν κατ'εξάιρεση εφαρμογή και επί εκκρεμών κατά την έναρξη ισχύος του νέου νόμου διαδικασιών. Σημειωτέον ότι στη διαδικασία εξυγίανσης του άρθρου 99 ΠτΚ δεν εφαρμόζονται οι υπόλοιπες διατάξεις του κώδικα, εκτός εάν γίνεται συγκεκριμένη παραπομπή σε αυτές.

Όσον αφορά την διαδικασία εξυγίανσης, όπως προαναφέρθηκε, αυτή αποτελεί μια συλλογική προπρωχευτική διαδικασία η οποία έχει ως σκοπό την διατήρηση, αξιοποίηση,

⁷⁶ *Περάκης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.57: «Έχει μάλιστα παρατηρηθεί ότι όταν οι οφειλέτες επιτύγχαναν τη σύναψη συμφωνίας εξυγίανσης, παραιτούντο από την αίτηση ανοίγματος και επικύρωναν την επιτευχθείσα συμφωνία μέσω της διαδικασίας άμεσης επικύρωσης».

⁷⁷ *Σκαλίδη*, ο.π., σελ. 757.

⁷⁸ Βλ. σχετικά ΕφΔυτΜακ. 9/2018, ΠΠρΑθ. 888/2017, ΠΠρΚορ 20/2017, «www.dsanet.gr».

αναδιάρθρωση και ανόρθωση της επιχείρησης με την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης. Όριο της συμφωνίας συνιστά η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, η οποία δεν πρέπει να παραβλάπτεται. Αυτό σημαίνει ότι ο σκοπός της διαδικασίας δεν είναι αμιγώς εξυγιαντικός λόγω του αυτοπεριορισμού του, καθώς ανά πάσα στιγμή αναμετράται με τα συμφέροντα των πιστωτών και τη διασφάλιση της εύλογης ικανοποίησής τους. Συνεπώς, η νέα νομοθεσία προβαίνει σε τελολογική ενοποίηση των δύο κύριων διαδικασιών του ΠτΚ, της πτώχευσης, της οποίας σκοπός είναι η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, και της προπρωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης⁷⁹.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί πως εν αντιθέσει με το ισχύον ελληνικό δίκαιο, στο οποίο υπάρχει αντιστοίχιση του σκοπού της πτώχευσης (ΠτΚ 1) και της εξυγίανσης (ΠτΚ 99 παρ.2), οι γαλλικές προπρωχευτικές διαδικασίες της «conciliation» και της «sauvegarde», τις οποίες θα εξετάσουμε παρακάτω, δίνουν σαφές προβάδισμα στην διάσωση της επιχείρησης. Αντιθέτως, το ιταλικό δίκαιο του προληπτικού συμβιβασμού θέτει ως προτεραιότητα την ικανοποίηση των πιστωτών και, υπό την προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο είναι εφικτό, στη διατήρηση της επιχείρησης από τον φορέα της ή τρίτο⁸⁰.

Προκειμένου να διαγνωσθεί το πότε παραβλάπτεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, ο νόμος υποχρεώνει τους ενδιαφερόμενους να προβαίνουν σε σύγκριση του πιθανολογούμενου αποτελέσματος της συμφωνίας, με εκείνα που οι πιστωτές ενδέχεται να λαμβάνουν σε μια πτωχευτική εκκαθάριση κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων. Εάν μέσω της συμφωνίας αυτής, οι πιστωτές που δεν συμβλήθηκαν βρεθούν σε χειρότερη οικονομική θέση από αυτή στην οποία θα βρίσκονταν σε περίπτωση πτώχευσης, τότε η συλλογική ικανοποίηση παραβλάπτεται και η επικύρωση της συμφωνίας καθίσταται αδύνατη. Για την εκτίμηση της οικονομικής θέσης των πιστωτών πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ποσά που θα εισέπρατταν οι πιστωτές σε μια τέτοια περίπτωση και τα τυχόν άλλα ανταλλάγματα που θα λάμβαναν καθώς και οι όροι αποπληρωμής των ποσών αυτών (ΠτΚ 99 παρ.2). Για το ότι δεν παραβλάπτεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών πρέπει να υπάρξει πιθανολόγηση από το δικαστήριο που επικυρώνει την συμφωνία εξυγίανσης (106β παρ.2 στ.β' ΠτΚ). Προκειμένου το δικαστήριο να διατυπώσει την κρίση του, είναι ευνόητο πως θα πρέπει να βοηθιέται από τις εκθέσεις του εμπειρογνώμονα (104 παρ.5 ΠτΚ).

⁷⁹ Βλ. *Μιχαλόπουλος*, ο.π., σελ.47 επ. σχετικά με την στοίχιση του σκοπού της διαδικασίας εξυγίανσης προς τον σκοπό της πτώχευσης.

⁸⁰ *Μιχαλόπουλος*, ο.π., σελ.50.

Δ. Οι προϋποθέσεις της διαδικασίας και η αίτηση επικύρωσης

(α) Υποκειμενικό πεδίο

Αναφορικά με το υποκειμενικό πεδίο της νέας διαδικασίας εξυγίανσης, την επικύρωση της συμφωνίας έχει καταρχάς το δικαίωμα να ζητήσει ο οφειλέτης. Ειδικότερα, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με πτωχευτική ικανότητα⁸¹ που έχει το κέντρο των κυρίων συμφερόντων⁸² του στην Ελλάδα δικαιούται να ζητήσει την επικύρωση (99παρ.1 ΠτΚ). Σε περίπτωση που ο οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο προβαίνει στην υποβολή της εν λόγω αίτησης διαμέσου του οργάνου της Διοίκησης (96 παρ.2 ΠτΚ). Ακόμη, αξίζει να αναφερθεί πως αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν και οι εισηγμένες εταιρίες, των οποίων μάλιστα οι μετοχές μετά την κατάθεση της αίτησης εντάσσονται στην κατηγορία επιτήρησης⁸³. Ωστόσο, πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις του ασφαλιστικού τομέα δεν μπορούν να επικαλεστούν τα άρθρα 99 επ. του ΠτΚ σχετικά με τη διαδικασία εξυγίανσης, λόγω ύπαρξης άλλων ειδικών διαδικασιών⁸⁴. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι με το ν.4021/2011 και το νεότερο τραπεζικό ν.4261/2014 εισήχθησαν νέες διαδικασίες εξυγίανσης και εκκαθάρισης των πιστωτικών ιδρυμάτων, διεθνώς αποδιδόμενες με τον όρο «resolution». Ακολούθησε ο πιο πρόσφατος ν.4335/2015, που ενσωμάτωσε την οδηγία 2014/59/ΕΕ για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων. Ακόμη, με το ν.4364/2016, ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2009/138/ΕΚ, εισήχθησαν διαδικασίες εξυγίανσης και εκκαθάρισης των ασφαλιστικών επιχειρήσεων⁸⁵.

Επιπροσθέτως, πέρα από τον οφειλέτη, την επικύρωση δύναται να ζητήσει και κάθε συμβαλλόμενος πιστωτής⁸⁶, σε περίπτωση που πρόκειται για συμφωνία μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών του, ενώ αν πρόκειται για συμφωνία μεταξύ μόνο των πιστωτών -όπως είναι πλέον εφικτό-, η αίτηση επικύρωσης μπορεί να υποβληθεί μόνο από κάποιον από τους συμβαλλόμενους πιστωτές. Τέλος, και η «Εταιρεία Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις» ανήκει στο υποκειμενικό πεδίο της διαδικασίας, ως μη δικαιούχος διάδικος (άρθρο 2 παρ.4 ν.4354/2015).

⁸¹ Κατά την ΠτΚ 2 παρ.1, « πτωχευτική ικανότητα έχουν οι έμποροι, καθώς και οι ενώσεις προσώπων με νομική προσωπικότητα που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό».

⁸² Ψυχομάνης, ο.π., 2017, σελ.77, ΠτΚ 4 παρ.2.

⁸³ Βλ. Περράκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.58, άρθρο 3.1.2.4 του Κανονισμού ΧΑΑ 2014 τροπ.2016.

⁸⁴ Βλ. ν.4335/2015, ν.4364/2016 και Ρόκας, Έννοια μη θιγόμενων από τη συμφωνία εξυγίανσης πιστωτών, ΔΕΕ 2017, σελ.1302 επ.

⁸⁵ Περράκης, ο.π., σελ.27.

⁸⁶ Περράκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.59 όπου αναφέρεται πως η εν λόγω δυνατότητα φαινομενικά μόνο διασπά την παράδοση που θέλει οι προληπτικές/ εξυγιαντικές διαδικασίες να ανοίγουν μόνο με αίτηση του οφειλέτη, και τούτο διότι η συναίνεση τούτου, που έχει ήδη συμπράξει στη κατάρτιση της συμφωνίας, είναι δεδομένη, βλ. και παρακάτω σελ., όπου αναφέρεται ότι αποτελεί καινοτομία που εισήχθη με το ν.4446/2016.

(β) Λόγοι υπαγωγής στη διαδικασία

Όσον αφορά το λόγο που πρέπει να συντρέχει προκειμένου να ζητηθεί η επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, αυτός είναι η παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του οφειλέτη κατά τρόπο γενικό (99 παρ.1 ΠτΚ). Η αδυναμία δεν απαιτείται να είναι (πέρα από γενική) και μόνιμη, πράγμα που σημαίνει ότι είναι δυνατή η υποβολή της αίτησης και πριν ακόμη επέλθει παύση πληρωμών- σε χρονικό σημείο, δηλαδή, κατά το οποίο η κακή οικονομική κατάσταση του οφειλέτη μπορεί να αναστραφεί.

Ωστόσο, η νέα διαδικασία μπορεί να ανοίξει και όταν ο οφειλέτης βρίσκεται σε γενική και μόνιμη αδυναμία παύσης εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεων του, ήτοι σε παύση πληρωμών. Πιο συγκεκριμένα, ο οφειλέτης, όταν περιέλθει σε παύση πληρωμών, μπορεί να υπαχθεί στην διαδικασία εξυγίανσης υποβάλλοντας αίτηση για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης, εφόσον στο ίδιο δικόγραφο συνυποβάλλει αίτηση πτώχευσης⁸⁷. Ουσιαστικά δηλαδή, επιτρέπεται η υποβολή αιτήματος πτώχευσης υπό αίρεση⁸⁸ για την περίπτωση που το δικαστήριο προβεί σε απόρριψη του αιτήματος επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης.

Η περίπτωση κατά την οποία ο οφειλέτης παραλείπει να συνυποβάλει το αίτημα της κήρυξης του σε πτώχευση, ρυθμίζεται στο άρθρο 99 παρ.3 εδ.β'. Ειδικότερα, η εν λόγω παράλειψη, δεν οδηγεί στο απαράδεκτο της αίτησης επικύρωσης, αλλά από την μία μεριά επιτρέπει την υποβολή της αίτησης πτώχευσης από τους πιστωτές ή τον εισαγγελέα, ενώ από την άλλη μεριά συντελεί στην δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 98 ΠτΚ σχετικά με την ευθύνη των διοικούντων λόγω πρόκλησης ή παρέλκυσης της πτώχευσης⁸⁹. Αναφορικά με την περίπτωση της απόρριψης της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, το δικαστήριο υποχρεούται να διαβιβάσει την απορριπτική απόφαση στον εισαγγελέα, ο οποίος καθίσταται πλέον αρμόδιος να αποφασίσει την υποβολή ή μη της αίτησης πτώχευσης⁹⁰.

Αντίστοιχα, όταν η συμφωνία συναφθεί μόνο μεταξύ των πιστωτών και χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη⁹¹, ο πιστωτής που υποβάλλει την αίτηση υποχρεούται σε συνυποβολή, με ποινή απαράδεκτου, αίτησης πτώχευσης του οφειλέτη (ΠτΚ 104παρ.4). Στο σημείο αυτό, πρέπει να διασαφηνισθεί ότι η παύση πληρωμών του οφειλέτη συνιστά απαραίτητο όρο για τη

⁸⁷ ΠτΚ5 παρ.2, κατά το οποίο εφόσον ο οφειλέτης βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών οφείλει εντός μηνός από την εκδήλωσή της να υποβάλει αίτηση πτώχευσης.

⁸⁸ Βλ. ΚΠολΔ 219.

⁸⁹ Σύμφωνα με το άρθρο ΠτΚ99 παρ.3 εδ.γ.

⁹⁰ Βλ. ΠτΚ106β παρ.4 ΠτΚ.

⁹¹ *Περάκης, ο.π., 2017, σελ.63 όπου αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «αν ο οφειλέτης βρίσκεται σε παύση πληρωμών, η συμφωνία εξυγίανσης μπορεί να συναφθεί και μόνο μεταξύ των πιστωτών. Επίσης, το δικαστήριο μπορεί να διορίσει και ειδικό εντολοδόχο που ασκεί το δικαίωμα παράστασης και ψήφου στη συνέλευση της οφειλέτριας εταιρίας, προκειμένου να ληφθούν τα μέτρα εταιρικού δικαίου που προβλέπει η συμφωνία».*

σύναψη συμφωνίας μεταξύ των πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη. Και στις δύο περιπτώσεις, εάν η αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης γίνει δεκτή από το δικαστήριο, η αίτηση πτώχευσης αυτομάτως θα απορριφθεί⁹².

Στην περίπτωση κατά την οποία, η περιέλευση του οφειλέτη σε παύση πληρωμών λάβει χώρα μετά την υποβολή αίτησης επικύρωσης, τότε και πάλι υποχρεούται να υποβάλλει αίτηση πτώχευσης. Ωστόσο, ο οφειλέτης δύναται να ζητήσει αναστολή της εξέτασης της αίτησης πτώχευσης, μέχρι την έκδοση απόφασης σχετικά με την αίτηση επικύρωσης. Συνεπώς, η τύχη της μίας αίτησης εξαρτάται από την τύχη της άλλης⁹³.

Ακόμη, αν ο οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο και συγκεκριμένα Α.Ε. ή ΕΠΕ, και έχει προβεί στην υποβολή αίτησης λύσης της εταιρίας⁹⁴, το δικαστήριο οφείλει να αναστείλει την έκδοση απόφασης επί της λύσης της εταιρίας μέχρι την έκδοση απόφασης για την επικύρωση ή μη της συμφωνίας εξυγίανσης, εφόσον αυτή έχει υποβληθεί (ΠτΚ 99παρ.6). Τέλος, αν έχει δοθεί προθεσμία για άρση του λόγου λύσης της εταιρίας, η προθεσμία αυτή υπόκειται σε παράταση μέχρι τη λήξη της διαδικασίας εξυγίανσης⁹⁵.

Όσον αφορά την αδυναμία εκπλήρωσης από μέρους του οφειλέτη, αυτή μπορεί να είναι παρούσα ή επαπειλούμενη. Επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης υπάρχει όταν δεν έχει μεν εμφανισθεί ακόμη η παύση πληρωμών, ωστόσο ο οφειλέτης έχοντας γνώση των οικονομικών του προοπτικών, προβλέπει ότι δε θα μπορεί να εκπληρώσει στο μέλλον τις παρούσες και τις εν τω μεταξύ λήγουσες υποχρεώσεις του. Πρόκειται, δηλαδή, για αναμενόμενη παύση πληρωμών⁹⁶. Θα αποτελούσε ένδειξη καταχρηστικότητας και προσβολής των περιουσιακών δικαιωμάτων του οφειλέτη το να μπορούν οι πιστωτές να συνάπτουν τέτοια συμφωνία, ήδη πριν την παύση πληρωμών του οφειλέτη τους⁹⁷.

Επίσης, η διαδικασία εξυγίανσης είναι δυνατή ακόμη και αν υφίσταται απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητας⁹⁸ του οφειλέτη, κατάσταση η οποία έχει προοπτικές άρσης μέσω της εν λόγω διαδικασίας. Ο όρος αφερεγγυότητα είναι αόριστος και κατ'επέκταση, αν και αποτελεί λόγο έναρξης μιας προπρωχευτικής διαδικασίας το έγκαιρο άνοιγμα της οποίας είναι

⁹² Βλ. ΠτΚ99 παρ.4 ΠτΚ, στο οποίο αναφέρεται ότι ανάλογες ρυθμίσεις ισχύουν και σε αιτήσεις πτώχευσης που υποβλήθηκαν ήδη πριν από την αίτηση επικύρωσης και βρίσκονται σε εκκρεμότητα, καθώς και σε αιτήσεις πτώχευσης που κατατίθενται στο χρονικό διάστημα μετά την υποβολή της αίτησης επικύρωσης.

⁹³ Βλ. *Περάκης*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.62.

⁹⁴ Βλ. άρθρα 48 παρ.1 στοιχ.γ' κ.ν.2190/1920 και 45 παρ.2 ν.3190/1955 αντίστοιχα.

⁹⁵ Βλ. άρθρο 48 παρ.3 ν.2190/1920.

⁹⁶ Βλ. άρθρο ΠτΚ3 παρ.2.

⁹⁷ Βλ. αιτιολογική έκθεση του ν.4446/2016.

⁹⁸ Βλ. ν. 4336/2015 « και όταν δεν συντρέχει παρούσα ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης, αν κατά την κρίση του Δικαστηρίου υφίσταται απλώς πιθανότητα αφερεγγυότητάς του, η οποία δύναται να αρθεί με τη διαδικασία αυτή».

σκόπιμο, δεν συνιστά ιδανικό λόγο για την κήρυξη του οφειλέτη σε πτώχευση, η οποία απαιτεί έναν σαφέστερο λόγο κήρυξής της⁹⁹. Σημειωτέον ότι η αφερεγγυότητα δεν ταυτίζεται ούτε με την παύση πληρωμών ούτε με την επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης¹⁰⁰. Πρόκειται για μία διαφορετική και ξεχωριστή κατάσταση, η οποία αφορά την διαπίστωση γενικότερων οικονομικών δυσκολιών, ακόμη και ενδεχόμενων, οι οποίες καθιστούν αβέβαιη την εξόφληση των χρεών του οφειλέτη σε συνεχή ροή¹⁰¹. Συνεπώς, η ένταξη στην εξυγιαντική διαδικασία μπορεί να είναι έγκαιρη και συνεπάγεται την δυνατότητα εξυγίανσης των επιχειρήσεων ήδη σε πρώιμο στάδιο, προτού δηλαδή αυτές εισέλθουν στο στάδιο αφερεγγυότητας¹⁰².

Ακόμη, στο σημείο αυτό πρέπει να καταστεί σαφές πως αν και η ύπαρξη οφειλέτη χωρίς επιχείρηση είναι σπάνια, εντούτοις η ύπαρξη της δεν είναι επιτακτικό να αναχθεί σε μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις της διαδικασίας¹⁰³. Όμως, το κατά πόσο η εξυγιαντική διαδικασία θα καταστεί ικανή να χειρισθεί τα προβλήματα ενός οφειλέτη χωρίς επιχείρηση είναι αμφίβολο. Πάντως, το μέγεθος της επιχείρησης καθώς και η οικονομική ή κοινωνική σπουδαιότητα του προσώπου του οφειλέτη είναι άνευ σημασίας¹⁰⁴.

(γ) *Η αίτηση*

Όπως προαναφέρθηκε, αίτηση υποβολής στη διαδικασία εξυγίανσης δύναται να υποβάλλουν τόσο ο οφειλέτης όσο και κάθε συμβαλλόμενος πιστωτής. Ο αιτών θα πρέπει στην αίτηση υπαγωγής στην εν λόγω διαδικασία, να προβαίνει στην περιγραφή της επιχείρησης του οφειλέτη (μέγεθος, προσωπικό, προοπτικές της αγοράς στην οποία ο οφειλέτης δραστηριοποιείται), της οικονομικής του κατάστασης -παραθέτοντας τα πιο πρόσφατα οικονομικά στοιχεία-, των αιτιών της οικονομικής δυσχέρειας του οφειλέτη, καθώς και των συμφωνηθέντων μέτρων για την αντιμετώπιση της οικονομικής αδυναμίας(104 παρ.2 ΠτΚ).

⁹⁹ Περράκης, ο.π., 2017, σελ.133.

¹⁰⁰ Βλ. όμως και Ψυχομάνης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.61, «με τον αδόκιμο όρο "αφερεγγυότητα" νοείται η αδυναμία πληρωμών».

¹⁰¹ Περράκης, ο.π., σελ.134, «Τέτοια μπορεί να είναι η μη ωρίμανση της αδυναμίας εκπλήρωσης σε παύση πληρωμών (πχ. δεν ανιχνεύονται ακόμα τα στοιχεία της γενικότητας και της μονιμότητας), αλλά που προδικάζει την κακή εξέλιξη των πληρωμών, όπως επίσης και η ανεπάρκεια του ενεργητικού του οφειλέτη σε σχέση με το παθητικό του, δηλ. η υπερχρέωση, παρούσα ή επαπειλούμενη, η οποία στην Ελλάδα δεν αποτελεί καταρχήν λόγο κήρυξης της πτώχευσης. Μπορεί επίσης να συνίσταται σε άλλα δυσμενή για την επιχείρηση γεγονότα που δεν έχουν σχέση με τη χρεωστική της θέση, αλλά με τις επιχειρηματικές προοπτικές της, δομές και εξελίξεις, όπως είναι η καταγγελία μιας κρίσιμης σύμβασης. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει οι δυσκολίες να μην αποτελούν μεν παύση πληρωμών ή επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης, από την άλλη όμως μεριά θα πρέπει να υπερβαίνουν κάποιο βαθμό σημαντικότητας, ώστε να μη κηρύσσονται πτωχεύσεις χωρίς ουσιαστικό λόγο».

¹⁰² Βλ. αιτιολογική έκθεση ν.4336/2015.

¹⁰³ Βλ. Περράκης, ο.π., σελ.60, βλ. όμως και Ψυχομάνη, ο.π., σελ. 82.

¹⁰⁴ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.52, Ψυχομάνης, ο.π., σελ.82, Περράκης, ο.π., σελ.60.

Όταν η σύναψη της αίτησης γίνεται από τον οφειλέτη και τους πιστωτές του, η υποβαλλόμενη από τον οφειλέτη ή από κάποιο συμβαλλόμενο πιστωτή αίτηση, πρέπει να συνοδεύεται, επί ποινής απαραδέκτου, από ορισμένα έγγραφα βεβαιωτικά της οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη¹⁰⁵. Τέτοια έγγραφα είναι η υπογεγραμμένη προς επικύρωση συμφωνία, οι υπάρχουσες οικονομικές καταστάσεις της τελευταίας χρήσης¹⁰⁶, η βεβαίωση της ειδικής οικονομικής υπηρεσίας για τα χρέη προς το Δημόσιο καθώς και η έκθεση εμπειρογνώμονα. Η αίτηση μπορεί να συνοδεύεται, όχι όμως με ποινή απαραδέκτου, και από άλλα έγγραφα, που στηρίζουν τα παρεχόμενα στοιχεία, βεβαιωμένα ως προς την ακρίβεια του περιεχομένου τους από το λογιστήριο και τον εκπρόσωπο της εταιρίας.

(δ) Ο εμπειρογνώμονας και η έκθεσή του

Ο εμπειρογνώμονας πρέπει να είναι πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο παρέχει υπηρεσίες στην Ελλάδα, νόμιμος ελεγκτής ή ελεγκτικό γραφείο. Σήμερα, ως εμπειρογνώμονας ορίζεται ένας «ορκωτός ελεγκτής-λογιστής» ή μία «ελεγκτική εταιρία» αντίστοιχα. Όταν πρόκειται για οφειλέτη-φυσικό πρόσωπο, εμπειρογνώμονας μπορεί να είναι και ελεγκτής πτυχιούχος ανωτάτης σχολής, μέλος Οικονομικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας και κάτοχος άδειας λογιστή φοροτεχνικού α' τάξεως¹⁰⁷. Η επιλογή του προσώπου του εμπειρογνώμονα από τον οφειλέτη και τους συμβαλλόμενους πιστωτές γίνεται «από κοινού» ή σε περίπτωση που η σύναψη της συμφωνίας λαμβάνει χώρα μόνο μεταξύ των πιστωτών, από τους τελευταίους¹⁰⁸. Η έκθεση του ως άνω προσώπου, προσθέτει σοβαρότητα στην αίτηση, καθώς εκτίθεται η γνώμη ενός ειδικού σχετικά με τα οικονομικά στοιχεία του οφειλέτη, την κατάσταση της αγοράς και τη συνδρομή των προϋποθέσεων επικύρωσης της συμφωνίας¹⁰⁹. Ακόμη, στην έκθεση είναι υποχρεωτικό να περιλαμβάνεται βεβαίωση σχετικά με την εγκυρότητα της κατάστασης των πιστωτών, η οποία συνοδεύει τη συμφωνία εξυγίανσης (ΠτΚ 100 παρ.2) καθώς και κατάλογος των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη. Η εν λόγω έκθεση αποτελεί αναπόσπαστο και υποχρεωτικό κομμάτι της νέας διαδικασίας, η οποία πρέπει να συνοδεύει την αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης είτε αυτή υποβάλλεται από τον οφειλέτη είτε από συμβαλλόμενους πιστωτές.

¹⁰⁵ Βλ. ΠτΚ 104 παρ.3.

¹⁰⁶ Περάκης, ο.π., σελ.60, ιδιαίτερα πρέπει να αναφέρονται οι τυχόν οφειλές προ το Δημόσιο και τα ασφαλιστικά ταμεία.

¹⁰⁷ Περάκης, ο.π., σελ.61.

¹⁰⁸ Περάκης, ο.π., σελ.61.

¹⁰⁹ Βλ. άρθρο ΠτΚ 104 παρ.5 και άρθρο ΠτΚ 106β.

(ε) Η υποβολή και η εκδίκαση της αίτησης

Αρμόδιο δικαστήριο για την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης είναι το πτωχευτικό δικαστήριο, ήτοι το πολυμελές Πρωτοδικείο του τόπου, όπου ο οφειλέτης έχει το κέντρο των κύριων συμφερόντων του, του τόπου, δηλαδή, διοίκησης των συμφερόντων του (επαγγελματική κατοικία ή έδρα διοικήσεως), και κατά τεκμήριο, αν ο οφειλέτης είναι νομικό πρόσωπο, του τόπου της καταστατικής του έδρας¹¹⁰ (ΠτΚ 4).

Το εν λόγω δικαστήριο, με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων, δικάζει κατά κύριο λόγο σύμφωνα με την εκούσια δικαιοδοσία και οι αποφάσεις του δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά (ΠτΚ 99 παρ.7). Κλητεύονται ο οφειλέτης (αν δεν είναι ο αιτών) προ 20ημέρου και η αίτηση δημοσιεύεται στο ΔΔΔΤΝ. Στη συζήτηση δύναται να παραστεί και να ακουστεί και εκπρόσωπος των εργαζομένων, ενώ κάθε άλλο πρόσωπο που έχει έννομο συμφέρον δικαιούται να παρέμβει προφορικά. Η εκδίκαση της αίτησης επικύρωσης πρέπει να γίνεται εντός δύο μηνών (ΠτΚ 105 παρ.1) και τέλος η αίτηση καταχωρίζεται στον Τειρεσία και διαγράφεται μετά από πέντε χρόνια.

Ε. Νόμιμα και δικαστικά προληπτικά μέτρα¹¹¹**(α) Γενικά**

Βασικό συστατικό κάθε πτωχευτικής αλλά και προπρωχευτικής διαδικασίας, όπως η υπό εξέταση διαδικασία εξυγίανσης του ν.4446/2016, αποτελεί η εξασφάλιση της συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών βάσει γενικών και απρόσωπων κανόνων δικαίου. Η κρατική εποπτεία υπό τον μανδύα της δικαστικής λειτουργίας περιορίζει την ιδιωτική αυτονομία, όχι μόνο προκειμένου να διασωθεί η επιχείρηση, αλλά ιδίως με στόχο να αποφευχθούν φαινόμενα καταδολίευσης υπέρ ορισμένων πιστωτών και εις βάρος κάποιων άλλων είτε πριν είτε μετά την κήρυξη της πτώχευσης¹¹². Το πτωχευτικό δικαστήριο μέσω της διαπλαστικής επικύρωσης της εξυγίανσης εκδηλώνει τις ενέργειες του έναντι πάντων, ανεξαρτήτως των ιδιαίτερων συμφερόντων του καθενός. Η παρέμβαση της δικαστικής λειτουργίας είναι αυτή, η οποία επιβάλλει την καθιέρωση σαφών κανόνων, οι οποίοι καλούνται να εξυπηρετήσουν την ασφάλεια δικαίου όλων των ενδιαφερόμενων μερών¹¹³.

Κατά κανόνα, η αδυναμία ικανοποίησης των οφειλών της επιχείρησης μπορεί να οδηγήσει τους πιστωτές της στην επίσπευση των ατομικών τους διώξεων κατά αυτής, με σκοπό

¹¹⁰ Ψυχομάνης, ο.π., σελ.96.

¹¹¹ Βλ. σχετικά ΠολΠρωτΑθ. 888/2017, «www.dsanet.gr».

¹¹² Χατζηγιωάννου, ΕλλΔνη, 2018, σελ.29.

¹¹³ Χατζηγιωάννου, ο.π., σελ.29.

να αποκτήσουν προβάδισμα στην ικανοποίηση των δικών τους απαιτήσεων έναντι εκείνων των λοιπών πιστωτών. Αυτό όμως έχει ως αποτέλεσμα, την καταστροφή της επιχείρησης και τη βλάβη όσων πιστωτών δεν πρόλαβαν να προβούν σε ατομικές διώξεις. Στην ισόρροπη διαχείριση των αντικρουόμενων συμφερόντων, στοχεύει η διαδικασία εξυγίανσης. Σκοπός της τελευταίας είναι η διατήρηση, αξιοποίηση, αναδιοργάνωση και ανόρθωση της επιχείρησης με την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς να παραβλάπτεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο σκοπός αυτός, είναι απαραίτητη η προστασία της επιχείρησης πριν το momentum της αφερεγγυότητας γίνει αντιληπτό και οδηγήσει στο άνοιγμα «των ασκών του Αιόλου» και στην τυχαία διανομή του ενεργητικού της επιχείρησης¹¹⁴. Συνεπώς, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη προστασίας της επιχείρησης ήδη κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων, ενόψει του ανοίγματος της εξυγιαντικής διαδικασίας, πριν δηλαδή κατατεθεί η αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης στο δικαστήριο (ΠτΚ 106α παρ.6), κάτι το οποίο αποτελεί καινοτομία του ν.4446/2016¹¹⁵.

(β) Οι τρεις φάσεις της προστασίας της επιχείρησης και ο σκοπός των προληπτικών μέτρων

Το χρονικό περιθώριο επιδίωξης προστασίας της επιχείρησης διακρίνεται σε τρεις φάσεις¹¹⁶. Κατά την πρώτη φάση, η οποία αντιστοιχεί στην έναρξη των διαπραγματεύσεων μεταξύ πιστωτών και επιχείρησης, δηλαδή προτού ακόμη υποβληθεί αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, παρέχεται προστασία μέσω προληπτικών μέτρων υπό τον όρο της αίτησης του οφειλέτη ή του πιστωτή, της εγγραφής συναίνεσης των πιστωτών που εκπροσωπούν τουλάχιστον το 20% του συνόλου των απαιτήσεων, και τέλος την ύπαρξη επικείμενου κινδύνου ή επείγουσας περίπτωσης. Η μεγαλύτερη διάρκεια ισχύος των εν λόγω μέτρων, είναι τέσσερις μήνες από την έκδοση της απόφασης. Πρόκειται για μια βραχεία προθεσμία, της οποίας στόχος¹¹⁷ είναι η άσκηση πίεσης προς τα εμπλεκόμενα μέρη να ολοκληρώσουν τις διαπραγματεύσεις και να καταθέσουν την συμφωνία εξυγίανσης, έτσι ώστε να εξακολουθήσει η προστασία της επιχείρησης με τα αυτοδίκαια προληπτικά μέτρα της δεύτερης φάσης.

Η δεύτερη φάση σηματοδοτείται με το κλείσιμο των διαπραγματεύσεων, την κατάρτιση της συμφωνίας εξυγίανσης και την κατάθεση της στο πτωχευτικό δικαστήριο, προκειμένου να

¹¹⁴ Χατζηγιάννου, ο.π., σελ.12.

¹¹⁵ Περάκης, ο.π.,σελ.67.

¹¹⁶ Χατζηγιάννου, ο.π., σελ.12.

¹¹⁷ Χατζηγιάννου, ο.π., σελ.12.

επικυρωθεί. Με την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης, ο νόμος παρέχει αυτοδίκαιη (αυτόματη) αναστολή των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης των πιστωτών και απαγόρευση διάθεσης των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης για τέσσερις ακόμη μήνες¹¹⁸. Ωστόσο, υπάρχουν πιθανότητες κατά την διάρκεια των τεσσάρων μηνών της δεύτερης φάσης να μην έχει εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης επικύρωσης. Για το λόγο αυτό, είναι δυνατή η χρονική επέκταση της αναστολής των μέτρων εκτέλεσης κατά της επιχείρησης και της απαγόρευσης διάθεσης ή και άλλων μέτρων, εφόσον αυτό κρίνεται επιτακτικό.

Επομένως, στο σημείο αυτό ανοίγει μια τρίτη φάση, κατά την διάρκεια της οποίας η προστασία της επιχείρησης επεκτείνεται με νέα δικαστική απόφαση λήψης προληπτικών μέτρων, η οποία ισχύει έως της έκδοσης απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης.

Σημειωτέον ότι η λήψη προληπτικών μέτρων, τα οποία μπορεί να είναι είτε νόμιμα είτε δικαστικά, αποσκοπεί στην ανεμπόδιστη εξακολούθηση της δραστηριότητας του οφειλέτη και στην διατήρηση της περιουσίας του. Γίνεται συνεπώς κατανοητό, πως ο σκοπός τους, τόσο ως μέτρων εκ του νόμου χορηγούμενων όσο και ως μέτρων δικαστικών, είναι ακριβώς ο ίδιος, ήτοι η προστασία της επιχείρησης και της συλλογικότητας της διαδικασίας πριν την επικείμενη επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης.

(γ) *Η νόμιμη προληπτική αναστολή (ΠτΚ 106)*

Όσον αφορά τη νόμιμη ή αυτοδίκαιη προληπτική αναστολή, αυτή περιλαμβάνει την αναστολή των ατομικών διώξεων¹¹⁹ (ΠτΚ106 παρ.1), την αναστολή των ασφαλιστικών μέτρων(ΠτΚ106 παρ.1) και την απαγόρευση διάθεσης των ακινήτων του εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη(ΠτΚ106 παρ.2).

Πιο συγκεκριμένα, από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης και μέχρι την έκδοση της απόφασης από το αρμόδιο πτωχεντικό δικαστήριο σχετικά με την επικύρωση ή μη της συμφωνίας εξυγίανσης¹²⁰, επέρχεται αυτόματη μερική αναστολή των μέτρων, εκκρεμών ή μη,

¹¹⁸ Χατζηγιάννου, ο.π., σελ.12, «Κατά τους υπολογισμούς του νομοθέτη, λόγω της παράλληλης πρόνοιας για ορισμό δικασίμου της αίτησης επικύρωσης εντός δύο μηνών από την κατάθεσή της (ΠτΚ 105 παρ.1) οι τέσσερις αυτοί μήνες φαίνονται αρκετοί για την έκδοση απόφασης επικύρωσης της συμφωνίας που θα ορίζει τα οριστικά μέτρα εξυγίανσης της επιχείρησης», Περράκης, ο.π., σελ.64.

¹¹⁹ Χατζηγιάννου, ο.π., σελ.14, «... ας σημειωθεί ότι η ευρεία αναστολή των μέτρων εκτέλεσης δεν είναι κατά κανόνα σκόπιμη. Εφόσον με το άρθρο 196 παρ.1 ΠτΚ επέρχεται περιορισμός του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των πιστωτών μέσω αναγκαστικής εκτέλεσης, δηλαδή ενός δικαιώματος συνταγματικά κατοχυρωμένου, ο περιορισμός αυτός πρέπει να ερμηνεύεται στενά, ούτως ώστε να αναστέλλονται τα μέσα εκτέλεσης των πιστωτών στο απολύτως αναγκαίο μέτρο και να εξαιρούνται αυτής εκείνα μόνο τα δικαιώματά τους που δεν πλήττουν άμεσα(και δεν αναμένεται να πλήξουν για όσο η αναστολή ισχύει) την επιχείρηση».

¹²⁰ Βλ. σχετικά ΠολΠρωτΑθ. 888/2017, «www.dsanet.gr».

ατομικής και συλλογικής αναγκαστικής εκτέλεσης¹²¹ κατά του οφειλέτη για την ικανοποίηση των απαιτήσεων, οι οποίες έχουν γεννηθεί πριν την υποβληθείσα αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης. Η εν λόγω αναστολή¹²² προστατεύει όχι μόνο την επιχείρηση, αλλά και τη μελλοντική ομάδα των πιστωτών ως σύνολο, από τον κίνδυνο αποψίλωσης της περιουσίας του οφειλέτη.

Ευνόητο είναι ότι η ως άνω αναστολή δεν καταλαμβάνει όλες τις ατομικές διώξεις που δεν αποτελούν μέτρο εκτέλεσης. Ειδικότερα, εξαιρούνται αναγνωριστικές και καταψηφιστικές δίκες των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη¹²³, οι οποίες να συνεχίζονται κανονικά. Επίσης, η αναστολή δε καταλαμβάνει την υποβολή αίτησης πτώχευσης από τον ίδιο τον οφειλέτη καθώς και πληρωμές που πραγματοποιεί ο οφειλέτης προς τρίτους κατά την επιχειρηματική του κρίση και οι οποίες αποσκοπούν στην διατήρηση της επιχείρησης. Τέλος, παραμένει δυνατή η άσκηση διαπλαστικών δικαιωμάτων (καταγγελίας, υπαναχώρησης, επίσχεσης) καθώς και η άσκηση διώξεων που γίνονται προς ικανοποίηση απαιτήσεων που γεννήθηκαν μετά την υποβολή της αίτησης επικύρωσης.

Παράλληλα, επέρχεται αναστολή και ως προς τη λήψη οποιουδήποτε ασφαλιστικού μέτρου κατά του οφειλέτη, συμπεριλαμβανομένων της συντηρητικής κατάσχεσης και της εγγραφής προσημείωσης υποθήκης, συναινετικής ή κατ'αντιδικία. Με την εν λόγω ρύθμιση, νοείται η αναστολή των αρξαμένων δικών ασφαλιστικών μέτρων και των αιτημάτων για χορήγηση προσωρινών διαταγών¹²⁴. Εξαιρούνται της αναστολής ασφαλιστικά μέτρα της επιχείρησης ή πιστωτών κατά τρίτων για την αποτροπή της απομάκρυνσης ή αφαίρεσης ή μετακίνησης κινητών πραγμάτων της επιχείρησης, τεχνολογικού ή εν γένει εξοπλισμού της που δεν έχει συμφωνηθεί, καθώς μια τέτοια απομάκρυνση περικλείει τον κίνδυνο απαξίωσης της επιχείρησης του οφειλέτη (ΠτΚ 106παρ.1).

Επιπροσθέτως, όσον αφορά την προστασία από τις αξιώσεις των πιστωτών με την χορήγηση αναστολής μέτρων εκτέλεσης ή εν γένει ατομικών διώξεων, αυτή δεν αρκεί για τη

¹²¹ Χατζηιωάννου, ο.π., σελ.13, «Η αναστολή των ατομικών διώξεων είναι ευρύτερη της αναστολής των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης. Όμως ο νόμος φαίνεται να προκρίνει ως αναγκαία για την περίπτωση μόνο την αναστολή των μέτρων αναγκαστικής εκτέλεσης. Συνεπώς, αυτή η τελευταία αναστολή αποτελεί το ελάχιστο αναγκαίο μέσο προστασίας όσο εκκρεμούν οι διαπραγματεύσεις επιχείρησης-πιστωτών και εν συνεχεία η δικαστική επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης».

¹²² Χατζηιωάννου, ο.π., σελ.13 κατά παραπομπή σε 521 παρ.1 ΚΠολΔ και 631 εδ.β' ΚΠολΔ: Η χορήγηση με γενικό και απρόσωπο κανόνα δικαίου γενικής αναστολής δικαιωμάτων ή έννομων συνεπειών δεν είναι βεβαίως κάτι καινούργιο. Ενδεικτικά γνωστά παραδείγματα είναι το ανασταλτικό αποτέλεσμα εκτέλεσης της πρωτόδικης απόφασης κατά τη διαδρομή της προθεσμίας έφεσης και κατά την αναβίωση της εκκρεμοδικίας με την άσκηση εμπρόθεσμης έφεσης αλλά και το παράδειγμα της ανακοπής διαταγής πληρωμής κατά προσώπου διαμένοντος στο εξωτερικό ή με άγνωστη διαμονή, σύμφωνα με το οποίο, όσο διαρκεί η προθεσμία άσκησης ανακοπής και όσο εκκρεμεί εμπροθέσμως ασκηθείσα ανακοπή, η εκτελεστότητα της διαταγής πληρωμής αναστέλλεται».

¹²³ Χατζηιωάννου, ο.π., σελ.13, «συμπεριλαμβανομένων των δικών των ενδίκων μέσων από ή κατά του οφειλέτη».

¹²⁴ Χατζηιωάννου, ο.π., σελ.15.

διατήρηση της επιχείρησης κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων μεταξύ επιχείρησης και πιστωτών. Αυτό συμβαίνει, λόγω του ότι ένας κακόπιστος οφειλέτης δύναται να εκμεταλλευτεί την αναστολή των ατομικών διώξεων των πιστωτών, έτσι ώστε κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων αλλά και μεταγενέστερα να προβεί σε καταδολίευση εις βάρος τους, αποψιλώνοντας την επιχείρηση από σημαντικά περιουσιακά στοιχεία και μεταβιβάζοντάς τα σε τρίτους. Το ενδεχόμενο αυτό αποτρέπεται με τη ρύθμιση του άρθρου 106 παρ.2 ΠτΚ, όπου ορίζει πως η αναστολή συνεπάγεται την απαγόρευση της διάθεσης των ακινήτων και του εξοπλισμού της επιχείρησης του οφειλέτη, με αποτέλεσμα την ακυρότητα της οποιασδήποτε διάθεσης (ΑΚ 175)¹²⁵.

Όπως προαναφέρθηκε, η ως άνω αυτοδίκαιη αναστολή αλλά και η απαγόρευση διάθεσης, δεν ξεπερνούν τους τέσσερις μήνες από την κατάθεση της αίτησης, ενώ δικαστική παράταση δεν προβλέπεται. Αν περάσει το τετράμηνο, λήγει η αυτοδίκαιη αναστολή (και η απαγόρευση διάθεσης) και δυνατότητα εκ νέου αναστολής υπάρχει μόνο μέσω του δικαστηρίου και όχι αυτοδικαίως.

Κατά την διάρκεια της αναστολής, αναστέλλονται και οι αποκλειστικές προθεσμίες άσκησης αξιώσεων και παραγραφής, υπό τις οποίες τελούν οι απαιτήσεις των πιστωτών και τα δικαιώματα των υπέρ του οφειλέτη εγγυητών και συνοφειλετών του εις ολόκληρων, καθώς και οι προθεσμίες και η άσκηση διαδικαστικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένων των προθεσμιών των ένδικων μέσων¹²⁶.

Αξιοσημείωτο είναι, τέλος, το γεγονός ότι η αυτοδίκαιη (νόμιμη) αναστολή δύναται να εφαρμοστεί μόνο μια φορά για κάθε οφειλέτη¹²⁷.

(δ) Τα δικαστικά προληπτικά μέτρα (ΠτΚ 106 ^α)¹²⁸

Η λειτουργία των δικαστικών προληπτικών μέτρων αφορά είτε την κάλυψη του σταδίου των διαπραγματεύσεων, ήτοι του διαστήματος πριν την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης¹²⁹, είτε την συμπλήρωση των νομιμών/αυτοδίκαιων προληπτικών μέτρων.

¹²⁵ Περράκης, ο.π., σελ.64.

¹²⁶ Περράκης, ο.π., σελ.64.

¹²⁷ Περράκης, ο.π., σελ.64, «Μάλιστα στο Μητρώο Πτωχεύσεων σημειώνεται η έναρξη ισχύος της αυτόματης αναστολής διώξεων κατά την πρώτη υποβολή αίτησης επικύρωσης συμφωνίας εξυγίανσης κατά το άρθρο 104».

¹²⁸ Αποστολόπουλος, ΔΕΕ 2012, σελ.41, Περράκης, ο.π., σελ.65 επ., Αναγνωστοπούλου, Τα προληπτικά μέτρα στη διαδικασία εξυγίανσης, ΧρΙΔ 2013, 473, Χατζηγιωάννου, ο.π., σελ.11 επ.

¹²⁹ Βλ. παρακάτω, σελ., συνιστά καινοτομία του ν.4446/2016.

i. Προληπτικά μέτρα κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων (ΠτΚ 106^α παρ.6)

Δικαιολογητικό λόγο της διακριτικής ευχέρειας του δικαστηρίου να διατάξει προληπτικά μέτρα για το χρονικό διάστημα πριν από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης, αποτελεί η επιδίωξη ηρεμίας κατά τις διαπραγματεύσεις καθώς και η διαφύλαξη της περιουσίας του οφειλέτη σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις εξελιχθούν θετικά¹³⁰. Τα εν λόγω μέτρα μπορούν να διαταχθούν «άπαξ». Το περιεχόμενο τους συμπίπτει με αυτό του άρθρου 10 ΠτΚ (ΠτΚ106^α παρ.1) και ισχύουν μέχρι την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας και σε κάθε περίπτωση μέχρι τέσσερις μήνες συνολικά από την έκδοση της απόφασης, ενώ παράταση δεν είναι δυνατή.

Όσον αφορά τη δυνατότητα ανάκλησης ή τροποποίησης των εν λόγω μέτρων από το πτωχευτικό δικαστήριο ή τον πρόεδρό του, αυτή μπορεί να λάβει χώρα οποτεδήποτε, έπειτα από αίτηση του έχοντος έννομο συμφέρον ή και αυτεπαγγέλτως (ΠτΚ 106α παρ.7). Όπως προαναφέρθηκε, απαραίτητοι όροι που πρέπει να συντρέχουν προκειμένου να ζητηθούν τα ως άνω μέτρα είναι τα εξής: 1) αίτηση του οφειλέτη ή πιστωτή, 2)έγγραφη συναίνεση των εκπροσωπούμενων τουλάχιστον το 20% του συνόλου των απαιτήσεων πιστωτών και τέλος, 3) συνδρομή προϋποθέσεων της επείγουσας περίπτωσης ή του επικείμενου κινδύνου (ΚΠολΔ 682 επ.)

ii. Προληπτικά μέτρα μετά την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης

Τα εν λόγω μέτρα, λαμβάνονται ύστερα από αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον¹³¹ και πιο συγκεκριμένα, είτε από το πτωχευτικό δικαστήριο είτε ενδεχομένως από τον πρόεδρο του δικαστηρίου. Εντούτοις, εάν η αίτηση επικύρωσης δεν έγινε δεκτή, τότε η λήψη τους δύναται να ζητηθεί και από το εφετείο.

Όσον αφορά το περιεχόμενό τους, είναι εκείνο που κρίνεται αναγκαίο ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες. Το δικαστήριο είναι δυνατόν να διατάξει πέρα από τα νόμιμα προληπτικά μέτρα,¹³² και οποιοδήποτε άλλο από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 ΠτΚ και κατ'επέκταση και κάθε άλλο μέτρο, το οποίο είναι απαραίτητο για την αποτροπή κάθε επιζήμιας για τους πιστωτές μεταβολή της περιουσίας του οφειλέτη ή μείωση της αξίας της. Συνεπώς, τα εν λόγω μέτρα μπορούν είτε να συμπίπτουν με εκείνα της αυτοδίκαιη αναστολής, είτε να τα συμπληρώνουν, είτε να τα υπερβαίνουν. Ειδικότερα, ο δικαστής μπορεί να διατάξει και κάθε άλλο πρόσφορο μέτρο στο βαθμό που αυτό κρίνεται επιτακτικό, όπως για παράδειγμα τον διορισμό μεσεγγυούχου, την ευρύτερη αναστολή που να καταλαμβάνει και άλλα ατομικά καταδιωκτικά

¹³⁰ Περάκης, ο.π., σελ.67.

¹³¹ Ψυχομάνης, ο.π., σελ.98, «... και αυτεπαγγέλτως».

¹³² Περάκης, ο.π., σελ.65, «Με δεδομένο ότι σκοπός τους είναι να συμπληρώσουν την «αυτοδίκαιη αναστολή» του άρθρου 106».

μέτρα πέραν της αναγκαστικής εκτέλεσης καθώς και την ευρύτερη απαγόρευση διάθεσης περιουσιακών στοιχείων από τον οφειλέτη ή προς αυτόν κ.α.¹³³ Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι τα προληπτικά μέτρα απαγορεύεται να καταλαμβάνουν απαιτήσεις γεννηθείσες μετά την υποβολή της αίτησης επικύρωσης και παράλληλα να οδηγούν σε υπέρβαση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την κήρυξη της πτώχευσης.

Τα προληπτικά μέτρα αφορούν καταρχάς στην επιχείρηση του οφειλέτη. Ακόμη, τα εν λόγω μέτρα (άρα και η αναστολή), σε περίπτωση που συντρέχει σπουδαίος επιχειρηματικός ή κοινωνικός λόγος, είναι δυνατόν να επεκτείνονται και υπέρ εγγυητών ή λοιπών συνοφειλετών του οφειλέτη σύμφωνα με τη διάταξη του ΠτΚ 106 α παρ.2¹³⁴. Στους συνοφειλέτες πρέπει να υπαχθούν και τα πρόσωπα - μέλη του Δ.Σ, διαχειριστές κλπ. - που κατά την φορολογική νομοθεσία, ευθύνονται έναντι του Δημοσίου για τις φορολογικές οφειλές της εταιρίας¹³⁵.

Αξιοσημείωτο είναι πάντως το γεγονός, ότι δεν υπάρχει ρητή ρύθμιση σχετικά με το αν η κατάθεση της συμφωνίας επικύρωσης από ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρία επιτρέπει στους ομόρρυθμους εταίρους να έχουν αξίωση διακριτής αναστολής για τους ίδιους, ενόσω η εταιρία έχει ήδη ζητήσει να λάβει τέτοια αναστολή. Το κενό αυτό είναι πιθανότατα ακούσιο και άρα θα πρέπει να καλυφθεί με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου ΠτΚ 97, το οποίο προβλέπει αυτοδίκαιη συμπτώχευση των ομόρρυθμων εταίρων με την πτώχευση των ΟΕ και ΕΕ, κατάλληλα προσαρμοσμένου στις ανάγκες της διαδικασίας εξυγίανσης. Λόγω του ότι η εξυγίανση έχει ως σκοπό ακριβώς την αποτροπή της πτώχευσης των ως άνω εταιριών καθώς και της -με την ίδια απόφαση- συμπτώχευσης των ομόρρυθμων εταίρων της (ΠτΚ 7 παρ.4), θα ήταν ιδιαίτερα σκόπιμο η εφάπαξ χορήγηση προληπτικού μέτρου σε ΟΕ και ΕΕ να καταλαμβάνει αυτομάτως και τα ομόρρυθμα μέλη της. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα, την μη διαιώνιση της αναστολής και της εν δυνάμει ασυλίας των ανωτέρω συνοφειλετών, μέσω υποβολής από μέρους τους αυτοτελών αιτημάτων, ενώ ταυτόχρονα επιτυγχάνεται εξισορρόπηση και του αντίρροπου συμφέροντος των πιστωτών, ήτοι αυτό της μη αποκοπής τους από τα δικαιώματά τους έναντι της ΟΕ και της ΕΕ και των ομόρρυθμων εταίρων τους κατά τη διάρκεια μεγάλου χρονικού διαστήματος¹³⁶.

¹³³ Περράκης, ο.π., σελ.65-66.

¹³⁴ Βλ. ΠΠρΗρακλ 98/2016, ΔΕΕ 2017, σελ.73, Χατζηιωάννου, ο.π., σελ.13, «Η διάταξη αυτή, η οποία επαναλαμβάνει την προσθήκη στο προϊσχύσαν άρθρο 103 με το άρθρο 12 ν. 4013/2011, ήρθε να επιλύσει την γνωστή διχογνωμία που είχε ανακύψει σε θεωρία και νομολογία ως προ το συγκεκριμένο ζήτημα με τρόπο πάντως όχι αναντίρρητο».

¹³⁵ Περράκης, ο.π., σελ.66 κατά παραπομπή σε Φινοκαλιώτη, Η αστική ευθύνη των διοικούντων α.ε. και επε για φορολογικές οφειλές,2014, σελ.338.

¹³⁶ Χατζηιωάννου, ο.π., σελ.14.

Εν αντιθέσει, αποκλείονται ρητά προληπτικά μέτρα που σχετίζονται με ζητήματα χρηματοοικονομικής ασφάλειας ή ρήτρας εκκαθαριστικού συμψηφισμού (ΠτΚ 106^α παρ.3) Επιπροσθέτως, παραμένει άθικτο το δικαίωμα καταγγελίας και απόδοσης του μισθίου σε περίπτωση υπερημερίας του οφειλέτη αναφορικά με την καταβολή έξι τουλάχιστον μισθωμάτων¹³⁷. Ωστόσο, τα διατασσόμενα προληπτικά μέτρα δεν είναι πάντα γενικά αλλά μπορεί να υπάρχουν εξαιρέσεις, εάν συντρέχει σημαντικός κοινωνικός λόγος, όπως συμβαίνει στην περίπτωση που πρέπει να καταβληθούν σε κάποιο πιστωτή ποσά απαραίτητα για την διατροφή αυτού ή της οικογένειάς του ή για την ικανοποίηση απαιτήσεων διατροφής άλλων προσώπων (ΠτΚ 106^α παρ.5).

Επιπροσθέτως, υπό την προϋπόθεση ύπαρξης σπουδαίου λόγου και για συγκεκριμένο μόνο χρονικό διάστημα, τα προληπτικά μέτρα είναι δυνατόν να επεκτείνονται κατ'εξάίρεση και σε απαιτήσεις εργαζομένων για μισθούς, διάταξη η οποία αποσκοπεί στη προστασία των εργαζομένων¹³⁸.

Τα δικαστικά προληπτικά μέτρα διατάσσονται με την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων και διαρκούν έως την έκδοση απόφασης επί της αίτησης επικύρωσης (ΠτΚ 106^α παρ.1). Όσον αφορά τη γνώμη του πραγματογνώμονα, τέτοια δεν απαιτείται. Σύμφωνα όμως με το άρθρο 106^α παρ.4, το δικαστήριο δύναται προτού διατάξει τα εν λόγω μέτρα να προβεί σε κλήτευση ενός ή περισσότερων πιστωτών, οι οποίοι θα έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν την γνώμη τους για τα αιτούμενα προληπτικά μέτρα, ή και του οφειλέτη σε περίπτωση που δεν έχει συμμετάσχει στη κατάρτιση της συμφωνίας εξυγίανσης.

Σύμφωνα με το νόμο, τόσο το πτωχευτικό δικαστήριο όσο και ο πρόεδρος του, έχουν την δυνατότητα οποτεδήποτε να προβαίνουν σε ανάκληση ή μεταρρύθμιση κατά περίπτωση των διαταχθέντων προληπτικών μέτρων, ύστερα από αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον αλλά και αυτεπαγγέλτως. Η εν λόγω διάταξη, αφορά στα προληπτικά μέτρα που διατάσσονται με δικαστική απόφαση και όχι στα εκ του νόμου μέτρα του άρθρου 106, τα οποία όσο διαρκούν δεν μπορούν να ανακαλούνται ή να μεταρρυθμίζονται προς το δυσμενέστερο για την επιχείρηση¹³⁹.

¹³⁷ Περράκης, ο.π., σελ.66.

¹³⁸ Περράκης, ο.π., σελ.67, «Στην προστασία των εργαζομένων αποβλέπει και η διάταξη που προστέθηκε στο παλαιό άρθρο 103 παρ.3 με το ν.4072/2012 (σήμερα 106^α παρ.3 τελ.εδ.), κατά την οποία το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την διατήρηση των αναγκαίων θέσεων εργασίας μέχρι την επικύρωση ή την απόρριψη του σχεδίου εξυγίανσης».

¹³⁹ Χατζηγιάννου, ο.π., σελ.26.

ΣΤ. Το αντικείμενο της αίτησης επικύρωσης: Η συμφωνία εξυγίανσης**(α) Το περιεχόμενο της συμφωνίας**

Στον ισχύοντα νόμο 4446/2016 (σε αντίθεση με το προϊσχύσαν δίκαιο), δεν αναφέρεται ο τρόπος σύναψης της συμφωνίας εξυγίανσης, καθώς θεωρείται δεδομένος. Όσον αφορά τις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών κατά το διαπραγματευτικό στάδιο, αυτές ρυθμίζονται κατά τις γενικές διατάξεις του αστικού κώδικα (ΑΚ 197, 288, 280). Η συμφωνία εξυγίανσης κατά την τελική της μορφή, είναι υποχρεωτικό να συνοδεύεται από επιχειρηματικό σχέδιο καθώς και από τις υπογραφές των μερών.

Όπως προαναφέρθηκε, στόχος της συμφωνίας είναι η ανάκαμψη και η διάσωση της επιχείρησης και κατ'επέκταση οι ρυθμίσεις που μπορούν να περιέχονται σε αυτή, πρέπει να αποσκοπούν στην εξυγίανση της επιχείρησης. Περιεχόμενο της συμφωνίας εξυγίανσης είναι το περιεχόμενο του παλιού πτωχευτικού συμβιβασμού¹⁴⁰. Σύμφωνα με τον νόμο και ειδικότερα το άρθρο 103 παρ.1, η συμφωνία δύναται να περιέχει οποιαδήποτε ρύθμιση του ενεργητικού και του παθητικού του οφειλέτη με σκοπό την εξυγίανση και συγκεκριμένα γίνεται ενδεικτική αναφορά στα εξής:

1. Τη τροποποίηση των όρων των υποχρεώσεων του οφειλέτη. Η μεταβολή αυτή μπορεί να συνίσταται στη μεταβολή του χρόνου εκπλήρωσης των απαιτήσεων περιλαμβανομένης της τροποποίησης των όρων υπό τους οποίους δύναται να ζητηθεί η έγκαιρη αποπληρωμή τους-, στη μεταβολή του επιτοκίου, στην αντικατάσταση της υποχρέωσης καταβολής επιτοκίου με την υποχρέωση καταβολής μέρους των κερδών, στην αντικατάσταση απαιτήσεων με μετατρέψιμες ή μη ομολογίες έκδοσης του οφειλέτη ή στην υποχρέωση των εμπραγμάτως ασφαλισμένων πιστωτών να δεχθούν την εναλλαγή υποθηκικής ή ενεχυρικής τάξης υπέρ νέων πιστωτών του οφειλέτη. Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι δεν θίγονται οι εξασφαλισμένες με συμφωνία χρηματοοικονομικής ασφάλειας πιστώσεις κατά την έννοια του άρθρου 2 του ν. 3301/2004 στο μέτρο που αυτές μπορούν να ικανοποιηθούν από την εν λόγω ασφάλεια, εκτός αν συμφωνήσει διαφορετικά ο ασφαλειολήπτης (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.α').

2. Την κεφαλαιοποίηση υποχρεώσεων¹⁴¹ του οφειλέτη με την έκδοση μετοχών κάθε είδους ή εταιρικών μεριδίων κατά περίπτωση. Πριν από την κεφαλαιοποίηση δύναται να λαμβάνει χώρα μείωση του μετοχικού κεφαλαίου για την απόσβεση ζημιών σε κάθε περίπτωση ή αν οι μετοχές του οφειλέτη είναι εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά ή πολυμερή μηχανισμό

¹⁴⁰ Μιχαλόπουλος, Μέτρα πτωχευτικού δικαίου για την αντιμετώπιση της επιχειρηματικής κρίσης, ΠΣΣΕ 19^ο «Το εμπορικό δίκαιο και η οικονομική κρίση», 2010, σελ.46.

¹⁴¹ Βλ. σχετικά ΠΠρΑθ. 650/2013, ΕΕμπΔ 2013, σελ.446 επ.

διαπραγμάτευσης, για το σχηματισμό αποθεματικού. Στην τελευταία περίπτωση δεν απαιτείται να πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 4 παράγραφος 4α του κ. ν. 2190/1920 περί σχέσης της χρηματιστηριακής προς την ονομαστική αξία (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.β'). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι όσον αφορά την περίπτωση της κεφαλαιοποίησης των χρεών, οι αντίστοιχες απαιτήσεις των πιστωτών ικανοποιούνται με δόση μετοχών ή εταιρικών μεριδίων, κάτι το οποίο είναι ευνόητο. Ωστόσο, τα δικαιώματά τους που πηγάζουν από τυχόν υφιστάμενες εγγυήσεις ή ασφαλιστικές συμβάσεις ή άλλες παραπλήσιες συμβάσεις, υπόκεινται σε αυτοδίκαιη μετατροπή και, κατ'εξίαιρηση από τα ισχύοντα, εν γένει, επί δόσεως αντί ή χάριν καταβολής, αν δεν ορίζεται κάτι άλλο στη συμφωνία, μετατρέπονται σε δικαιώματα προαίρεσης να πωλήσουν στον εγγυητή ή τον ασφαλιστή τις μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια, τα οποία προκύπτουν από την κεφαλαιοποίηση, κατά το χρονικό διάστημα που το χρέος θα καταστεί ληξιπρόθεσμο, και για ποσό το οποίο θα ισούται με το άθροισμα του κεφαλαίου και των τυχόν τόκων που καλύπτονται από την εγγύηση ή την ασφάλεια. Αναφορικά με την άσκηση του δικαιώματος προαίρεσης, αυτή μπορεί να λάβει χώρα εντός δύο μηνών από το χρόνο κατά τον οποίο θα καθίσταται ληξιπρόθεσμη η κεφαλαιοποιημένη υποχρέωση, και σε περίπτωση που είναι ήδη ληξιπρόθεσμη κατά την κεφαλαιοποίηση, μέσα σε δύο μήνες από την τελευταία (ΠτΚ 103 παρ.2).

3. Τον κανονισμό των σχέσεων των πιστωτών μεταξύ τους μετά από την επικύρωση της συμφωνίας είτε υπό την ιδιότητα τους ως πιστωτών είτε υπό την ιδιότητα τους ως μετόχων ή εταιρών (σε περίπτωση κεφαλαιοποίησης). Ενδεικτικά, σύμφωνα με το νόμο, οι εν λόγω ρυθμίσεις μπορούν να έχουν ως αντικείμενο την πρόταξη μιας κατηγορίας πιστωτών έναντι άλλης ως προς την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους, τον τρόπο διοίκησης της επιχείρησης του οφειλέτη μετά από την τυχόν κεφαλαιοποίηση απαιτήσεων των πιστωτών, τα ζητήματα που σχετίζονται με τη μεταβίβαση μετοχών ή εταιρικών μεριδίων, τα οποία κατά πάσα πιθανότητα θα ανακύψουν από την κεφαλαιοποίηση (όπως, κατά κύριο λόγο, σχετικά με το δικαίωμα ή την υποχρέωση των μετόχων της μειοψηφίας, σε περίπτωση πώλησης της πλειοψηφίας των μετοχών, να προβούν σε πώληση των μετοχών τους με τους ίδιους όρους με τους οποίους επιτυγχάνεται η πώληση των μετοχών της πλειοψηφίας) κ.α. (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.γ').

4. Τη μείωση του ύψους των απαιτήσεων έναντι του οφειλέτη (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.δ'), περιλαμβανομένης και της άφεσης χρέους, ιδίως εκ μέρους μετόχων της οφειλέτριας εταιρίας¹⁴². Όπως είναι ευνόητο, αυτό συνεπάγονται και την παράλληλη μείωση της

¹⁴² Περάκης, ο.π., σελ.69, υποσημείωση 98.

ενδεχόμενης εγγυητικής ευθύνης τρίτων εγγυητών ως ευθυνομένων πάντα για την κύρια οφειλή¹⁴³.

5. Την εκποίηση επιμέρους περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.ε').

6. Την ανάθεση διαχείριση της επιχείρησης του οφειλέτη σε τρίτο με βάση οποιαδήποτε έννομη σχέση (πχ. σύμβαση διαχείρισης ή εκμίσθωση) (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.στ').

7. Την μεταβίβαση του συνόλου ή μέρους της επιχείρησης του οφειλέτη σε τρίτο ή σε εταιρία των πιστωτών σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 106δ σχετικά με τη μεταβιβαστική εξυγίανση (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.ζ').

8. Την αναστολή των ατομικών και συλλογικών διώξεων των πιστωτών για ορισμένο χρονικό διάστημα μετά την επικύρωση της συμφωνίας. Η εν λόγω αναστολή δεν καθίσταται δεσμευτική για τους μη συμβαλλόμενους πιστωτές για διάστημα, το οποίο υπερβαίνει τους τρεις μήνες από την επικύρωση της συμφωνίας (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.η').

9. Τον διορισμό προσώπου που θα επιβλέπει την εκτέλεση των όρων της συμφωνίας εξυγίανσης ασκώντας τις εξουσίες που του δίνονται κατά τους όρους της εν λόγω συμφωνίας (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.θ').

10. Την καταβολή συμπληρωματικών ποσών προς εξόφληση απαιτήσεων σε περίπτωση βελτίωσης της οικονομικής θέσης του οφειλέτη. Στη συμφωνία είναι υποχρεωτικό να ορίζονται επακριβώς οι προϋποθέσεις των ποσών αυτών (ΠτΚ 103 παρ.1 στοιχ.ι').

Πέρα από τις προεκτεθείσες ρυθμίσεις, η συμφωνία δύναται να περιλαμβάνει και άλλες ρυθμίσεις, όπως μέτρα εταιρικού δικαίου, τα οποία συνιστούν δομικές μεταβολές (συγχώνευση, διάσπαση κλπ.), παροχή νέας εξυγιαντικής χρηματοδότησης καθώς και καταστατικές δεσμεύσεις των μετόχων¹⁴⁴.

Όσον αφορά τη μη τήρηση της συμφωνίας εξυγίανσης από τον οφειλέτη, αυτή είναι δυνατόν να τεθεί ως διαλυτική αίρεση της συμφωνίας εξυγίανσης ή ως λόγος καταγγελίας της (ΠτΚ 103 παρ.3). Ακόμη, επιτρέπονται και άλλες αιρέσεις αναβλητικές ή διαλυτικές, όπως ενδεικτικά η τροποποίηση ή η καταγγελία εκκρεμών αμφοτεροβαρών συμβάσεων, οι όροι των οποίων είναι επαχθείς για την επιχείρηση του οφειλέτη. Σε περίπτωση αναβλητικής αίρεσης, θα πρέπει να προβλέπεται ο χρόνος εντός του οποίου θα πρέπει να πληρωθεί η αίρεση, ο οποίος δεν είναι δυνατόν να υπερβαίνει τους εννέα μήνες από την επικύρωση, καθώς και να ρυθμίζονται προσωρινά οι υποχρεώσεις του οφειλέτη στο βαθμό που τούτο είναι απαραίτητο για την

¹⁴³ Ψυχομάνης, ο.π., σελ.89, βλ. και παρατηρήσεις Μπέτζιου- Κάμισιου στην ΠΠρΔρ. 12/2013, ΔΕΕ 2014, σελ.1172 επ.

¹⁴⁴ Περάκης, ο.π., σελ.69-70.

αποτροπή της παύσης πληρωμών κατά τη διάρκεια εκκρεμότητας της αίρεσης (ΠτΚ 103 παρ.4 τελ.εδ).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι το άρθρο του πτωχευτικού κώδικα που ρυθμίζει το περιεχόμενο που δύναται να λάβει η συμφωνία εξυγίανσης (άρθρο 103) είναι διαφορετικό από αυτό που απαριθμεί τα μέτρα που μπορεί να προβλέπει το σχέδιο αναδιοργάνωσης (άρθρο 109). Ωστόσο, και στις δύο περιπτώσεις η απαρίθμηση είναι ενδεικτική, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι το περιεχόμενο των δύο σχεδίων μπορεί να είναι κοινό¹⁴⁵. Κατά την άποψη του γράφοντος, δεν είναι σκόπιμο να υπάρχει ευθυγράμμιση διαδικασιών και σημεία τομής μεταξύ προπρωχευτικών και ενδοπρωχευτικών διαδικασιών, στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό. Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι αφερέγγυες επιχειρήσεις με προοπτικές αναδιοργάνωσης και διάσωσης δεν απαντώνται συχνά, σε περίπτωση που μια επιχείρηση βρίσκεται σε κατάσταση επαπειλούμενης αδυναμίας πληρωμών ή σε κατάσταση παύσης πληρωμών, θα προτιμήσει την υπαγωγή της στη διαδικασία εξυγίανσης. Αν η τελευταία αποτύχει και επομένως δεν υπάρχουν πιθανότητες αναδιοργάνωσης της επιχείρησης, αυτή θα υπαχθεί στην πτώχευση. Δεδομένου ότι οι ρυθμίσεις των διαδικασιών της εξυγίανσης (ΠτΚ 99επ.) και της αναδιοργάνωσης (ΠτΚ 108 επ.) του πτωχευτικού κώδικα σε πολλά σημεία συμπίπτουν, είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων γεγονός ότι εφόσον απέτυχε προπρωχευτικά η αναδιοργάνωση της επιχείρησης, θα αποτύχει ενδεχομένως και ενδοπρωχευτικά, ήτοι μέσω του σχεδίου αναδιοργάνωσης. Για αυτό το λόγο, η εισαγωγή της διαδικασίας εξυγίανσης έχει απομειώσει τη «δημοτικότητα» του σχεδίου αναδιοργάνωσης¹⁴⁶. Φαίνεται πως πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες, έτσι ώστε αμφότερες οι διαδικασίες να καταστούν απλούστερες και με λιγότερα κοινά σημεία.

(β) Επιχειρηματικό σχέδιο¹⁴⁷

Η συμφωνία εξυγίανσης πρέπει υποχρεωτικά να συνοδεύεται από επιχειρηματικό σχέδιο, του οποίου ο ρόλος είναι καθοριστικός για την επιτυχή έκβαση της εξυγιαντικής διαδικασίας και παρέχει βάσιμες προσδοκίες εξυγίανσης¹⁴⁸. Η χρονική διάρκεια του σχεδίου είναι ίση με αυτή της συμφωνίας εξυγίανσης και εγκρίνεται από τα συμβαλλόμενα μέρη σύμφωνα με το άρθρο 100. Η σύνταξη του σχεδίου γίνεται από τον οφειλέτη, ενώ δεν συνοδεύεται από γνώμη εμπειρογνώμονα. Όσον αφορά το περιεχόμενο του, σε αυτό γίνεται περιγραφή της εικόνας της

¹⁴⁵ Περάκης, ο.π., σελ.70.

¹⁴⁶ Βλ. και Περάκης, ο.π., σελ.466.

¹⁴⁷ Βλ. αναλυτικότερα Παπαδόπουλος, Ο καθοριστικός ρόλος του επιχειρηματικού σχεδίου στη επιτυχή έκβαση της εταιρικής και χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης, Επιχείρηση 2013, σελ.1016.

¹⁴⁸ Παναγιώτου, ο.π., σελ.179.

επιχείρησης και παράλληλα περιγραφή της πορείας που επρόκειτο να ακολουθήσει η επιχείρηση του οφειλέτη με βάση τη συμφωνία¹⁴⁹.

(γ) Η σύναψη της συμφωνίας: Συμβαλλόμενα μέρη και απαιτούμενη πλειοψηφία πιστωτών

Η σύναψη της συμφωνίας γίνεται με ιδιωτικό έγγραφο κατά κανόνα. Ωστόσο, ενδέχεται τα ενδιαφερόμενα μέρη να απαιτούν δημόσιο έγγραφο σύμφωνα με την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων. Και σε αυτή την περίπτωση όμως, το συμβολαιογραφικό έγγραφο μπορεί να αναπληρωθεί με δηλώσεις των μερών ενώπιον του δικαστηρίου (ΠτΚ 103 παρ.6).

Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, η συμφωνία στην τελική της μορφή πρέπει να υπογράφεται από τα μέρη. Κατά κανόνα, η συμφωνία υπογράφεται από τους συμβαλλόμενους, τον οφειλέτη και τους πιστωτές. Ακόμη, υπάρχει δυνατότητα σύναψης της συμφωνίας μόνο από τους πιστωτές χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη, υπό τον όρο ότι ο τελευταίος βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών. Αυτονόητο είναι πως η εν λόγω συμφωνία δεν πρέπει να συνεπάγεται τη δημιουργία υποχρεώσεων για τον οφειλέτη. Προκειμένου να συνάψουν τη συμφωνία εξυγίανσης οι πιστωτές, θα πρέπει να εκπροσωπούν το 60% του συνόλου των απαιτήσεων στο οποίο εμπεριέχεται το 40% των τυχόν εμπραγμάτως ή με προσημείωση ασφαλισμένων απαιτήσεων¹⁵⁰. Οι εν λόγω πλειοψηφίες προέρχονται από το καταργηθέν άρθρο 44 ν.1892/1990 για τον «προπρωχευτικό συμβιβασμό» και ισχύουν και για την υιοθέτηση του σχεδίου αναδιοργάνωσης. Για την εξεύρεση των ποσοστών συνυπολογίζονται όλοι οι πιστωτές, εκτός από εκείνους που δεν θίγονται από τη συμφωνία εξυγίανσης κατ'ανάλογη εφαρμογή του ΠτΚ 116 παρ.3 (ΠτΚ 100 παρ.2)¹⁵¹.

Σκοπός της ρύθμισης αυτής, είναι η διευκόλυνση της υιοθέτησης της συμφωνίας. Ειδικότερα, με τον μη συνυπολογισμό των μη θιγόμενων πιστωτών, είναι μικρότερο το σύνολο των απαιτήσεων και κατ'επέκταση καθίσταται ευκολότερη η επίτευξη της απαιτούμενης πλειοψηφίας των συναινούντων πιστωτών κατά το άρθρο ΠτΚ 100 παρ.1. Η ως άνω διευκόλυνση είναι δικαιολογημένη, καθώς οι πιστωτές, των οποίων η νομική κατάσταση δεν επηρεάζεται με τη συμφωνία, δεν μπορούν να διαμαρτυρηθούν ότι δεν τους δόθηκε η ευκαιρία συμμετοχής στη συμφωνία εξυγίανσης, λόγω του ότι οι ίδιοι παραμένουν ανεπηρέαστοι από τις συνέπειες της συμφωνίας. Ακόμη, δεν θα ήταν δικαιολογημένο να έχουν το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία οι μη θιγόμενοι πιστωτές, επηρεάζοντας τη νομική θέση άλλων

¹⁴⁹ Περράκης, ο.π., σελ.71.

¹⁵⁰ Περράκης, ο.π., σελ.71 όπου αναφέρεται πως οι εν λόγω πλειοψηφίες προήλθαν από το άρθρο 44 ν.1892/1990.

¹⁵¹ Βλ. σχετικά Ρόκας, Έννοια μη θιγόμενων από τη συμφωνία εξυγίανσης πιστωτών, ΔΕΕ 11/2017,σελ.1302 επ.

πιστωτών που θίγονται από τη συμφωνία¹⁵². Σύμφωνα με το νόμο, ο υπολογισμός των ποσοστών γίνεται με βάση κατάσταση πιστωτών, η οποία επισυνάπτεται στη συμφωνία και η οποία δεν πρέπει να είναι προγενέστερη των τριών μηνών από την ημερομηνία υποβολής της συμφωνίας στο δικαστήριο. Σε περίπτωση που η συμφωνία συνάπτεται μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών, οι απαιτήσεις της κατάστασης πρέπει να προκύπτουν από τα βιβλία του οφειλέτη ή να έχουν αναγνωρισθεί ή πιθανολογηθεί δικαστικά. Ωστόσο, σε περίπτωση που η συμφωνία έχει συναφθεί μεταξύ των πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη, η σύνταξη της κατάστασης γίνεται σύμφωνα με τις δημοσιευμένες καταστάσεις του οφειλέτη ή τα βιβλία και στοιχεία αυτού ή των συμβαλλόμενων πιστωτών ή δικαστικές αποφάσεις (ΠτΚ 100 παρ.3). Στην εν λόγω κατάσταση περιλαμβάνονται όλοι οι πιστωτές, προνομιούχοι ή μη, οι απαιτήσεις των οποίων είτε ληξιπρόθεσμες είτε όχι, υπήρχαν κατά την ημερομηνία υποβολής της συμφωνίας στο δικαστήριο. Συμπεριλαμβάνονται οι πιστωτές με απαιτήσεις από χρηματοδοτικές μισθώσεις, οι οποίες οφείλονται μέχρι τη συμβατική λήξη των συμβάσεων αυτών¹⁵³.

Σε πολλές περιπτώσεις, η συμφωνία υπογράφεται και από τρίτα πρόσωπα που συμπράττουν στη σύναψή της προβαίνοντας σε δηλώσεις αναφορικά με την εξυγίανση, οι οποίες είναι απαραίτητες προκειμένου να καταστεί επικυρώσιμη από το δικαστήριο. Τρίτοι ενδέχεται να είναι μέτοχοι, οι οποίοι εγγυώνται χρέη της εταιρίας ή ένας επενδυτής που εγγράφεται στο κεφάλαιο της εταιρίας, μέλη του διοικητικού συμβουλίου που διατίθενται να μειώσουν τις αμοιβές τους, τρίτοι που πρόκειται να προβούν σε αγορά, μίσθωση ή διαχείριση της επιχείρησης, τράπεζες οι οποίες αναλαμβάνουν να δανειοδοτήσουν την επιχείρηση κλπ.¹⁵⁴

Σε περίπτωση, ωστόσο, που για την εκπλήρωση ορισμένων όρων της συμφωνίας απαιτείται η σύμπραξη τρίτων προσώπων, τα οποία δεν συμβάλλονται, αυτή είτε παρέχεται με σχετική δήλωση τούτων σε έγγραφο, που φέρει βεβαίωση του γνήσιου της υπογραφής και συνοδεύει τη συμφωνία, είτε τίθεται ως αναβλητική αίρεση στη συμφωνία για τη θέση της σε ισχύ (ΠτΚ 101 παρ.4).

Όσον αφορά το δημόσιο εν γένει (ν.π.δ.δ, δημόσιες επιχειρήσεις του δημόσιου τομέα, φορείς κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης), αυτό έχει την δυνατότητα παροχής συναίνεσης στη σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης με παρόμοιους όρους με αυτούς που θα συναινούσε ένας «αδιώτης πιστωτής». Το τελευταίο ισχύει ακόμα και όταν με τη συμφωνία τα πρόσωπα αυτά οδηγούνται σε παραίτηση από προνόμια και εξασφαλίσεις ενοχικής ή εμπράγματης φύσεως (ΠτΚ 102).

¹⁵² Ρόκας, ο.π., σελ.1302 επ.

¹⁵³ Περάκης, ο.π., σελ.71.

¹⁵⁴ Περάκης, ο.π., σελ.72.

(δ) Η αντιμετώπιση της δυστροπίας των μετόχων («hold-out»)

Σε αντίθεση με το άρθρο 44 ν.1892/1990, στη διαδικασία εξυγίανσης δεν είναι υποχρεωτική η συναίνεση των εταίρων ή μετόχων για τη σύναψη ή την επικύρωση της συμφωνίας και κατ'επέκταση οι τελευταίοι δεν καθίστανται αναγκαστικά συμβαλλόμενοι στη συμφωνία, εκτός αν εμφανίζονται ως τρίτοι και ενδέχεται να ληφθούν μέτρα εταιρικού δίκαιου.

Ωστόσο, υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη κατά την οποία η συμφωνία εξυγίανσης αποτελεί πράξη ασυνήθους διαχείρισης του νομικού προσώπου και άρα για την υπογραφή της συμφωνίας πρέπει να υπάρχει απόφαση της συνέλευσης των μετόχων ή εταίρων¹⁵⁵. Ακόμη όμως και αν γίνει δεκτή η τελευταία άποψη, η κρατούσα γνώμη δέχεται ότι η ανυπαρξία απόφασης της συνέλευσης θα ενεργεί μόνο εσωτερικά και θα αφήνει ανεπηρέαστο το κύρος της απόφασης.

Στο άρθρο 101 ΠτΚ υπάρχουν συγκεκριμένες διατάξεις, οι οποίες ρυθμίζουν την περίπτωση κατά την οποία για την πραγματοποίηση ορισμένων ρητρών της συμφωνίας εξυγίανσης είναι υποχρεωτική η απόφαση της γενικής συνέλευσης των μετόχων ή της συνέλευσης των εταίρων της οφειλέτριας εταιρίας. Οι ρήτρες αφορούν κυρίως μέτρα εταιρικού δίκαιου, όπως για παράδειγμα είναι η αύξηση κεφαλαίου, ο αποκλεισμός δικαιώματος προτίμησης, η συγχώνευση, ο διορισμός νέου διοικητικού συμβουλίου, η μετατροπή της εταιρίας σε άλλη εταιρική μορφή κτλ., τα οποία απαιτούν σύγκληση και απόφαση της γενικής συνέλευσης της οφειλέτριας εταιρίας. Σκοπός του άρθρου αυτού, είναι η ταχύτερη υλοποίηση της συμφωνίας εξυγίανσης ιδίως στις περιπτώσεις που η μη σύμπραξη των μετόχων ή εταίρων στη λήψη της προβλεπόμενης στη συμφωνία εξυγίανσης απόφασης δύναται να πιθανολογηθεί από το δικαστήριο, ως καταχρηστική, κατά το στάδιο επικύρωσης της συμφωνίας¹⁵⁶. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι η σύμπραξη των μετόχων ή των εταίρων δε χωρεί στην περίπτωση που με τη συμφωνία εξυγίανσης μεταβιβάζεται εν όλω ή εν μέρει η επιχείρηση του οφειλέτη, περίπτωση την οποία θα εξετάσουμε παρακάτω στην παρούσα μελέτη.

Στις ως άνω περιπτώσεις το χρονικό σημείο κατά το οποίο πρέπει να ληφθεί η απόφαση της γενικής συνέλευσης είναι είτε πριν από τη συμφωνία εξυγίανσης, είτε μετά την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας, είτε -τέλος- μπορεί να τεθεί η εν λόγω απόφαση ως αναβλητική αίρεση για τη θέση σε ισχύ της συμφωνίας (ΠτΚ 101 παρ.4).

Ωστόσο, το πρόβλημα που ανακύπτει στο σημείο αυτό, έχει να κάνει με την άρνηση των μετόχων /εταίρων να προβούν σε συνεργασία για την υλοποίηση μέτρων εταιρικού δικαίου που προβλέπονται στη συμφωνία εξυγίανσης ή την παρακώλυση των εν λόγω μέτρων που πρόκειται

¹⁵⁵ Βλ. Ψυχομάνης, ο.π., σελ.113, Μιχαλόπουλος, Οι προπρωχεντικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του πτωχευτικού κώδικα, 2013, σελ.107.

¹⁵⁶ Παναγιώτου, ο.π., σελ.180.

να ληφθούν. Το φαινόμενο αυτό είναι γνωστό ως «hold-out» και μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ματαίωση του σχεδίου εξυγίανσης και κατ'επέκταση τη μη διάσωση και ανάκαμψη της επιχείρησης. Για το λόγο αυτό, πέρα από την δυνατότητα της εταιρίας να ανατρέξει στην ΑΚ281 ή στις διατάξεις για την αποζημίωση λόγω της παραβίασης υποχρέωσης πίστης, οι οποίες δεν είναι ικανές να αποτρέψουν την κατάρρευση της εταιρίας, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη εξεύρεσης πιο εύστοχων τρόπων οι οποίοι θα εξασφαλίσουν ότι η γενική συνέλευση θα λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις προκειμένου να διασωθεί η επιχείρηση.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αντιμετώπισης της μετοχικής κωλυσιεργίας στη Γερμανία¹⁵⁷, όπου το γερμανικό Ακυρωτικό έχει κρίνει πως η άρνηση μετόχου να προβεί σε σύμπραξη ώστε να ληφθούν εταιρικά μέτρα, μπορεί να μετατρέπεται σε υποχρέωση εξόδου από την εταιρία, υπό τον όρο ότι οι εξερχόμενοι λαμβάνουν αξία μη υπολειπόμενη της αξίας εκκαθάρισης. Η συλλογιστική του γερμανικού Ακυρωτικού, στηρίζεται στο γεγονός ότι η άρνηση του εταίρου να προβεί σε σύμπραξη που είναι προς όφελος της εταιρίας της οποίας είναι μέλος, συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά και είναι αδικαιολόγητη από μέρους του. Επιπροσθέτως, η γαλλική νομολογία¹⁵⁸ αντιμετωπίζει την μετοχική κωλυσιεργία με το διορισμό ειδικού εντολοδόχου, ο οποίος παρίσταται στη συνέλευση στη θέση του μετόχου που αρνείται να συμπράξει και ψηφίζει το μέτρο που είναι κρίσιμο για την διάσωση της εταιρίας.

Όσον αφορά το ελληνικό πτωχευτικό δίκαιο, το άρθρο 101-και συγκεκριμένα η δεύτερη παράγραφος-αναφέρεται στην περίπτωση κατά την οποία η οφειλέτρια εταιρία έχει περιέλθει σε παύση πληρωμών. Εν προκειμένω, υπάρχει τεκμήριο υπέρ του ότι η εταιρία δεν έχει προοπτικές διάσωσης και άρα η άρνηση του μετόχου να ψηφίσει τα συμφωνηθέντα μέτρα αποτελεί καταχρηστική συμπεριφορά. Συνεπώς, ο προβλεπόμενος μηχανισμός δεν προϋποθέτει δήλωση μη σύμπραξης των μετόχων και ο διορισμός «ειδικού εντολοδόχου» ενσωματώνεται στην απόφαση επικύρωσης της συμφωνίας. Η παράσταση του ειδικού εντολοδόχου στην συνέλευση υφίσταται για το ενδεχόμενο της κωλυσιεργίας, ανεξαρτήτως του εάν αυτή πράγματι θα υπάρξει. Προϋποτίθεται το γεγονός ότι η συμφωνία προβλέπει μέτρα εταιρικού δικαίου, καθώς και ότι σε περίπτωση εκκαθάρισης, οι μέτοχοι ως πιστωτές τελευταίας σειράς, δεν προσδοκείται - έστω κατά πιθανολόγηση- να συμμετάσχουν στο προϊόν της εκκαθάρισης, όπως κατά κύριο λόγο συμβαίνει. Επομένως, δεδομένου ότι οι μέτοχοι δεν έχουν κανένα συμφέρον να αντιτάσσονται στη λήψη του προβλεπόμενου εταιρικού μέτρου, παρέχεται η εξουσία από το δικαστήριο στον ειδικό εντολοδόχο να υποκαταστήσει στο δικαίωμα παράστασης και ψήφου τους μη συμπράττοντες στην λήψη της απόφασης εταίρους ή μετόχους. Σύμφωνα με την ισχύουσα αρχή

¹⁵⁷ Περάκης, ο.π., σελ.73.

¹⁵⁸ Περάκης, ο.π., σελ.74.

της αναγκαιότητας, ο ειδικός εντολοδόχος -ως υποκατάστατο όργανο- θα προβεί στην άσκηση του δικαιώματος ψήφου, στο βαθμό που αυτό είναι απαραίτητο για την έγκριση του θέματος της ημερήσιας διάταξης και κατ'επέκταση για τη λήψη της απόφασης, μόνο όμως στην περίπτωση που διαπιστωθεί από τη συζήτηση ότι δεν συγκεντρώνονται οι απαιτούμενες για τη λήψη της απόφασης απαρτία και πλειοψηφία. Ωστόσο, εάν μεταγενέστερα αποδειχθεί πως μετά την εκκαθάριση θα περίσσευε ποσό διανομής στους μετόχους, ο νόμος παρέχει στους τελευταίους αξίωση αποζημίωσης έναντι της εταιρίας.

Όσον αφορά την τρίτη παράγραφο του ίδιου άρθρου του πτωχευτικού κώδικα¹⁵⁹, αυτή αναφέρεται σε κάθε άλλη περίπτωση κατά την οποία η οφειλέτρια εταιρία δεν έχει περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών. Ειδικότερα, στην περίπτωση κατά την οποία είτε ένας εταίρος ή μέτοχος ΕΠΕ είτε περισσότεροι δηλώσουν πως δεν θα παραστούν στην εν λόγω συνέλευση ή πως δεν θα ψηφίσουν υπέρ της εν λόγω απόφασης, καθώς επίσης και όταν δεν παραστούν ή υπερψηφίσουν την απόφαση σε συνέλευση που έχει διεξαχθεί και έχει συγκληθεί ή πρόκειται να γίνει σύγκληση νέας συνέλευσης με παρόμοια θέματα, το πτωχευτικό δικαστήριο μπορεί να κρίνει ότι η άρνηση συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά. Το πτωχευτικό δικαστήριο δικάζει με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων ύστερα από αίτηση του οφειλέτη ή πιστωτή, και προβαίνει στον διορισμό ειδικού εκπροσώπου, ο οποίος θα ασκήσει το δικαίωμα παράστασης και ψήφου στην θέση των μετόχων ή των εταίρων αυτών.

Σύμφωνα με το νόμο, η άρνηση των μετόχων ή των εταίρων θεωρείται καταχρηστική κυρίως εάν το δικαστήριο¹⁶⁰ κρίνει ότι χωρίς την επίτευξη συμφωνίας εξυγίανσης ο οφειλέτης πρόκειται να οδηγηθεί σε πτώχευση και ότι σε περίπτωση εκκαθάρισης του οφειλέτη, οι μέτοχοι ή οι εταίροι δε θα λάβουν μέρος στο προϊόν εκκαθάρισης. Η κοινοποίηση της απόφασης του δικαστηρίου στην εταιρία υποκαθιστά την κατά το νόμο διαδικασία νομιμοποίησης του εταίρου ή μετόχου για την συμμετοχή του στη συνέλευση. Συνεπώς, η καταχρηστικότητα από την οποία διέπεται η άρνηση δεν τεκμαίρεται όπως στην περίπτωση που η εταιρία έχει περιέλθει σε παύση πληρωμών αλλά πρέπει να διαπιστώνεται. Ακόμη, ο διορισμός ειδικού εντολοδόχου δεν πραγματοποιείται με την επικυρωτική απόφαση για το ενδεχόμενο της κωλυσιεργίας, αλλά εάν κριθεί αναγκαίο, με μεταγενέστερη απόφαση ύστερα από διαπίστωση της συμπεριφοράς του μετόχου και υποβολής σχετικού αιτήματος του οφειλέτη ή πιστωτή. Τέλος, η κωλυσιεργία δεν

¹⁵⁹ Περράκης, ο.π., σελ.75, «Εδώ η ρύθμιση αναπαράγει το προγενέστερο δίκαιο (παλιό άρθρο 106γ παρ.2)».

¹⁶⁰ Βλ. αιτιολογική έκθεση ν.4446/2016, « Η παρέμβαση του δικαστηρίου δικαιολογείται τόσο με γνώμονα την εξυγίανση ορισμένης εταιρίας που είναι ήδη αφερέγγυα, όσο και με γνώμονα την αποφυγή των ευρύτερων και συστημικής φύσεως συνεπειών, που αναμφίβολα πρόκειται να έχει περαιτέρω ζημία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των πιστωτών αυτών. Και τούτο, γιατί η κατάρρευση σειράς επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν παρόμοιες συνθήκες αφερεγγυότητας, εξαιτίας της μη σύμπραξης των μετόχων ή εταίρων σε σχέδιο εξυγίανσης που πιθανολογείται ότι θα τις καταστήσει βιώσιμες, συνιστά σοβαρή απειλή για τη σταθερότητα της εθνικής οικονομίας και ειδικότερα του χρηματοπιστωτικού συστήματος».

πιθανολογείται καθώς πρέπει να υπάρχει απόδειξη αυτής με δηλώσεις των μετόχων περί της μη σύμπραξης τους.

Συμπερασματικά, παρατηρούμε πως οι προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος στην τρίτη παράγραφο είναι αυστηρότερες από αυτές της δεύτερης παραγράφου, η οποία ρυθμίζει την περίπτωση κατά την οποία η οφειλέτρια βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών.

Όσον αφορά το σκοπό του διορισμού ειδικού εντολοδόχου, αυτός είναι η τέλεση ειδικών πράξεων διαφύλαξης της περιουσίας του οφειλέτη και η διενέργεια συγκεκριμένων διαχειριστικών πράξεων ή η επίβλεψη της εκτέλεσης της συμφωνίας εξυγίανσης. Παρέχεται από το νόμο η δυνατότητα στον ειδικό εντολοδόχο να προβεί ο ίδιος σε σύγκληση της γενικής συνέλευσης, έτσι ώστε η χρήση του άρθρου 101 να καταστεί ευχερέστερη σε περιπτώσεις μη συνεργάσιμων προς το σκοπό της εξυγίανσης μετόχων ή εταίρων, και χωρίς να παρακάμπτεται η αρμοδιότητα της γενικής συνέλευσης¹⁶¹.

Το ερώτημα που τίθεται στο σημείο αυτό, είναι το εάν οι προαναφερθείσες ρυθμίσεις αντιβαίνουν σε διατάξεις του Συντάγματος, και πιο συγκεκριμένα εάν αντίκεινται στο κατοχυρωμένο δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Κατά την κρατούσα γνώμη, το εν λόγω ζήτημα πρέπει να κρίνεται *ad hoc*, ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες της κάθε περίπτωσης¹⁶². Ειδικότερα, εάν η εταιρία βρίσκεται στα όρια της κατάρρευσης και συνεπώς η αξία συμμετοχής του εταίρου είναι μηδενική, η άρνησή του να συμπράξει στη λήψη του εταιρικού μέτρου, το οποίο δύναται να ανορθώσει την εταιρία, θα είναι κατά κύριο λόγο καταχρηστική. Η τρίτη παράγραφος του άρθρου 101 αντικατοπτρίζει ακριβώς την ως άνω περίπτωση και προϋποθέτει ρητά την κατάχρηση (πρβλ. άρθρο 25 παρ. 3 Συντ.). Η δεύτερη παράγραφος επίσης στηρίζεται στην κατάχρηση, λόγω του ότι θέτει τον όρο της παύσης πληρωμών, με αποτέλεσμα ο μέτοχος να μην έχει συμφέρον μη σύμπραξης στη λήψη μέτρων. Με λίγα λόγια, η αλματώδης οικονομική κρίση και η ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη διάσωσης των επιχειρήσεων έχουν συντελέσει στην κατά κάποιον τρόπο σχετικοποίηση αναφορικά με την προστασία των μετοχικών δικαιωμάτων.

Ένα ακόμη ερώτημα που ανακύπτει εν προκειμένω, είναι το εάν το άρθρο 101 συνάδει με το ενωσιακό δίκαιο και κυρίως με τη δεύτερη εταιρική οδηγία 2012/30/ΕΕ και την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για την αύξηση του κεφαλαίου (όχι από τη γενική συνέλευση) και την αποστέρηση των παλιών μετόχων από το δικαίωμα προτίμησης¹⁶³. Αναφορικά με τις τράπεζες, ρυθμίσεις αντίστοιχες με αυτή του άρθρου 101 ΠτΚ συνιστούν «διάσωση με ίδια

¹⁶¹ Παναγιώτου, ο.π., σελ.181.

¹⁶² Περάκης, ο.π., σελ.76.

¹⁶³ Περάκης, ο.π., σελ.77.

μέσα» και έχουν τροφοδοτήσει σκέψεις για μεταρρύθμιση της δεύτερης οδηγίας¹⁶⁴. Επίσης, η απόφαση του ΔΕΕ σχετικά με την υπόθεση «*Tadej Kotnik*»¹⁶⁵, αναφέρει πως τα προβλεπόμενα μέτρα της οδηγίας 2012/30 προς διασφάλιση της προστασίας των συμφερόντων των εταίρων και των τρίτων σχετίζονται με την συνήθη λειτουργία των ανωνύμων εταιριών. Συνεπώς, θα πρέπει να υπάρξει δυνατότητα διαφορετικής ρύθμισης για την αποτελεσματική παρέμβαση σε θέματα εξυγίανσης, τα οποία δεν σχετίζονται με τη συνήθη λειτουργία της εταιρίας. Οι ίδιες σκέψεις επαναλαμβάνονται και στην απόφαση σχετικά με την υπόθεση «*Gerard Dowling*»¹⁶⁶. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στο σχέδιο οδηγίας σχετικά με την προληπτική αναδιάρθρωση και τα μέτρα αύξησης της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αναδιάρθρωσης και αφερεγγυότητας, το οποίο δεν αναφέρεται μόνο στις τράπεζες, συνίσταται η παρέκκλιση από τις ρυθμίσεις της δεύτερης οδηγίας για όσο χρόνο αυτό είναι απαραίτητο, έτσι ώστε να καθιερωθεί το κατάλληλο πλαίσιο λειτουργίας των διαδικασιών και να μην παρεμποδίζεται η αποτελεσματικότητά τους από εταιρικού δικαίου κανόνες¹⁶⁷.

(ε) *Η νομική φύση και η ισχύς της συμφωνίας εξυγίανσης*

Η συμφωνία εξυγίανσης αποτελεί συμφωνία σύνθετης νομικής φύσης. Ειδικότερα, συνιστά μεικτή και διαρκή ενοχική σύμβαση με στοιχεία των συμβάσεων συμβιβασμού, πώλησης, ανάληψης των εταιρικών μεριδίων, αφέσεως χρέους, μισθώσεως έργου, δόσεως αντί ή χάριν καταβολής¹⁶⁸. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι αποτελεί συμφωνία ακόμη και αν στη σύναψή της δε συμπράττει ο οφειλέτης αλλά μόνο οι πιστωτές, διότι τότε θα έχει ισχύ έναντι των πιστωτών που συνέβαλαν στην κατάρτιση της, ο οφειλέτης δε δεν θα βλάπτεται. Σε περίπτωση που η συμφωνία εξυγίανσης καταστεί επικυρώσιμη, ως προς τους μη συμβαλλόμενους πιστωτές-υπό τον όρο ότι αυτοί δεν παραβλάπτονται- ορθά χαρακτηρίζεται ως «αναγκαστικός συμβιβασμός» (ΑΚ 871)¹⁶⁹. Παρουσιάζει ομοιότητες με τις συμφωνίες των άρθρων 44 και 45 του ν.1892/1990, ήτοι τις δυνατές συμφωνίες της επιχείρησης με την πλειοψηφία των πιστωτών για ρύθμιση ή περιορισμό των χρεών¹⁷⁰. Ωστόσο, η φύση της συμφωνίας επηρεάζεται αναμφισβήτητα από το ειδικότερο περιεχόμενό της. Αν η συμφωνία έχει

¹⁶⁴ *Περάκης*, ο.π., σελ.77, *Μήτσου*, Το εργαλείο της «διάσωσης με ίδια μέσα» ως εργαλείο διαχείρισης της τραπεζικής αφερεγγυότητας, ΠΣΕΔ, σελ.619.

¹⁶⁵ ΔΕΕ 19.7.2016 (υπόθεση C-526/14), ΕΕμπΔ 2016, σελ.629 σχ. Ανδριάνεση.

¹⁶⁶ ΔΕΕ 8.11.2016 (υπόθεση C-41/15), ΕΕμπΔ 2016, σελ.869.

¹⁶⁷ *Περάκης*, ο.π., σελ.77, *Ανδριάνεση*, ΔΕΕ 2017, σελ.365.

¹⁶⁸ *Ψυχομάνης*, ο.π., σελ.116.

¹⁶⁹ *Περάκης*, ο.π., σελ.77.

¹⁷⁰ *Παναγιώτου*, ο.π., σελ.171.

καταρτισθεί μεταξύ των πιστωτών θα συνιστά κατά κανόνα μέτρο ρύθμισης της σειράς ικανοποίησης¹⁷¹. Επίσης, αν δεν συνάγεται κάτι διαφορετικό, η συμφωνία έχει ανανεωτικό χαρακτήρα¹⁷². Τέλος, όπως έχει προαναφερθεί στην παρούσα μελέτη, πρόκειται για τυπική δικαιοπραξία και αρκεί το ιδιωτικό έγγραφο, εκτός αν συντρέχει η ΑΚ369, οπότε θα πρέπει να περιβληθεί τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου¹⁷³.

Η συμφωνία αποκτά ισχύ υπό την προϋπόθεση της επικύρωσης της από το πτωχευτικό δικαστήριο, εκτός εάν συνάγεται από βούληση των συμβαλλομένων ότι το σύνολο ή μέρος των όρων της συμφωνίας ισχύουν μεταξύ τους και χωρίς την επικύρωση κατά τις διατάξεις του κοινού δικαίου (ΠτΚ 106^ε παρ.5). Πρόκειται επομένως για ερμηνευτικό ζήτημα (ΑΚ 173 και 200) το εάν οι συμβαλλόμενοι επιθυμούν η συμφωνία τους ή κάποιοι όροι της να αποκτήσουν ισχύ ανεξαρτήτως (ή και πριν) της επικύρωσης.

Z. Η επικύρωση της συμφωνίας από το «πρωχευτικό δικαστήριο» (ΠτΚ 106β)

(α) Γενικά

Η επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης αναφέρεται στην περιβολή της συμφωνίας πιστωτών και επιχείρησης, για ρύθμιση ή περιορισμό των χρεών, με το κύρος και την ισχύ σχετικής δικαστικής απόφασης¹⁷⁴. Όπως έχει προαναφερθεί η συμφωνία μετά την επικύρωσή της δεσμεύει και τους μη συμβληθέντες (απόντες ή διαφωνούντες) πιστωτές. Σύμφωνα με το άρθρο 106β ΠτΚ, το πτωχευτικό δικαστήριο προβαίνει σε επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης, εφόσον έχει υπογραφεί από τον οφειλέτη και από την απαιτούμενη κατά την παρ. 1 του άρθρου 100 πλειοψηφία του συνόλου των πιστωτών, ή μόνον από πιστωτές του που συγκεντρώνουν την ανωτέρω πλειοψηφία. Αντικείμενο της διαβούλευσης και ψηφοφορίας στη συνέλευση των πιστωτών είναι το σχέδιο εξυγίανσης. Ειδικότερα, η ως άνω δικαστική επικύρωση εξαρτάται από ορισμένες προϋποθέσεις¹⁷⁵, γενικές ή ειδικές.

Προτού εξετάσουμε αναλυτικά τις εν λόγω προϋποθέσεις, αξίζει να παρατηρηθεί ότι πριν την εισαγωγή του ν.4336/2015, η άρνηση επικύρωσης ήταν δυνατή μόνο στην περίπτωση που το

¹⁷¹ Περράκης, ο.π., σελ.77.

¹⁷² Περράκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.76.

¹⁷³ Βλ. άρθρο ΠτΚ 103 παρ.6, «Η συμφωνία εξυγίανσης συνάπτεται με ιδιωτικό έγγραφο, εκτός αν οι υποχρεώσεις, που αναλαμβάνονται με αυτή, απαιτούν τη σύνταξη δημόσιου εγγράφου. Στην τελευταία περίπτωση το συμβολαιογραφικό έγγραφο μπορεί να αναπληρωθεί με δηλώσεις ενώπιον του δικαστηρίου».

¹⁷⁴ Ψυχομάνης, ο.π., σελ.122.

¹⁷⁵ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.128, Ρόκας, Προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης των επιχειρήσεων, 2014, σελ.180 επ., Αυγητίδης, Εξυγίανση των επιχειρήσεων μέσω προπρωχευτικών συμφωνιών, 2011, σελ.211 επ.

δικαστήριο εντόπιζε κάποιο από τα διαζευκτικά απαριθμούμενα κωλύματα¹⁷⁶. Μετά τις τροποποιήσεις, το δικαστήριο οφείλει να ερευνά αυτεπαγγέλτως την συνδρομή κάθε προϋπόθεσης, έστω και κατά πιθανολόγηση, καθώς ο ν.4336/2015 μετέτρεψε τους λόγους αυτούς από αρνητικές προϋποθέσεις σε θετικές¹⁷⁷. Η μέθοδος αυτή του ν.4336/2015 ακολουθήθηκε από τον ν.4446/2016, ο οποίος όμως διατήρησε ως αρνητική μία από τις προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν (ΠτΚ 106β παρ.4).

(β) Γενικές και ειδικές προϋποθέσεις

Όσον αφορά τις γενικές προϋποθέσεις επικύρωσης, πρέπει να υπάρχει συμφωνία, η οποία να φέρει τις υπογραφές είτε του οφειλέτη και της απαιτούμενης πλειοψηφίας των πιστωτών κατά το άρθρο 100 ΠτΚ παρ.1, είτε μόνο της πλειοψηφίας των πιστωτών.

Οι ειδικές προϋποθέσεις της επικύρωσης αναφέρονται στο άρθρο ΠτΚ 106β παρ.2 *περιοριστικά*¹⁷⁸ και είναι οι εξής¹⁷⁹:

Πρώτη προϋπόθεση συνιστά η πιθανολόγηση ότι κατόπιν της επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης η επιχείρηση του οφειλέτη θα καταστεί βιώσιμη¹⁸⁰. Για τη διαμόρφωση της εν λόγω κρίσης το πτωχευτικό δικαστήριο θα λάβει υπόψη του την ίδια τη συμφωνία, το επιχειρηματικό σχέδιο (άρθρο 103 παρ.7) καθώς και την έκθεση του εμπειρογνώμονα (άρθρο 104 παρ. 3-6). Το πτωχευτικό δικαστήριο επικυρώνει τη συμφωνία εξυγίανσης, χωρίς να ελέγχει τη συνδρομή της εν λόγω προϋπόθεσης, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι παρακάτω όροι (ΠτΚ 106β παρ.3)¹⁸¹:

α. Πρώτον, η συμφωνία πρέπει να περιλαμβάνει ρητή δήλωση των συμβαλλόμενων πιστωτών ότι συμφωνούν με το περιεχόμενο του επιχειρηματικού σχεδίου της παραγράφου 7 του άρθρου 103.

β. Δεύτερον, η συμφωνία είναι υποχρεωτικό να περιλαμβάνει: (αα) λεπτομερή καταγραφή της ταυτότητας των συμβαλλομένων και μη πιστωτών καθώς και των απαιτήσεών τους και (ββ) σαφή αναφορά των πιστωτών, συμβαλλομένων και μη, οι απαιτήσεις των οποίων αναμένεται να επηρεαστούν από την υλοποίηση της συμφωνίας και ο τρόπος επηρεασμού τους.

¹⁷⁶ Περράκης, ο.π., 2012, σελ.83 επ., Περράκης, ο.π., 2016, σελ.77, όπου αναφέρεται ότι «... η αρνητική απαρίθμηση των προϋποθέσεων επικύρωσης όπως αρχικά προβλεπόταν (το δικαστήριο επικύρωνε «εκτός αν»), μπορεί μεν να καθιστούσε δυσχερέστερη την ανάγνωση, διευκόλυνε όμως την επικύρωση, διότι το δικαστήριο δεν ήταν υποχρεωμένο να ερευνά τη συνδρομή κάθε προϋπόθεσης», Βλ. και ΕφΑθ 1985/2015, ΔΕΕ 2015, σελ.867.

¹⁷⁷ Βλ. αιτιολογική έκθεση, «για λόγους ευχερέστερης ανάγνωσης».

¹⁷⁸ Βλ. ΠτΚ 124 γ' για το σχέδιο αναδιοργάνωσης, αξίζει να σημειωθεί ότι ζήτημα απόρριψης της συμφωνίας εξυγίανσης για λόγους δημοσίου συμφέροντος δεν τίθεται.

¹⁷⁹ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.128.

¹⁸⁰ ΠΠρΔραμ. 15/2016, ΧρηΔικ 2016, σελ.330.

¹⁸¹ Περράκης, ο.π., σελ.78, «Ο ν.4336/2015 (τον οποίο ακολούθησε με μικρές αλλαγές ο ν.4446/2016) πρόσθεσε παρ.2 στο παλιό άρθρο 106ζ(σήμερα 106β παρ.3)...».

γ. Τέλος, η συμφωνία μαζί με το επιχειρηματικό σχέδιο πρέπει να έχουν κοινοποιηθεί με νόμιμη επίδοση δικαστικού επιμελητή σε όλους τους μη συμβαλλόμενους πιστωτές, οι απαιτήσεις των οποίων επηρεάζονται από τη συμφωνία, και ειδικότερα το ύψος της απαίτησής τους ανέρχεται σε ποσοστό 10% και άνω του συνολικού ύψους των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη, ενώ σε εκείνους που το ύψος της απαίτησής τους είναι μικρότερο του 10% του συνολικού ύψους των απαιτήσεων κατά του οφειλέτη, αρκεί κοινοποίηση της συμφωνίας με κάθε πρόσφορο μέσο, όπως ηλεκτρονική ή συστημένη ταχυδρομική επιστολή, τηλεομοιοτυπικό μήνυμα ή καταχώριση περίληψής της στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων της παραγράφου 2 του άρθρου 105.

Στην αιτιολογική έκθεση του ν.4336/2015, ο οποίος προσέθεσε την παρ. 2^α στο παλιό 106ζ που αφορά στις προϋποθέσεις επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης χωρίς έλεγχο του πτωχευτικού δικαστηρίου, επισημαίνεται ότι με την εν λόγω ρύθμιση το δικαστήριο απαλλάσσεται από την κρίση σχετικά με τη βιωσιμότητα της επιχείρησης, η οποία συνεπάγεται εξοικείωση με οικονομικούς όρους, η κρίση επί των οποίων επιβραδύνει την έκδοση της απόφασης επί της επικύρωσης. Ωστόσο, δεν γίνεται κατανοητός ο λόγος για τον οποίο η κρίση επί της έλλειψης βιωσιμότητας της επιχείρησης υποκαθίσταται από τις συγκεκριμένες εκ του νόμου προϋποθέσεις.

Επίσης, η πιθανολόγηση ότι δεν παραβιάζεται η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών αποτελεί μία επιπρόσθετη ειδική προϋπόθεση για την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης. Πιο συγκεκριμένα, η συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών θα παραβιάζεται εάν οι μη συμβαλλόμενοι στη συμφωνία πιστωτές θα βρεθούν σε χειρότερη οικονομική θέση από αυτή στην οποία θα βρίσκονταν με βάση την διαδικασία της ρευστοποίησης της περιουσίας του οφειλέτη και την διανομή της σε αυτούς κατά το στάδιο ένωσης των πιστωτών¹⁸². Προς διευκόλυνση της κρίσης του εν λόγω ζητήματος, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τυχόν προνόμια και άλλες εξασφαλίσεις των πιστωτών. Ιδιαίτερα βοηθητική για τη διαμόρφωση της εν λόγω κρίσης είναι η έκθεση του εμπειρογνώμονα.

Όσον αφορά το γεγονός ότι η συμφωνία εξυγίανσης δεν είναι αποτέλεσμα δόλου ή άλλης αθέμιτης πράξης ή κακόπιστης συμπεριφοράς του οφειλέτη, πιστωτή ή τρίτου, και δεν παραβιάζει αναγκαστικού δικαίου κανόνες (κυρίως τις διατάξεις του δικαίου του ανταγωνισμού), αυτό συνιστά μία επιπρόσθετη προϋπόθεση. Αθέμιτη ή κακόπιστη θεωρείται η αντίθετη στις επιταγές της καλής πίστης και των χρηστών ηθών κατά την έννοια του άρθρου 281

¹⁸² Ρόκας, Εξυγίανση, σελ.79, Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.47 επ. σχετικά με τη στοίχιση του σκοπού της εξυγίανσης προς το σκοπό της πτώχευσης, Παναγιώτου, ο.π., σελ.171.

ΑΚ συμπεριφορά¹⁸³. Για την κρίση του εν λόγω ζητήματος, απαραίτητη είναι η δικανική πεποίθηση¹⁸⁴. Απλή πιθανολόγηση δεν αρκεί. Κλασικά παραδείγματα κακόπιστης συμπεριφοράς είναι η επιλεκτική παροχή ή η υπόσχεση ωφελημάτων σε συγκεκριμένους πιστωτές εκτός του πλαισίου της συμφωνίας εξυγίανσης.

Ως επόμενη προϋπόθεση αναφέρεται η αρχή της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών που βρίσκονται στην ίδια θέση, η οποία δεν πρέπει να παραβιάζεται. Αποκλίσεις από την εν λόγω αρχή είναι επιτρεπτές μόνο εάν συντρέχει σπουδαίος επιχειρηματικός ή κοινωνικός λόγος, ο οποίος αναφέρεται ρητώς στην απόφαση του πτωχευτικού δικαστηρίου, ή εάν υπάρχει συναίνεση του θιγομένου πιστωτή ως προς την απόκλιση. Παραδείγματα απαιτήσεων οι οποίες μπορούν να τύχουν ευνοϊκής μεταχείρισης, είναι απαιτήσεις πελατών της επιχείρησης του οφειλέτη, η μη ικανοποίηση των οποίων βλάπτει σημαντικά την φήμη ή τη συνέχιση της επιχείρησης, καθώς και απαιτήσεις σχετικές με την διατροφή του πιστωτή και της οικογένειάς του καθώς και εργατικές απαιτήσεις¹⁸⁵. Η ως άνω κρίση συνάγεται από την ίδια την συμφωνία, το επιχειρηματικό σχέδιο και την έκθεση του εμπειρογνώμονα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι η αρχή αυτή αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τη διασφάλιση του συλλογικού χαρακτήρα της πτώχευσης¹⁸⁶.

Όσον αφορά την περίπτωση της συμφωνίας εξυγίανσης η οποία συνάπτεται *μόνο μεταξύ των πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη* του οφειλέτη (ΠτΚ 104 παρ.1), αυτή τελεί υπό την προϋπόθεση της συναίνεσης του οφειλέτη. Η μη άσκηση παρέμβασης από τον οφειλέτη κατά της αποδοχής της αίτησης επικύρωσης μέχρι και τη συζήτηση της αίτησης επικύρωσης, ισοδυναμεί με το ότι έχει δοθεί η συναίνεση του. Η παρέμβαση του οφειλέτη κατά της αποδοχής της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας δεν συνιστά εμπόδιο της επικύρωσης της συμφωνίας από το πτωχευτικό δικαστήριο, υπό τον όρο ότι η συμφωνία δε θα συντελέσει στη χειροτέρευση της νομικής και οικονομικής κατάστασής του, συγκριτικά με εκείνη στην οποία θα βρισκόταν χωρίς την συμφωνία (με εξαίρεση την περίπτωση του άρθρου 106δ). Ειδικότερα, στην περίπτωση της λεγόμενης «μεταβιβαστικής εξυγίανσης» (ΠτΚ 106δ), την οποία θα εξετάσουμε παρακάτω, ο νόμος καθιστά αναγκαία τη σύμπραξη του οφειλέτη. Ωστόσο, υπό συγκεκριμένους όρους, η έλλειψή της δεν παρεμποδίζει την εξέλιξη της διαδικασίας και κατ'επέκταση την επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης. Οι εν λόγω όροι τίθενται εκ του νόμου σε δύο φάσεις¹⁸⁷.

¹⁸³ Βλ. αιτιολογική έκθεση ν.4013/2011.

¹⁸⁴ Ψυχομάνης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.119.

¹⁸⁵ Βλ. ΕφΑθ. 1985/2015, ΔΕΕ 2015, σελ.867.

¹⁸⁶ Ρόκας, ο.π., σελ.238 (νομολογιακές παραπομπές).

¹⁸⁷ Περάκης, ο.π., σελ.80.

Αρχικά, όσον αφορά την πρώτη φάση, ο οφειλέτης διαθέτει το δικαίωμα άσκησης παρέμβασης προκειμένου να εξηγήσει στο δικαστήριο το λόγο για τον οποίο δεν συναινεί στην επικύρωση της συμφωνίας. Η κλήση του οφειλέτη είναι υποχρεωτική (ΠτΚ 105παρ.2) και η εν λόγω παρέμβαση δύναται να πραγματοποιηθεί μέχρι τη συζήτηση της αίτησης επικύρωσης. Αν παρά το γεγονός ότι έχει κληθεί, ο οφειλέτης δεν ασκήσει παρέμβαση, η συζήτηση της αίτησης επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης προχωρεί καθώς η συναίνεσή του τεκμαίρεται. Η τελευταία, κατά την κρατούσα γνώμη, δεν συνιστά απλώς μια δικονομική προϋπόθεση για την επικύρωση της συμφωνίας, αλλά αποτελεί και επί της ουσίας συναίνεση¹⁸⁸ (κάτι σαν σιωπηρή συναίνεση του οφειλέτη επί όσων έχουν συμφωνηθεί μεταξύ των πιστωτών).

Επιπροσθέτως, όσον αφορά τη δεύτερη φάση, αυτή αναφέρεται στην διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου να προβεί σε επικύρωση της συμφωνίας εξυγίανσης ακόμη και αν ο οφειλέτης έχει ασκήσει παρέμβαση τασσόμενος κατά της μη επικύρωσης, υπό τον όρο φυσικά ότι δεν παραβιάζεται από τη συμφωνία¹⁸⁹. Αυτό κρίνεται με αντικειμενικό τρόπο και ad hoc, σύμφωνα με την αίτηση επικύρωσης και την έκθεση του εμπειρογνώμονα, τις οποίες ωστόσο ο οφειλέτης δύναται να αντικρούσει. Αξίζει να τονισθεί, ότι η προϋπόθεση της μη χειροτέρευσης, δεν πρέπει να συγχέεται με τη μη αλλαγή της θέσης του οφειλέτη¹⁹⁰. Η κρίση του εν λόγω ζητήματος γίνεται επίσης ad hoc. Ακόμη, όπως προαναφέρθηκε, το γεγονός ότι οι αντιρρήσεις του οφειλέτη δε λαμβάνονται υπόψη επί συνδρομής των ως άνω όρων, δεν ισχύει στην περίπτωση που η συμφωνία προβλέπει τη μεταβίβαση της επιχείρησης («εξυγιαντική μεταβίβαση»).

Τέλος, ο νόμος θέτει άλλη μία προϋπόθεση η οποία εν αντιθέσει με τις λοιπές είναι αρνητική, αυτή της άρσης της παύσης πληρωμών (ΠτΚ106β παρ.4). Η επικύρωση, δηλαδή, της συμφωνίας είναι άμεσα συναρτώμενη με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο οφειλέτης, καθώς η συμφωνία δεν επικυρώνεται αν με αυτή δεν αίρεται η παύση πληρωμών. Έτσι, στην περίπτωση που έχει συνυποβληθεί αίτηση πτώχευσης όπως ορίζει ο νόμος στο άρθρο 99 παρ.3, το δικαστήριο προβαίνει στην εξέταση της αίτησης πτώχευσης του οφειλέτη και ενδεχομένως στην κήρυξη της πτώχευσης. Αντιθέτως, σε περίπτωση που δεν έχει συνυποβληθεί αίτηση πτώχευσης, το δικαστήριο δεν προχωρεί αυτεπαγγέλτως στην κήρυξη της πτώχευσης, αλλά διαβιβάζει την απόφαση για απόρριψη της επικύρωσης στον εισαγγελέα, προκειμένου να αποφασίσει ο τελευταίος σχετικά με την υποβολή ή μη της αίτησης πτώχευσης (ΠτΚ5 παρ.1).

¹⁸⁸ Βλ. ΑΚ 236.

¹⁸⁹ *Περάκης*, ο.π., σελ.80, «Περιπτώσεις που ο οφειλέτης δεν θα βλάπτεται είναι π.χ. η μεταξύ των πιστωτών συμφωνία για τη σειρά ικανοποίησης τούτων, η συμφωνία για τους τρόπους χρηματοδότησης της επιχείρησης, η παροχή εγγυήσεων των πιστωτών για τα χρέη του οφειλέτη προς τράπεζες κλπ., ζητήματα δηλαδή που για τον οφειλέτη είναι καταρχήν αδιάφορα».

¹⁹⁰ *Περάκης*, ο.π., σελ.80, «Οι πιστωτές μπορούν να αποφασίσουν μέτρα, που μεταβάλλουν μεν τη θέση του οφειλέτη (πχ. ακύρωση μιας παραγγελίας χωρίς ποινή), όμως δεν τον βλάπτουν (ή και τον ωφελούν)».

(γ) Οι λοιπές (εναλλακτικές) δυνατότητες του δικαστηρίου

Σε περίπτωση που δεν προσκομιστούν ενώπιον του πτωχευτικού δικαστηρίου όλα τα στοιχεία που τεκμηριώνουν το βάσιμο ή μη της αίτησης και κατ'επέκταση το επικυρώσιμο ή μη της συμφωνίας εξυγίανσης, αυτό έχει την δυνατότητα, αντί να προβεί σε απόρριψη της αίτησης, να τάξει προθεσμία για την συμπλήρωση ελλείψεων, την παροχή διευκρινίσεων ή την τροποποίηση της εν λόγω συμφωνίας. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να υποβληθούν εντός της προθεσμίας που ορίζει το δικαστήριο, η οποία δεν επιτρέπεται να ξεπερνά το δεκαήμερο (ΠτΚ 106β παρ.5)¹⁹¹.

(δ) Ο ειδικός εντολοδόχος

Με την απόφαση που επικυρώνει την συμφωνία εξυγίανσης ή με μεταγενέστερη απόφαση (άρα όχι πριν την επικύρωση της συμφωνίας), το πτωχευτικό δικαστήριο μπορεί να προβεί στον ορισμό συγκεκριμένου προσώπου ως ειδικού εντολοδόχου από το Μητρώο διαχειριστών αφερεγγυότητας, αρμοδίου για την τέλεση ειδικών πράξεων, οι οποίες αποσκοπούν στη διαφύλαξη της περιουσίας του οφειλέτη. Στο βαθμό που ο ειδικός εντολοδόχος τελεί διαχειριστικές ενέργειες, ο οφειλέτης αποξενώνεται των σχετικών εξουσιών, με αποτέλεσμα να επέρχεται μια πραγματική κατάσταση παρόμοια με την «πρωχεντική απαλλοτρίωση»¹⁹², η οποία επέρχεται μετά και όχι πριν την επικύρωση της συμφωνίας¹⁹³. Η απόφαση που ορίζει τον ειδικό εντολοδόχο, ορίζει και τις πράξεις στις οποίες μπορεί αυτός να προβαίνει καθώς και τη διάρκεια της εντολής, η οποία δεν είναι δυνατόν να υπερβαίνει τη διάρκεια της συμφωνίας εξυγίανσης (ΠτΚ 106β παρ.6).

(ε) Η δημοσιότητα της απόφασης και τα ένδικα μέσα

Η απόφαση σχετικά με την επικύρωση ή μη της συμφωνίας εξυγίανσης, υπόκειται σε δημοσίευση στο ΓΕΜΗ και στο Δελτίο Δικαστικών Δημοσιεύσεων του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολουμένων-Τομέας Ασφάλισης Νομικών (ΕΤΑΑ-ΤΑΝ) με επιμέλεια του οφειλέτη ή των πιστωτών (ΠτΚ 106β παρ.7).

¹⁹¹ Περάκης, ο.π., σελ.81, «Μετά το ν.4446/2016, που δεν γνωρίζει πλέον στάδιο εκπόνησης της συμφωνίας, αλλά μόνο απευθείας επικύρωσή της, το άρθρο 106β παρ.5 θα έπρεπε να συγχωνευτεί με το άρθρο 104 παρ.4, που και αυτό προβλέπει δυνατότητα του δικαστηρίου να αναβάλει την εκδίκαση της αίτησης επικύρωσης για διόρθωση ελλείψεων (όμως πρόκειται για την περίπτωση όπου η συμφωνία εξυγίανσης συνάπτεται μόνο από τους πιστωτές)».

¹⁹² Περάκης, ο.π., σελ.81 «Πρόκειται για οιονεί σύνδικο», Βλ. σχετικά Σωτηρόπουλος, ΕΕμπΔ 2012, σελ.803 επ.

¹⁹³ Βλ. ΠτΚ 17, «Ο οφειλέτης από την κήρυξη της πτώχευσης στερείται αυτοδικαίως της διοίκησης (διαχείρισης και διάθεσης) της περιουσίας του, την οποία ασκεί μόνος ο σύνδικος. Μετά την κήρυξη της πτώχευσης, πράξεις διαχείρισης ή διάθεσης στοιχείων της πτωχευτικής περιουσίας από τον οφειλέτη ή προς αυτόν, χωρίς τη σύμπραξη του συνδίκου, είναι ανενεργείς και απαγορεύεται να καταχωρηθούν σε δημόσια βιβλία οποιασδήποτε φύσεως, χωρίς τη γραπτή έγκριση του συνδίκου».

Η επικυρωτική απόφαση δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα, σε αντίθεση με την απόφαση που απορρίπτει την αίτηση επικύρωσης, η οποία υπόκειται σε έφεση κατά τις κοινές διατάξεις (ΠτΚ 106β παρ.10). Μέσα σε τριάντα ημέρες από την τελευταία δημοσίευση, κάθε πρόσωπο με έννομο συμφέρον, το οποίο είτε δεν παρέστη είτε δεν κλητεύθηκε να παραστεί στη συζήτηση της αίτησης επικύρωσης, έχει την εκ του νόμου δυνατότητα να ασκήσει τριτανακοπή κατά της επικυρωτικής απόφασης¹⁹⁴, το αποτέλεσμα της οποίας όμως δεν αίρει την επικύρωση της συμφωνίας¹⁹⁵.

Το δικαστήριο ως προς τη συμφωνία έχει τις εξής δυνατότητες : Είτε να την απορρίψει ως έχει, είτε να την επικυρώσει ως έχει (άρα όχι και να προβεί σε μερική τροποποίηση ή επικύρωση αυτής), είτε να κάνει χρήση της εκ νόμου δυνατοτήτάς του και να τάξει προθεσμία προκειμένου να τροποποιηθεί η συμφωνία από τα μέρη (ΠτΚ 106β παρ.5). Σε περίπτωση που η συμφωνία εξυγίανσης επικυρωθεί ανεπίτρεπτα, αφού λάβουν χώρα τροποποιήσεις του περιεχομένου της από το δικαστήριο, κατά την κρατούσα γνώμη, είναι δυνατή η άσκηση έφεσης, καθώς η συμφωνία δεν επικυρώθηκε ως είχε.

Η. Η δυνατότητα τροποποίησης της συμφωνίας εξυγίανσης (ΠτΚ 106β παρ.11)

Η τροποποίηση μιας συμφωνίας, η οποία κατέστη επικυρώσιμη από το δικαστήριο (ΠτΚ 106β παρ.11), δύναται να πραγματοποιηθεί μια μόνο φορά με συμφωνία όλων των συμβαλλομένων, η οποία πρέπει να επικυρωθεί από το δικαστήριο εάν συντρέχουν σωρευτικά και περιοριστικά ορισμένες προϋποθέσεις.

Αρχικά, η τροποποίηση πρέπει να σχετίζεται με το χρόνο και τον τρόπο αποπληρωμής των απαιτήσεων ή το είδος των εκατέρωθεν παροχών. Επιπροσθέτως, οι επερχόμενες μεταβολές στην αρχική συμφωνία δεν πρέπει να επηρεάζουν τους όρους αποπληρωμής των μη συμβαλλομένων πιστωτών, επιβαρύνοντας την διαμορφωθείσα με την επικυρωθείσα συμφωνία εξυγίανσης θέση τους. Τέλος, η εν λόγω τροποποίηση δεν πρέπει να θίγει τις αρχές τόσο της ίσης μεταχείρισης όσο και της συλλογικής ικανοποίησης των συμβαλλομένων και μη πιστωτών.

Στη δίκη σχετικά με την τροποποίηση, επιτρέπεται μόνο η άσκηση του ενδίκου μέσου της κύριας παρέμβασης από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον, ο οποίος πρέπει αφενός να προβαίνει σε επίκληση της μη τήρησης των ως άνω προϋποθέσεων, και αφετέρου σε απόδειξη βλάβης των συμφερόντων του, της οποίας η πρόκληση επήλθε από τη μη τήρησή τους. Κατά της

¹⁹⁴ Βλ. ΠτΚ 106β παρ.8.

¹⁹⁵ Περράκης, ο.π., «... παρά μόνο αν δεν είναι εφικτή η διατήρησή της με επανυπολογισμό των ποσών που δικαιούται να λάβει το πρόσωπο που άσκησε την ανακοπή ή την τριτανακοπή, στον επανυπολογισμό δεν προβαίνει το δικαστήριο (ΠτΚ 106β παρ.9)».

απορριπτικής δικαστικής απόφασης της αίτησης τροποποίησης, επιτρέπεται μόνο η άσκηση έφεσης σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις, ενώ αποκλείονται όλα τα λοιπά μέσα και βοηθήματα, συμπεριλαμβανομένης της τριτανακοπής.

Τέλος, δυνατότητα μερικής τροποποίησης της επικυρωθείσας συμφωνίας εξυγίανσης προβλέπεται στο άρθρο 106δ του πτωχευτικού κώδικα, το οποίο αναφέρεται στη μεταβίβαση επιχείρησης.

Θ. Οι συνέπειες της δικαστικής επικύρωσης της συμφωνίας (ΠτΚ 106γ)

Όσον αφορά τις *συνέπειες*¹⁹⁶ της επικύρωσης της διαδικασίας εξυγίανσης (ΠτΚ 106γ), αυτές επέρχονται με την επικύρωση και όχι με την τελεσιδικία της επικυρωτικής απόφασης¹⁹⁷. Ο ν.4446/2016 διατήρησε τα αποτελέσματα του προγενέστερου δικαίου¹⁹⁸, με εξαίρεση όμως των συνεπειών ως προς τους εγγυητές και συνοφειλέτες, και παράλληλα προέβη σε πρόβλεψη συγκεκριμένων συνεπειών για τα χρέη προς το Δημόσιο και τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης¹⁹⁹.

Βασικότερη συνέπεια της επικύρωσης, είναι η δέσμευση των πιστωτών και ιδίως του συνόλου των πιστωτών, οι απαιτήσεις των οποίων ρυθμίζονται από αυτή, ακόμη και εάν δεν είναι συμβαλλόμενοι ή δεν ψήφισαν υπέρ της συμφωνίας εξυγίανσης²⁰⁰ (ΠτΚ 106γ παρ.1)²⁰¹. Επομένως, η εν λόγω δέσμευση επεκτείνεται και στους τρίτους αυτούς πιστωτές, οι οποίοι μπορεί να είναι άγνωστοι και να εμφανίζονται μεταγενέστερα, μπορεί να είναι πιστωτές που έχουν τη δυνατότητα τροποποίησης του αποτελέσματος της ψηφοφορίας ή ακόμα και πιστωτές με εργατικές απαιτήσεις κλπ.²⁰² Ωστόσο, υπάρχει μια κατηγορία πιστωτών, οι οποίοι δεν υπόκεινται στην εν λόγω δέσμευση και ειδικότερα εκείνοι οι πιστωτές, των οποίων οι απαιτήσεις

¹⁹⁶ ΠΠρωτΚορ. 20/2017, ΤρΕφΔυτΜακ. 9/2018, ΤΝΠ, ΔΣΑ, ΠΠρΘες 20156/2013 ΕΕμπΔ 2014, σελ.416.

¹⁹⁷ Παναγιώτου, ο.π., σελ.184.

¹⁹⁸ Αυγητίδης, Εξυγίανση των επιχειρήσεων μέσω προπρωχεντικών συμφωνιών, 2011, σελ.214, Ρόκας, Προπρωχεντική διαδικασία εξυγίανσης επιχειρήσεων, 2011,σελ.249, Ψυχομάνης, ο.π., σελ.128.

¹⁹⁹ Περάκης, ο.π., σελ.83, «Τα εν λόγω αποτελέσματα καταδεικνύουν τη σημασία της επικύρωσης ακόμη και στην περίπτωση που η συμφωνία έχει συναφθεί με το σύνολο των πιστωτών».

²⁰⁰ Περάκης, ο.π., σελ.83, «... και θεμελιώδης διαφορά από την καταργηθείσα το 2011 διαδικασία συνδιαλλαγής...», Βλ. και Μιχαλόπουλος, Η νέα πτωχευτική νομοθεσία, 2017, σελ.66, Σωτηρόπουλος, Τα παρατράγουδα του πτωχευτικού δικαίου, <<http://www.syneemp.gr>>.

²⁰¹ Βλ. ΑΚ 871 «αναγκαστικός συμβιβασμός».

²⁰² Περάκης, ο.π., σελ.83.

γεννήθηκαν μετά την έκδοση της επικυρωτικής της συμφωνίας εξυγίανσης απόφασης και κατά τη μάλλον κρατούσα γνώμη, οι παρακρατηθέντες και μη αποδοθέντες φόροι και εισφορές²⁰³.

Επιπροσθέτως, με την επικύρωση της συμφωνίας επέρχεται δέσμευση του οφειλέτη ανεξαρτήτως του εάν έχει συμπράξει ή όχι στην κατάρτιση της συμφωνίας. Στην τελευταία αυτή περίπτωση της μη σύμπραξης, η δέσμευση του οφειλέτη κατά κύριο λόγο θα επέρχεται, εκτός εάν η συμφωνία καθιστά την νομική και οικονομική του κατάσταση χειρότερη από εκείνη της μη συμφωνίας. Μάλιστα, η δέσμευση του οφειλέτη επέρχεται ακόμη και αν η κατάστασή του μεταβάλλεται, υπό τον όρο όμως ότι δεν καθίσταται χειρότερη²⁰⁴.

Αναφορικά με τη *θέση των εγγυητών και συνοφειλετών εις ολόκληρο* του οφειλέτη (ΠτΚ 106γ παρ.2)²⁰⁵, τα δικαιώματα των πιστωτών κατά αυτών καθώς και τα υφιστάμενα δικαιώματα τους σε περιουσιακά αντικείμενα τρίτων, υπόκεινται σε περιορισμό και ειδικότερα περιορίζονται στο ίδιο ποσό με την απαίτηση κατά του οφειλέτη, εκτός αν δεν συμφωνεί ο πιστωτής²⁰⁶. Κατ'εξάιρεση, στις περιπτώσεις που ο εξασφαλιζόμενος πιστωτής δεν συναινεί, η ευθύνη του εγγυητή περιορίζεται όταν ο εγγυητής είναι φυσικό πρόσωπο συνδεδεμένο με τον οφειλέτη, υπό την έννοια ότι είναι σύζυγοι, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι δεύτερου βαθμού. Όταν ο πιστωτής ικανοποιηθεί από εγγυητή ή συνοφειλέτη εις ολόκληρο, ο οφειλέτης ευθύνεται έναντι των τελευταίων εάν υπάρχει δικαίωμα αναγωγής, με τον ίδιο τρόπο που ευθύνεται κατά τη συμφωνία έναντι του πιστωτή που ικανοποιήθηκε από αυτούς.

Ειδικό καθεστώς ισχύει ως προς τις *εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου* (ΠτΚ 106 παρ.2 τελ.εδ.), οι οποίες όμως σε κάποιο βαθμό εξομοιώνονται με τις λοιπές εγγυήσεις. Πιο συγκεκριμένα, στο νόμο ορίζεται ότι οι εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου υπέρ πιστωτικών ιδρυμάτων διατηρούν την ισχύ τους και υπόκεινται σε περιορισμό, υπό τον όρο ότι υπάρχει συναίνεση του πιστωτή, στο ύψος των απαιτήσεων υπέρ των οποίων χορηγήθηκαν, κατά τον τρόπο με τον οποίο ρυθμίζονται με τη συμφωνία. Τόσο η παραγραφή των δικαιωμάτων των πιστωτών κατά του Ελληνικού Δημοσίου, ως εγγυητή, όσο και η οριζόμενη στις οικείες υπουργικές αποφάσεις προθεσμία υποβολής αιτημάτων κατάπτωσης, αναστέλλονται από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης επικύρωσης και για όσο χρονικό διάστημα η συμφωνία βρίσκεται σε ισχύ. Τα εκκρεμή αιτήματα κατάπτωσης θεωρούνται ως μη μηδέποτε

²⁰³ Περάκης, ο.π., σελ.83.

²⁰⁴ Περάκης, ο.π., σελ.84, «π.χ. αν αποφασίζεται η εκμίσθωση της επιχείρησης με όρους ιδιαίτερα συμφέροντες και για τον οφειλέτη».

²⁰⁵ Βλ. προϊσχύσασα διάταξη 106¹ παρ.2, η οποία όριζε ότι η επικύρωση δεν έχει επίπτωση στις ασφάλειες τρίτων, προσωπικές ή εμπράγματες, περιλαμβανομένων των προσημειώσεων, που έχουν παρασχεθεί από τρίτους για την εξασφάλιση της απαίτησης.

²⁰⁶ Βλ. ΠτΚ 125 παρ.4, η οποία αφορά τις συνέπειες της επικύρωσης στους εγγυητές και συνοφειλέτες του σχεδίου αναδιοργάνωσης.

υποβληθέντα. Τέλος, αναφορικά με τη μη τήρηση της συμφωνίας από τον οφειλέτη, αυτή συνεπάγεται ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου μόνο για την καταβολή του αντίστοιχου εγγυημένου ποσοστού του ανεξόφλητου κεφαλαίου.

Ένα άλλο αποτέλεσμα που επέρχεται μέσω της επικύρωσης της συμφωνίας, είναι οι δεσμεύσεις των τρίτων προσώπων, οι οποίες εξαρτώνται από την επικύρωση (ΠτΚ 103 παρ.5). Παραδείγματα τέτοιων δεσμεύσεων είναι οι υποσχέσεις χρηματοδότησης, η συμμετοχή σε αύξηση κεφαλαίου, η μίσθωση ή η απόκτηση επιχείρησης κλπ.²⁰⁷

Ακόμη, με την επικύρωση της συμφωνίας αίρεται αυτοδικαίως η απαγόρευση ή το κώλυμα έκδοσης επιταγών, το οποίο είχε επιβληθεί στον οφειλέτη πριν την έναρξη της διαδικασίας εξυγίανσης²⁰⁸. Επίσης, επέρχεται αναστολή της ποινικής δίωξης των πλημμελημάτων της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής και εκείνων που προβλέπονται στο άρθρο 25 του ν.1882/1990, καθώς και της καθυστέρησης καταβολής οφειλών προς τα ασφαλιστικά ταμεία, υπό τον όρο ότι οι παραπάνω πράξεις έχουν τελεστεί πριν την υποβολή της αίτησης επικύρωσης κατά το άρθρο 106β ΠτΚ. Η αναστολή δεν υπόκειται στον χρονικό περιορισμό της τρίτης παραγράφου του 113 ΠΚ και ισχύει για όσο χρονικό διάστημα προβλέπεται να διαρκέσει η εκπλήρωση των υποχρεώσεων του οφειλέτη που απορρέουν από τη συμφωνία εξυγίανσης και υπό τον όρο της εμπρόθεσμης εκπλήρωσης των συμφωνηθέντων²⁰⁹.

Επιπροσθέτως, η *ενημερότητα* αποτελεί ακόμα ένα αποτέλεσμα της επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης (ΠτΚ 106γ παρ.3 περ. γ'). Ειδικότερα, οι ρυθμιζόμενες με την συμφωνία οφειλές προς το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης καθίστανται ενήμερες, υπό την προϋπόθεση της τήρησης της συμφωνίας εξυγίανσης, και οι αρμόδιες αρχές έχουν την υποχρέωση να προβαίνουν στην χορήγηση των αντίστοιχων βεβαιώσεων ενημερότητας, κατά τα προβλεπόμενα στη συμφωνία εξυγίανσης.

Τέλος, η απόφαση που επικυρώνει την συμφωνία εξυγίανσης συνιστά *εκτελεστό τίτλο* για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται με την συμφωνία, εφόσον από την τελευταία προκύπτει η ποσότητα και η ποιότητα της παροχής (ΠτΚ 106γ παρ.5)²¹⁰.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι τόσο η επικύρωση, όσο και η μη επικύρωση της συμφωνίας, είναι γεγονότα, τα οποία καταχωρίζονται στον Τειρεσία και των οποίων η καταχώριση διαρκεί μια πενταετία²¹¹.

²⁰⁷ Περάκης, ο.π., σελ.85.

²⁰⁸ Βλ. Ρόκας, ο.π., σελ.256, για το παλιό άρθρο 106^H παρ.3.

²⁰⁹ Παναγιώτου, ο.π., σελ.184.

²¹⁰ Πρβλ. και στο ΚΠολΔ 916.

²¹¹ Βλ. www.tiresias.gr/SOS/index.html.

I. Μεταβιβαστική εξυγίανση (ΠτΚ 106δ)

Η επιχείρηση ως περιουσιακή αξία, άυλο αγαθό και νομική ενότητα είναι μεταβιβάσιμη ως σύνολο, χωρίς να αποκλείεται όμως η μεταβίβαση μεμονωμένων στοιχείων της, η διάθεση κάθε περιουσιακού αντικειμένου της και κάθε είδους δικαιώματός της, ενοχικού ή εμπράγματος. Με τη μεταβίβαση επέρχεται διαδοχή στο πρόσωπο του φορέα της επιχείρησης και συνέχιση αυτής υπό το νέο φορέα²¹². Είναι δυνατόν η συμφωνία εξυγίανσης να προβλέπει την μερική ή την ολική μεταβίβαση της επιχείρησης του οφειλέτη, κάτι το οποίο καλείται μεταβιβαστική εξυγίανση²¹³.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, την εξυγίανση της ίδιας της επιχείρησης εις βάρος, όμως, της εξυγίανσης του φορέα της, δηλαδή του επιχειρηματία. Ο νόμος από παλιά, τάσσεται υπέρ της εξυγίανσης της ίδιας της επιχείρησης. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 4013/2011 η εξυγίανση της επιχείρησης δεν συνεπάγεται και τη διάσωση του επιχειρηματία -φορέα της²¹⁴. Επομένως, είναι δυνατό το σενάριο να επέλθει μεν διάσωση της επιχείρησης, όμως ο έλεγχός της να χαθεί από τον επιχειρηματία, κάτι το οποίο συμβαίνει όταν η διάσωση πραγματοποιείται με την μεταβίβαση της επιχείρησης ή ενδεχομένως με κεφαλαιοποίηση χρεών. Ο νομοθέτης αφήνει στην διακριτική ευχέρεια των μερών τον καθορισμό του βαθμού, κατά τον οποίο θα επέρχεται απώλεια της επιχείρησης για τον επιχειρηματία.

Η μεταβίβαση της επιχείρησης είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί είτε με την ίδια την συμφωνία εξυγίανσης στην οποία αναγκαστικά θα είναι συμβαλλόμενο μέρος της και ο αποκτών, είτε με χωριστή μεταγενέστερη σύμβαση, η οποία συνάπτεται σε εκτέλεση της συμφωνίας.

Όσον αφορά την έκταση της μεταβίβασης, το ενεργητικό μεταβιβάζεται ολόκληρο (μαζί με τις διοικητικές άδειες), εκτός εάν αποφασισθεί μερική μεταβίβασή του, από τον πτωχεύσαντα οφειλέτη στον αποκτώντα. Εν αντιθέσει, το παθητικό δεν μεταβιβάζεται²¹⁵, παρά μόνο στην περίπτωση που υπάρχει σχετική πρόβλεψη στην συμφωνία, οπότε θα πρόκειται για αναδοχή

²¹² Παναγιώτου, ο.π., σελ.185.

²¹³ Παναγιώτου, ο.π., σελ.185 επ., Περάκης, Εισαγωγή στο δίκαιο της εξυγίανσης των επιχειρήσεων, 1987, σελ.86, Βλ. ΠΠρΑθ. 185/2016, ΕΕμπΔ2016, σελ.676, Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ.86 επ.

²¹⁴ Βλ. αιτιολογική έκθεση 4013/2011, «Αυτό θα ήταν αντίθετο με την οικονομική λογική, αφού στην περίπτωση επιτυχίας της επιχείρησης ο επιχειρηματίας καρπώνεται τα κέρδη και συνεπώς πρέπει κατά κύριο λόγο να υφίσταται από την άλλη πλευρά τις οικονομικές συνέπειες της αποτυχίας. Και κοινωνικά όμως μπορεί να είναι άδικη η διάσωση του επιχειρηματία σε βάρος των πιστωτών που συχνά είναι περισσότερο άξιοι προστασίας (πχ. εργαζόμενοι, πιστωτές, ασφαλιστικά ταμεία κλπ.).

²¹⁵ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.111.

χρέους²¹⁶ και κατ'επέκταση θα είναι υποχρεωτική η συναίνεση του δανειστή. Σύμφωνα με το άρθρο ΠτΚ 106δ παρ.1, αν υπάρξει τέτοια αναδοχή, τα χρέη, τα οποία δεν θα έχουν «μεταβιβασθεί», θα πρέπει να εξοφληθούν από το τίμημα της πώλησης της επιχείρησης ή του μέρους της. Και αν μεν λάβει χώρα ολική μεταβίβαση της επιχείρησης, τα λοιπά χρέη διαγράφονται, ενώ επί μερικής μεταβίβασης, τα λοιπά χρέη παραμένουν ως υποχρεώσεις του οφειλέτη ή επέρχεται κεφαλαιοποίηση τούτων. Αναφορικά με τη μεταβίβαση των συμβάσεων, προβλέπεται στο νόμο αναλογική εφαρμογή του ΠτΚ 33²¹⁷. Ακόμη, εφαρμόζονται και τα άρθρα ΠτΚ 133 και ΠτΚ 134 αναλογικά²¹⁸.

Το πρόσωπο που αποκτά την επιχείρηση μπορεί να είναι οποιοσδήποτε τρίτος. Πιο συγκεκριμένα, στον νόμο αναφέρεται η περίπτωση κατά την οποία η μεταβίβαση πραγματοποιείται με μορφή εισφοράς σε είδος είτε σε ήδη υπάρχουσα ή νεοϊδρύμενη εταιρία, είτε σε εταιρία που συνιστούν οι ίδιοι οι πιστωτές. Η εν λόγω εταιρία, αποκτά κατά αυτό τον τρόπο το σύνολο ή μέρος της επιχείρησης και ως αντάλλαγμα εξοφλεί τις απαιτήσεις κατά του οφειλέτη που έχουν εισφερθεί σε αυτήν. Το ζήτημα που ανακύπτει στην προκειμένη περίπτωση, είναι το εάν η εισφορά σε ΑΕ εμπεριέχει στοιχεία της πώλησης ή της ανταλλαγής. Επίσης, είναι δυνατή η μεταβίβαση των διοικητικών αδειών πάσης φύσεως με αυτοδίκαιη συμμεταβίβασή τους στον αποκτώντα. Επιπλέον, συμμεταβιβάζεται και κάθε άλλο δικαίωμα που απορρέει από αυτές και συνδέεται με τη λειτουργία της επιχείρησης και των μεταβιβαζόμενων στοιχείων του ενεργητικού²¹⁹.

Ο αποκτών την επιχείρηση αναλαμβάνει και κάποιες από τις υποχρεώσεις του οφειλέτη. Οι υποχρεώσεις μπορεί να εξοφλούνται από το τίμημα της πώλησης της επιχείρησης ή να διαγράφονται ή στην περίπτωση κατά την οποία μεταβιβάζεται μέρος της επιχείρησης, εξακολουθούν να υφίστανται ως υποχρεώσεις του οφειλέτη ή συνίσταται κεφαλαιοποίηση τούτων (κεφαλαιοποίηση των χρεών με αύξηση του κεφαλαίου της επιχείρησης). Όσον αφορά την ευθύνη του αποκτώντος για τα χρέη του οφειλέτη, αυτή περιορίζεται με αποκλεισμό της εφαρμογής του άρθρου ΑΚ479²²⁰(ΠτΚ 106δ παρ.5).

Ειδικότερα, με την κεφαλαιοποίηση των απαιτήσεων προκύπτει αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου και κατ'επέκταση έκδοση νέων μετοχών. Οι νέες μετοχές περιέρχονται στους

²¹⁶ Βλ. ΑΚ 471 επ.

²¹⁷ Βλ. ΠτΚ33, με σύμπραξη του αντισυμβαλλομένου, αλλά και σε περίπτωση άρνησης με δυνατότητα δικαστικής υποκατάστασης της συναίνεσης υπό όρους.

²¹⁸ Βλ. σχετικά άρθρα, φορολογικές διευκολύνσεις και περιορισμός δικαιωμάτων και αμοιβών συμβολαιογράφων, δικηγόρων κλπ.

²¹⁹ Παναγιώτου, ο.π., σελ.186.

²²⁰ Βλ. και άρθρο ΠτΚ 178 και παλαιό ΠτΚ 106θ παρ.4.

πιστωτές, με αποκλεισμό των παλιών μετόχων από την κτήση αυτών. Εν προκειμένω, η τιμή των νέων μετοχών θα πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με την καθαρή θέση της επιχείρησης και ακόμη, θα πρέπει να γίνεται προσδιορισμός αυτής στην εσωτερική ή χρηματιστηριακή αξία των παλιών μετοχών²²¹. Ο λόγος έκδοσης των νέων μετοχών στην ως άνω τιμή, έγκειται στο ότι υπάρχει υποχρέωση περιορισμού της ζημίας των παλιών μετόχων, οι οποίοι κινδυνεύουν να καταστούν από μέτοχοι της πλειοψηφίας σε μετόχους της μειοψηφίας²²².

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τον συμψηφισμό των απαιτήσεων των πιστωτών της επιχείρησης με τις απαιτήσεις της εταιρίας για την καταβολή της εισφοράς λόγω απόκτησης νέων μετοχών από τους πιστωτές της²²³. Συνεπώς, οι μέχρι τώρα πιστωτές μετατρέπονται αυτόματα σε μετόχους και επέρχεται επιδείνωση της θέσης τους, καθώς πλέον συμμετέχουν στους επιχειρηματικούς κινδύνους.

Στο σημείο αυτό, ανακύπτει το ερώτημα ως προς το ποια θα είναι η τύχη των εγγυήσεων και των λοιπών ασφαλιστικών συμβάσεων μετά την κεφαλαιοποίηση των χρεών, λόγω του ότι ο εγγυητής ουσιαστικά απαλλάσσεται, αφού ο πιστωτής μετατράπηκε σε μέτοχος²²⁴. Εν προκειμένω, επέρχεται απόσβεση των αρχικών απαιτήσεων των πιστωτών επειδή είναι πλέον μέτοχοι, όμως οι εγγυήσεις, οι υποθήκες, τα ενέχυρα και οι κάθε μορφής ασφάλειες των πιστωτών συνεχίζουν να διατηρούνται και κατ'επέκταση εξακολουθεί να υφίσταται η επιβάρυνση της υπερχρεωμένης επιχείρησης. Το άρθρο ΠτΚ 103 παρ.2, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα μετατροπής της εγγύησης ή άλλης σύμβασης σε δικαίωμα προαίρεσης του πιστωτή με πώληση στον εγγυητή των μετοχών του ή των μεριδίων που θα προκύψουν από την κεφαλαιοποίηση του χρέους, αντί τιμήματος ίσου με το ποσό της εγγύησης πλέον τόκων, αντιμετώπισε με επιτυχία το εν λόγω ζήτημα. Το δικαίωμα προαίρεσης δύναται να ασκηθεί μέσα σε δύο μήνες από το χρόνο κατά τον οποίο θα καθίστατο ληξιπρόθεσμη η κεφαλαιοποιημένη υποχρέωση και σε περίπτωση που είναι ήδη ληξιπρόθεσμη κατά την κεφαλαιοποίηση, εντός δύο μηνών από την τελευταία. Ωστόσο, η εν λόγω λύση δεν αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το πρόβλημα, καθώς ο εγγυητής εξακολουθεί να συνευθύνεται το ίδιο όπως ο πιστωτής²²⁵.

Όπως προαναφέρθηκε, η συμφωνία εξυγίανσης στην οποία προβλέπεται μεταβίβαση της επιχείρησης, δε δύναται να επικυρωθεί, εάν συμβαλλόμενα μέρη είναι μόνο οι πιστωτές και ο οφειλέτης φέρει αντίλογο σε αυτή μέσω άσκησης παρέμβασης (ΠτΚ 106β παρ.2 περ.ε').

²²¹ Παναγιώτου, Το δικαίωμα προτίμησης στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου ΑΕ, σελ.79 επ, 81.

²²² Παναγιώτου, ΝΟΒ 66, Συμφωνίες αναδιάρθρωσης χρεών για διάσωση της επιχείρησης στην προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης, σελ.186.

²²³ Βλ. σχετικά Μιχαλόπουλος, Ο συμψηφισμός στην πτώχευση, 2000.

²²⁴ Παναγιώτου, ο.π., σελ.187.

²²⁵ Παναγιώτου, ο.π., σελ.187, Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.79, ο ίδιος, ο.π., 2017, σελ.70.

Ακόμη, σύμφωνα με το άρθρο ΠτΚ 106δ παρ.4, τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν περιορισμένη δυνατότητα τροποποίησης της συμφωνίας εξυγίανσης, η οποία μπορεί να σχετίζεται με το μέρος που αφορά τη μεταβίβαση επιχείρησης σε περίπτωση μεταβολής των στοιχείων του μεταβιβαζόμενου ενεργητικού.

Τέλος, ένα πρόβλημα που ανακύπτει σε περίπτωση μεταβίβασης της επιχείρησης είναι η εφαρμογή της νομοθεσίας περί της προστασίας των εργαζομένων²²⁶. Η σχετική κοινοτική οδηγία (2001/23/EK, άρθρο 5) καθώς και η ελληνική νομοθεσία (π.δ. 178/2002, άρθρο 6), εξαιρούν από την προστασία μεταβιβάσεις επιχειρήσεων ενόψει της διαδικασίας αφερεγγυότητας, η οποία αποσκοπεί στην εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη και με την προϋπόθεση ότι η διεξαγωγή της διαδικασίας γίνεται υπό την εποπτεία αρμόδιας δημόσιας αρχής. Επίσης, το ΔΕΕ προσφάτως επεσήμανε ότι η εξαίρεση του άρθρου 5 της Οδηγίας πρέπει να τυγχάνει συσταλτικής ερμηνείας και στην εν λόγω εξαίρεση δεν εμπεριέχεται διαδικασία στην οποία η μεταβίβαση της επιχείρησης λαμβάνει χώρα μετά την κήρυξη σε πτώχευση μέσω προσυμφωνίας (pre-pack). Συνεπώς, το Δικαστήριο εμμένει ιδιαίτερα στην προϋπόθεση της εκκαθάρισης ως απαραίτητο όρο της εξαίρεσης του άρθρου 5, η οποία δεν υπάρχει στις περιπτώσεις που διεξάγεται προσπάθεια διατήρησης της επιχείρησης, καθώς και στην έλλειψη ελέγχου δημόσιας αρχής κατά το στάδιο κατάρτισης του pre-pack. Επομένως, σύμφωνα με τη σχετική απόφαση του ΔΕΕ, η ως άνω εξαίρεση δεν είναι δυνατόν να καλύψει τη περίπτωση της συμφωνίας εξυγίανσης των άρθρων 99 επ. ΠτΚ και αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανεμπόδιστη εφαρμογή του π.δ. 178/2002, παρά τη μη εφαρμογή της ΑΚ 479 (ΠτΚ 178)²²⁷.

ΙΑ. Δικαιώματα κοινού δικαίου των πιστωτών²²⁸

Ο νόμος, σε αντίθεση με την προγενέστερη διαδικασία συνδιαλλαγής²²⁹, δε προέβλεπε λύση της επικυρωθείσας συμφωνίας και άρα η εν λόγω συμφωνία δεν ήταν δυνατό να ανατραπεί εξαιτίας της μη εκπλήρωσης της²³⁰. Ωστόσο, σύμφωνα με το νόμο (ΠτΚ 103 παρ.3), τα ίδια μέρη που συμβάλλονται στην συμφωνία εξυγίανσης έχουν την δυνατότητα να θέσουν ως

²²⁶ Περάκης, ο.π., σελ.88.

²²⁷ Περάκης, ο.π., σελ.87-88.

²²⁸ Βλ. εισηγητική έκθεση ν.4446/2016, σελ.11, άρθρο 106^ε.

²²⁹ Βλ. παλιό άρθρο ΠτΚ105 για τη διαδικασία συνδιαλλαγής, Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.53.

²³⁰ Βλ. αιτιολογική έκθεση 4013/2011, «Η αυτόματη λύση της συμφωνίας εξυγίανσης σε περίπτωση μη τήρησής της μπορεί να λειτουργήσει ως τροχοπέδη στη λειτουργία της επιχείρησης μετά από τη συμφωνία εξυγίανσης, αφού οι συναλλασσόμενοι με την επιχείρηση θα έχουν το φόβο ότι παρά το γεγονός ότι η επιχείρηση έχει καταστεί φερέγγυα με τη συμφωνία, μπορεί ξαφνικά να καταστεί εκ νέου αφερέγγυα, αν δεν τηρήσει τους όρους της συμφωνίας».

διαλυτική αίρεση ή ως λόγο καταγγελίας τη μη τήρηση της συμφωνίας. Οι πιστωτές μπορούν να ασκήσουν τα ατομικά τους δικαιώματα κατά το κοινό δίκαιο από την επικυρωθείσα συμφωνία ανά πάσα στιγμή. Όπως, άλλωστε, ορίζεται στο 106^ε παρ.4 : «Κατά τα λοιπά ισχύουν τα δικαιώματα που έχει κάθε πιστωτής κατά το κοινό δίκαιο για τις περιπτώσεις μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του οφειλέτη που αναλαμβάνονται ή διαμορφώνονται με τη συμφωνία, καθώς και καθυστερημένης ή πλημμελούς εκπλήρωσης, περιλαμβανομένων των δικαιωμάτων καταγγελίας ή υπαναχώρησης».

ΙΒ. Ακύρωση της συμφωνίας (ΠτΚ 106ε)

Αν και δεν προβλέπεται νομοθετικά η δυνατότητα λύσης της συμφωνίας εξυγίανσης, ο νόμος προέβλεψε την ακύρωση της συμφωνίας στις ίδιες περιπτώσεις κατά τις οποίες δύναται να ακυρωθεί και το σχέδιο αναδιοργάνωσης²³¹. Οι λόγοι ακύρωσης είναι δύο (106^ε), και πιο συγκεκριμένα ο *πρώτος λόγος* είναι η μετά την επικύρωση της συμφωνίας αποκάλυψη ότι αποτελεί προϊόν δόλου του οφειλέτη ή συμπαιγνίας του με πιστωτή ή τρίτο, ιδίως λόγω απόκρυψης του ενεργητικού ή διόγκωσης του παθητικού του. Όσον αφορά το *δεύτερο λόγο της ακύρωσης*, αυτός συνίσταται στην ουσιώδη μη εκπλήρωση των όρων της συμφωνίας εξυγίανσης από τον οφειλέτη σε τέτοιο βαθμό, ώστε να προβλέπεται με βεβαιότητα η αδυναμία εξυγίανσης της επιχείρησής του. Αίτηση ακύρωσης μπορεί να υποβάλλει όποιος έχει έννομο συμφέρον και η εκδίκαση της γίνεται από το πολυμελές Πρωτοδικείο με την διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Η ακύρωση έχει ως συνέπεια την αυτοδίκαιη αποδέσμευση των πιστωτών από τους όρους της συμφωνίας εξυγίανσης (ΠτΚ 106 παρ.2). Τέλος, η απόφαση που είτε ακυρώνει την συμφωνία είτε απορρίπτει την αίτηση, δημοσιεύεται στο ΓΕΜΗ και στο δελτίο του άρθρου 105 παρ.2 με επιμέλεια του οφειλέτη ή των πιστωτών προς προστασία και ενημέρωση των τρίτων συναλλασσόμενων.

ΙΓ. Ματαίωση της συμφωνίας με την κήρυξη της πτώχευσης (ΠτΚ 106ε παρ.3)

Ακόμη, στο νόμο προβλέπεται και η «ματαίωση» της συμφωνίας εξυγίανσης λόγω μεταγενέστερης πτώχευσης του οφειλέτη και ενόσω δεν έχουν εκπληρωθεί οι όροι της (ΠτΚ 106ε παρ.3). Ειδικότερα, σε περίπτωση πτώχευσης, οι μη πλήρως ικανοποιηθείσες κατά τη συμφωνία απαιτήσεις των πιστωτών επανέρχονται ως προς το ύψος και το χρόνο λήξης τους όπως είχαν πριν την επικύρωση της συμφωνίας, ύστερα από την αφαίρεση των τυχόν

²³¹ Βλ. ΠτΚ 128 επ.

ληφθέντων. Επίσης, οι εμπράγματα εξασφαλίσεις των οποίων είχε επιτευχθεί εξάλειψη ή άρση κατά τη συμφωνία, δεν αναβιώνουν, εκτός εάν υπάρχει διαφορετική πρόβλεψη στη συμφωνία και αυτό έχει καταγραφεί στα δημόσια βιβλία. Τέλος, οι εμπράγματα εξασφαλίσεις των οποίων η σύσταση είχε συντελεσθεί προς εξασφάλιση της ικανοποίησης απαιτήσεων, εξακολουθούν να ισχύουν μόνο κατά το ποσό και για το χρονικό διάστημα που έχει συμφωνηθεί στη συμφωνία, εκτός αν υπάρχει διαφορετική πρόβλεψη στην τελευταία.

ΙΔ. Καθήκοντα και αμοιβές των οργάνων της διαδικασίας (ΠτΚ 106 στ)

Όσον αφορά τον εμπειρογνώμονα, αυτός πρέπει να είναι ανεξάρτητος από τον οφειλέτη και δεν επιτρέπεται ο ορισμός δημοσίων υπαλλήλων που υπηρετούν σε οικονομικές υπηρεσίες ως εμπειρογνομόνων. Επίσης, ο εμπειρογνώμονας υποχρεούται να εκτελεί τα καθήκοντα του με ευσυνειδησία, αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Έναντι των πιστωτών και του οφειλέτη, ευθύνεται για δόλο και βαριά αμέλεια. Ο εμπειρογνώμονας δικαιούται, ασφαλώς, αμοιβής για την υπηρεσία που προσφέρει. Η αμοιβή συμφωνείται με τον οφειλέτη και τους πιστωτές ή μόνον με τους πιστωτές στην περίπτωση που κατατίθεται αίτηση για επικύρωση συμφωνίας εξυγίανσης σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 104. Τέλος, καθίσταται υποχρεωτική η μη γνωστοποίηση των πληροφοριών που περιέρχονται σε αυτούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εφόσον τούτο δεν είναι αναγκαίο για τη σύναψη της συμφωνίας.

Όσον αφορά τον ειδικό εντολοδόχο (ΠτΚ 101 παρ. 1,2 και 3, 106β παρ.6), αναλύθηκε παραπάνω ο ρόλος του στη διαδικασία εξυγίανσης και ως προς αυτόν βρίσκει εφαρμογή το π.δ. 133/2016.

ΙΕ. Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Συνοψίζοντας, ο ν.4446/2016 αναμόρφωσε τη διαδικασία εξυγίανσης του πτωχευτικού κώδικα, εισάγοντας αξιοσημείωτους νεωτερισμούς. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η νομική φύση και ο σκοπός της εξυγιαντικής διαδικασίας δεν μεταβλήθηκαν, αλλά παρέμειναν ως έχουν από το χρόνο εισαγωγής του θεσμού της εξυγίανσης στον πτωχευτικό κώδικα με το ν. 4013/2011.

Αρχικά, η εν λόγω διαδικασία περιορίστηκε στην επικύρωση συμφωνίας που έχει ήδη συναφθεί (pre-pack) και κατ'επέκταση η προσπάθεια ενδοδιαδικαστικής κατάρτισής της καταργήθηκε (ΠτΚ 99 παρ.1).

Επίσης, η σύναψη της συμφωνίας εξυγίανσης είναι πλέον δυνατή όχι μόνο από τον οφειλέτη και τους πιστωτές του, αλλά και μόνο από τους πιστωτές χωρίς τη σύμπραξη του

οφειλέτη. Όπως προαναφέρθηκε, πρόκειται για μια διαδικασία, στην οποία η πρωτοβουλία ανήκει στους πιστωτές. Ειδικότερα, οι πιστωτές καταρτίζουν μεταξύ τους συμφωνία εξυγίανσης χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη. Η σύναψη και η επικύρωσή της είναι δυνατή μόνο στην περίπτωση που ο οφειλέτης κατά το χρόνο σύναψης βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών (ΠτΚ 100 παρ.1). Στο άρθρο 104 παρ.4 ΠτΚ ορίζεται το περιεχόμενο της αίτησης επικύρωσης καθώς και τα απαραίτητα συνυποβαλλόμενα έγγραφα. Όσον αφορά τον εμπειρογνώμονα, αυτός επιλέγεται από τους συμβαλλόμενους πιστωτές «από κοινού», οι οποίοι καθορίζουν και την αμοιβή του (ΠτΚ 104 παρ.6, ΠτΚ 106στ' παρ.3). Κατά το άρθρο 100 παρ.3 ΠτΚ, όταν η σύναψη της συμφωνίας γίνεται μόνο μεταξύ των πιστωτών, η κατάσταση των πιστωτών, η οποία συνιστά τη βάση για τον υπολογισμό της πλειοψηφίας που θα την εγκρίνει, συντάσσεται σύμφωνα με τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις του οφειλέτη, ή τα βιβλία και στοιχεία του οφειλέτη ή των πιστωτών ή δικαστικές αποφάσεις. Ακόμη, η αίτηση επικύρωσης της συμφωνίας υποβάλλεται στο δικαστήριο από οποιονδήποτε από τους συμβαλλόμενους πιστωτές (ΠτΚ 104 παρ.1 εδ. β'). Στη συζήτηση επί της επικύρωσης της συμφωνίας καθώς και στη συζήτηση της αίτησης προληπτικών μέτρων καλείται ο οφειλέτης (ΠτΚ 105 παρ.2, ΠτΚ 106^α παρ.4). Τέλος, προϋπόθεση της επικύρωσης της συμφωνίας μεταξύ των πιστωτών αποτελεί η σύμφωνη γνώμη του οφειλέτη (ΠτΚ 106β παρ. 2^ε), ενώ ως αποτέλεσμα της επικύρωσης της συμφωνίας θα επέρχεται μεταξύ άλλων και η δέσμευση του οφειλέτη, αν και εν προκειμένω η επικύρωση είναι δυνατή μόνο στο βαθμό που η συμφωνία δε συντελεί στην οικονομική και νομική χειροτέρευση της θέσης του οφειλέτη συγκριτικά με εκείνη της μη συμφωνίας. Ο τρόπος αυτός σύναψης της συμφωνίας, οδηγεί στη σταδιακή μείωση της δικαστικής παρέμβασης στη διαδικασία. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι η Επιστημονική Υπηρεσία της Βουλής έχει διατυπώσει επιφυλάξεις ως προς τη νέα μορφή εξυγίανσης χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη²³².

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το άρθρο 106^α παρ.6 ΠτΚ, υφίσταται πλέον η δυνατότητα το δικαστήριο να προβεί σε διαταγή προληπτικών μέτρων και για το χρονικό διάστημα πριν από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης. Η εν λόγω πρόβλεψη, αποτελεί καινοτομία που εισήγαγε ο ν.4446/2016 και αποσκοπεί στη επίτευξη ηρεμίας κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων καθώς και στη διαφύλαξη της περιουσίας του οφειλέτη, αν οι διαπραγματεύσεις ευδοκιμήσουν και τελικά καταρτισθεί συμφωνία εξυγίανσης και κατατεθεί αίτηση επικύρωσής της στο δικαστήριο.

Ακόμη, η δυνατότητα του δικαστηρίου όσον αφορά το διορισμό ειδικού εντολοδόχου, υπόκειται σε αναμόρφωση και διεύρυνση, με εντολή άσκησης στο ως άνω όργανο του

²³² Βλ. αναλυτικά Περράκης, ο.π., σελ.91, βλ. Ιστοσελίδα της Βουλής.

δικαιώματος παράστασης στη γενική συνέλευση της οφειλέτριας εταιρίας, έτσι ώστε να ληφθούν εταιρικά μέτρα υλοποίησης της συμφωνίας εξυγίανσης (ΠτΚ 101 παρ. 2 και 3).

Ένας άλλος νεωτερισμός που εισήχθη με το ν.4446/2016, είναι η δυνατότητα τροποποίησης της συμφωνίας σε περιορισμένη έκταση, με σκοπό την επίτευξη προσαρμογών αναφορικά με τον χρόνο και τον τρόπο αποπληρωμής των χρεών (ΠτΚ 106β παρ.11).

Τέλος, με το άρθρο 106^ε ΠτΚ, προβλέπεται δυνατότητα ακύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης μετά την επικύρωσή της από το δικαστήριο, με αποτέλεσμα την αποδέσμευση των πιστωτών από τους όρους της συμφωνίας.

Δεδομένης της εισαγωγής των ως άνω νεωτερισμών στον πτωχευτικό κώδικα με το ν.4446/2016, η εκτίμηση ως προς την επίτευξη ή μη των στόχων του νέου νόμου είναι δύσκολο εγχείρημα. Ειδικότερα, η επιτυχία ή η μη μιας εξυγιαντικής προσπάθειας πέρα από τη νομοτεχνική πληρότητα από την οποία διακρίνονται οι σχετικές ρυθμίσεις, συγγέεται άμεσα και με το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον, εντός του οποίου τυγχάνει εφαρμογής. Κατευθυντήρια γραμμή του δικαίου της διαδικασίας εξυγίανσης, είναι η αναδιοργάνωση και η ανόρθωση της επιχείρησης μέσω του μηχανισμού συνεργασίας οφειλέτη και πιστωτών. Αυτό προϋποθέτει, κατά κύριο λόγο, ότι μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών υπάρχει κλίμα εμπιστοσύνης, κάτι το οποίο δεν είναι αυτονόητο σε όλες τις περιπτώσεις²³³.

Κατά την άποψη του γράφοντος, ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη καινοτομία αποτελεί η απλούστευση της διαδικασίας με την κατάργηση του σταδίου ανοίγματος, καθώς έτσι υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να αποφευχθούν καταχρήσεις των μερών, στα οποία ενδέχεται να μην υπάρχει πραγματική πρόθεση σύναψης συμφωνίας. Ακόμη, η δυνατότητα τροποποίησης της επικυρωμένης συμφωνίας, η οποία ήταν σύνθετη με τη γενική διάταξη της ΚΠολΔ758, συντελεί αδιαμφισβήτητα στην βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου της διαδικασίας εξυγίανσης.

Ωστόσο, πεδίο εκδήλωσης καταχρηστικών συμπεριφορών, τις οποίες έχει στόχο να άρει ο ν.4446/2016, συνιστά πιθανότατα η δυνατότητα λήψης προληπτικών μέτρων κατά το χρονικό διάστημα των διαπραγματεύσεων, προτού δηλαδή κατατεθεί η αίτηση επικύρωσης. Ο νέος νόμος, ναι μεν παρέχει την εν λόγω ευχέρεια στους ενδιαφερόμενους, όμως αυτή δεν δύναται να εξασφαλίσει την επίτευξη της συμφωνίας εξυγίανσης και κατ'επέκταση την πραγματοποίηση του σκοπού της²³⁴.

Τέλος, αναφορικά με το νομοθετικό νεωτερισμό της πρωτοβουλίας υπαγωγής στη διαδικασία από τους πιστωτές χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη, αξίζει να επισημανθεί ότι η διαδικασία εξυγίανσης αποτελεί, κατά κύριο λόγο, επιχειρηματική ενέργεια και όχι τόσο νομική

²³³ Σκαλίδη, ο.π., σελ.765.

²³⁴ Σκαλίδη, ο.π., σελ.765.

διαδικασία²³⁵. Επομένως, η επίτευξη διάσωσης της επιχείρησης εξαρτάται από την πρόθεση της ίδιας να προβεί στις απαραίτητες πράξεις, που μπορούν να την καταστήσουν βιώσιμη και όχι από την αναγκαστική υπαγωγή σε διαδικασία εξυγίανσης με νομιμοποίηση άλλων προσώπων πέρα από τον οφειλέτη. Είναι άλλωστε κατανοητό, πως η ίδια η επιχείρηση είναι αυτή που γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα τις προοπτικές αναδιοργάνωσης και ανάκαμψής της, καθώς και την πρόθεση των πιστωτών της να παράσχουν συνδρομή στο δύσκολο αυτό εγχείρημα²³⁶. Λαμβάνοντας υπόψη τις ως άνω παρατηρήσεις, η αποτελεσματικότητα ή μη των νέων ρυθμίσεων, αναμένεται να φανεί στην πράξη. Με άλλα λόγια, θα πρέπει κανείς να αναμένει να δει τα αποτελέσματα της εφαρμογής του τροποποιημένου θεσμού στην πράξη, με την έννοια να διαπιστώσει εάν είναι ικανός να πετύχει τους στόχους, τους οποίους καλείται να υπηρετήσει.

²³⁵ Σκαλίδη, ο.π., σελ.765.

²³⁶ Σκαλίδη, ο.π., σελ.765.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Γ '

IV. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

§ 1. Οι προπρωχευτικές διαδικασίες και η υπεραξία τους

Έχει καθιερωθεί ήδη από παλαιά η αντίληψη ότι κάθε σύστημα, σύγχρονου κυρίως, πτωχευτικού δικαίου, το οποίο σέβεται την αποστολή του, απαιτείται να προβλέπει διαδικασίες, μέσω των οποίων αποτρέπεται η εφαρμογή του²³⁷. Ειδικότερα, υπάρχουν ορισμένα γεγονότα, τα οποία συνιστούν τη νομιμοποιητική βάση της ύπαρξης προ-πρωχευτικών διαδικασιών.

Αυτά είναι η ανεπάρκεια της περιουσίας του οφειλέτη, η ικανοποίηση των πιστωτών μέσω μιας προπρωχευτικής διαδικασίας ως πιο συμφέρουσα συγκριτικά με την ικανοποίηση μέσω της πτώχευσης, η σκοπιμότητα της σύναψης τυχόν συμφωνίας μεταξύ οφειλέτη και πιστωτών πριν από την κήρυξη της πτώχευσης και όχι μεταγενέστερα, και τέλος το γεγονός ότι ο συμβιβασμός του αστικού κώδικα δεν είναι το κατάλληλο μέσο προστασίας, καθώς δεν αποκλείεται η παρουσία απρόθυμων πιστωτών, οι οποίοι αρνούνται να συμβληθούν²³⁸.

Για τους παραπάνω λόγους, καθίσταται χρήσιμη και ταυτόχρονα απαραίτητη η ύπαρξη οργανωμένων διαδικασιών προπρωχευτικής φύσεως. Οι περιπτώσεις που η κατάσταση αφερεγγυότητας ενός βιώσιμου οφειλέτη δύναται να αντιστραφεί, και πέρα από την αμιγώς συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών του, υπάρχουν πιθανότητες διάσωσης της επιχείρησής του, είναι προσηγορύτερο να αντιμετωπίζονται εκτός πτωχευτικού πλαισίου. Ειδάλλως, η ήδη δυσχερής κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο οφειλέτης, θα επιβαρύνεται περαιτέρω με την απαξίωση, που εκ των πραγμάτων δημιουργεί η κηρυγμένη πτώχευση ακόμη και υπό την σημερινή αποδραματοποιημένη εκδοχή της. Πράγματι, το προϊσχύσαν πτωχευτικό δίκαιο προέβλεπε ιδιαίτερα δυσμενείς συνέπειες για τον οφειλέτη και κατ'επέκταση το στίγμα της πτώχευσης δεν έμενε μόνο σε νομικό επίπεδο, αλλά επηρέαζε σημαντικά και την προσωπική και κοινωνική του ζωή²³⁹.

²³⁷ Μιχαλόπουλος, Οι προπρωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του πτωχευτικού κώδικα, 2013, σελ.1.

²³⁸ Ορφανίδης, Δικονομικά ζητήματα του πτωχευτικού δικαίου, 2012, σελ.91.

²³⁹ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.2, Μιχαλόπουλος, Η αποδραματοποίηση της πτώχευσης κατά το ισχύον δίκαιο του ΠτΚ, ΕΕμπΔ 2009, 729 επ., Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.185-6, Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ. 211-2.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του ν.4013/2011, ο οποίος εισήγαγε την προπτωχευτική διαδικασία εξυγίανσης, επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι στην Ελλάδα οι οικονομικές και κοινωνικές αντιλήψεις συγχέουν την πτώχευση με την εκκαθάριση, με αποτέλεσμα οι απόπειρες διάσωσης και αναδιοργάνωσης της επιχείρησης στο πλαίσιο της πτώχευσης να έχουν καταστεί υποβαθμισμένες. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της απαξίωσης που υφίσταται η επιχείρηση και ο οφειλέτης στα μάτια των πελατών και των προμηθευτών. Η ως άνω διαπίστωση, σε συνδυασμό με την κακή ψυχολογία της αγοράς²⁴⁰ κυρίως σε περιόδους οικονομικής κρίσης, η οποία επιδεινώνει την εν λόγω απαξίωση, καθιστά επιτακτική την ενίσχυση της δυνατότητας διάσωσης της επιχείρησης ήδη κατά το προπτωχευτικό στάδιο.

Παρ'όλα αυτά, ο αντίκτυπος της υπαγωγής του οφειλέτη στην προπτωχευτική διαδικασία, αν και δεν είναι τόσο μεγάλος όσο είναι στην πτωχευτική διαδικασία, είναι σημαντικός διότι και η προπτωχευτική διαδικασία δεν παύει να είναι μια διαδικασία αφερεγγυότητας. Έτσι, το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την καταχρηστική τάση αξιοποίησης της από αναξιόπιστους οφειλέτες, της οποίας επιδιώκεται η εξάλειψη με το νέο νόμο 4446/2016, έχει οδηγήσει στην υπονόμευσή της και στην μείωση των προοπτικών ανόρθωσης του οφειλέτη, από μόνο το λόγο της υποβολής σχετικής αίτησης για την υπαγωγή του οφειλέτη στην εν λόγω διαδικασία²⁴¹.

Επιπροσθέτως, η υπεραξία της πρόληψης και η αντιμετώπιση της δυσχερούς κατάστασης μιας επιχείρησης μέσω της παρέμβασης ήδη σε πρώιμο- προπτωχευτικό στάδιο, επισημάνθηκαν το 2016 στην Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα πλαίσια προληπτικής αναδιάρθρωσης, τη δεύτερη ευκαιρία, τα μέτρα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αναδιάρθρωσης, αφερεγγυότητας και απαλλαγής, καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 2012/30/ΕΕ. Ειδικότερα, τονίζεται το γεγονός ότι ένα εύρυθμο πλαίσιο για την αφερεγγυότητα, το οποίο καλύπτει ευρύ φάσμα μέτρων, ήτοι από την παρέμβαση σε πρώιμο στάδιο μέχρι την χορήγηση δεύτερης ευκαιρίας στους έντιμους επιχειρηματίες, αποτελεί ουσιώδες στοιχείο για ένα θετικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Το εν λόγω πλαίσιο, δύναται να προάγει το εμπόριο και τις επενδύσεις, να συμβάλλει στη δημιουργία και διατήρηση θέσεων εργασίας, καθώς και να βοηθήσει τις οικονομίες να απορροφήσουν πιο εύκολα τους κραδασμούς που συντελούν στα υψηλά ποσοστά των μη εξυπηρετούμενων δανείων και της ανεργίας²⁴². Συνεπώς, μέσω της προσπάθειας διάσωσης και αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων, πρόκειται να υπάρξουν πέρα από οικονομικά κέρδη και θετικά αποτελέσματα σε κοινωνικό επίπεδο.

²⁴⁰ Μιχαλόπουλος, Προπτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του ΠτΚ, 2011, σελ.2.

²⁴¹ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ. 2,3.

²⁴² Βλ. Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τα πλαίσια προληπτικής αναδιάρθρωσης, τη δεύτερη ευκαιρία και μέτρα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών αναδιάρθρωσης, αφερεγγυότητας και απαλλαγής, καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 2012/30/ΕΕ.

§ 2. Προπτωχευτικές εξυγιαντικές διαδικασίες σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη: Το ζήτημα στο συγκριτικό δίκαιο

A. Εισαγωγικά

Όπως προαναφέρθηκε, ο σκοπός της προπτωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης, ήτοι η διατήρηση, η αξιοποίηση, η αναδιάρθρωση και η ανόρθωση της επιχείρησης βρίσκεται σε εναρμόνιση προς το σκοπό της πτώχευσης- τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών. Ο τελευταίος, στην προληπτική συλλογική διαδικασία εξυγίανσης συνιστά προτεραιότητα που εξυπακούεται και δεν παραβλάπτεται και όχι άμεσο σκοπό.

Η Ελλάδα εδώ και πολλά χρόνια διαθέτει ευρεία γκάμα συλλογικών προπτωχευτικών διαδικασιών, οι οποίες προορίζονται να υποκαταστήσουν και κατ'επέκταση να ανταγωνιστούν την πτωχευτική διαδικασία. Σημειωτέον ότι το φαινόμενο των παραπτωχευτικών διαδικασιών εν γένει, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι προπτωχευτικές διαδικασίες, έχει οδηγήσει στη δημιουργία αμφιθυμίας ως προς το κατά πόσο σκόπιμη είναι η ύπαρξή τους. Η θετική πλευρά του εν λόγω φαινομένου, είναι το γεγονός ότι ο χειρισμός της αφερεγγυότητας μπορεί να γίνει με περισσότερους τρόπους ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε επιχείρησης και συνεπώς οι προπτωχευτικές διαδικασίες θεωρούνται δομικό στοιχείο του πτωχευτικού μας δικαίου. Από την άλλη πλευρά όμως, μπορεί κανείς να θεωρήσει πως η πτωχευτική διαδικασία θα πρέπει να είναι εκείνη (και μόνο εκείνη) που θέτει κατά τρόπο γενικό και άρα προβλέψιμο τους κανόνες του παιχνιδιού²⁴³.

B. Αλλοδαπά δίκαια

Η παρουσία προπτωχευτικών διαδικασιών και σε άλλα κράτη φανερώνει το πόσο επίκαιρο και συγχρόνως αμφιλεγόμενο ζήτημα αποτελεί η εισαγωγή τέτοιων διαδικασιών στο νομικό κόσμο. Οι εν λόγω διαδικασίες ποικίλλουν κατά τη δομή τους από χώρα σε χώρα, όμως διαπιστώνονται και ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά ή δυσλειτουργίες. Ειδικότερα, θα γίνει αναφορά στο γαλλικό, το αγγλικό, το ιταλικό καθώς και το γερμανικό δίκαιο.

²⁴³ Βλ. σχετικά Θ. Αθανασόπουλος, Δ. Αυγητίδης, Ρ. Γιοβαννόπουλος, Α. Δημάκης, Ν. Ελευθεριάδης, Θ. Κουλουριάνος, Γ. Λεβέντης, Π. Μάζης, Ε. Μαστρομανώλης, Ι. Μούργελας, Ε. Περάκης, Ν. Τέλλης, Σ. Φράστανλης, Μ. Χάρισμα, Β. Χατζηγιάννου, Χ. Χριστοπούλου-Καραφλού, Οι πρόσφατες εξελίξεις του πτωχευτικού δικαίου, 2018.

(α) *Γαλλικό δίκαιο*

Στη Γαλλία μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν κατά τη δεκαετία του '80²⁴⁴, το πτωχευτικό δίκαιο στην ουσία μετατρέπεται²⁴⁵ σε δίκαιο των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε οικονομική δυσκολία («Droit des entreprises en difficulté»)²⁴⁶. Ανώτερος σκοπός κατά το γαλλικό δίκαιο, είναι η διάσωση-ιδίως της κοινωνικά σημαντικής-επιχείρησης, και η διατήρηση των εργασιακών θέσεων, ακόμη και αν αυτό καταλήξει εις βάρος κάποιων πιστωτών. Εν αντιθέσει, το άρθρο 1 του ελληνικού πτωχευτικού κώδικα, θέτει ως προτεραιότητα την ικανοποίηση των πιστωτών και η αναδιάρθρωση και η αναδιοργάνωση της επιχείρησης πραγματοποιούνται μόνο υπό την προϋπόθεση ότι εξυπηρετούνται οι πιστωτές.

Στο γαλλικό δίκαιο ανήκουν τέσσερις προπρωχευτικές διαδικασίες : η διαδικασία συνδιαλλαγής (*conciliation*), η διαδικασία του ειδικού εντολοδόχου (*mandataire ad hoc*), η διαδικασία διάσωσης (*sauvegarde*) και η διαδικασία ταχείας οικονομικής διάσωσης (*sauvegarde financiere acceleree*)²⁴⁷.

Καθίσταται σαφές, ότι το γαλλικό δίκαιο περιλαμβάνει ποικίλες διαδικασίες, οι οποίες συντελούν στην αντιμετώπιση της κρίσης της επιχείρησης. Οι εν λόγω διαδικασίες λαμβάνουν χώρα χωρίς ο οφειλέτης να αποξενώνεται της εξουσίας της διοίκησης της επιχείρησης του, και παρέχουν εργαλεία του πτωχευτικού δικαίου, όπως αναστολή των διώξεων, δικαστική εποπτεία της διαδικασίας κλπ.²⁴⁸

i. Διαδικασία συνδιαλλαγής («conciliation»)

Όσον αφορά τη διαδικασία συνδιαλλαγής²⁴⁹ (*procedure de conciliation*²⁵⁰), αυτή αποτελεί μια προαιρετική προπρωχευτική διαδικασία, της οποίας το άνοιγμα μπορούν να ζητήσουν επιχειρήσεις που για οποιονδήποτε λόγο αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες ή βρίσκονται σε

²⁴⁴ Ρόκας, Προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης επιχειρήσεων, 2014, σελ.5, «Ξεκινώντας από τη Γαλλία, διαπιστώνουμε μια εντελώς διαφορετική στοχοθεσία του πτωχευτικού δικαίου».

²⁴⁵ Μιχαλόπουλος, Η επαναξιολόγηση των προτεραιοτήτων στο Πτωχευτικό Δίκαιο, ΕΕμπΔ 1985, σελ.553 επ.

²⁴⁶ Ρόκας, ο.π., σελ.5, «Αυτός είναι και ο τίτλος πολλών νομικών συγγραμμάτων στη Γαλλία».

²⁴⁷ Ρόκας, ο.π., σελ.6.

²⁴⁸ Ρόκας, ο.π., σελ.14, «Δεν θα πρέπει ωστόσο, να θεωρείται η Γαλλία ως «παράδεισος της εξυγίανσης», καθώς από το σύνολο των πτωχευτικών και προπρωχευτικών διαδικασιών ο μεγάλος όγκος (83%) εξακολουθεί να είναι κανονικές πτωχεύσεις. Από την άλλη πλευρά, τα 4/5 των επιχειρήσεων που υπήχθησαν σε προπρωχευτικές διαδικασίες διασώθηκαν».

²⁴⁹ Μιχαλόπουλος, Οι προπρωχευτικές διαδικασίες, 2013, σελ.5, «Πρόκειται για μια (διάδοχο του καταργηθέντος *reglement amiable* του ν. της 1.3.1984 όπως ίσχυε μετά την ανακαίνισή του από τον ν. της 10.6.1994) συναινετική διαδικασία διάσωσης της επιχείρησης με κύρια χαρακτηριστικά την απλότητα, την ταχύτητα, και ιδίως τη διακριτικότητα- με αρνητική δε διατύπωση, πρόκειται για μια διαδικασία που δεν είναι ούτε δικαστική ούτε συλλογική».

²⁵⁰ *Saint- Alary- Houin*, Droit des entreprises en difficulte, 2011, σελ.166, άρθρο 611 ΓαλλΕμπΚ, *Ανγητίδη*, Δίκαιο Εξυγίανσης, 2011, σελ.103 επ., Μιχαλόπουλος, Οι προπρωχευτικές διαδικασίες, 2013, σελ.5.

κατάσταση παύσης πληρωμών²⁵¹. Η εν λόγω διαδικασία συνιστά πρότυπο της ελληνικής καταργηθείσας με το ν.4013/2011 διαδικασίας συνδιαλλαγής²⁵². Ωστόσο, οι δύο διαδικασίες παρά τα κοινά χαρακτηριστικά τους, παρουσιάζουν ορισμένες διαφορές.

Πιο συγκεκριμένα, κατά το καταργηθέν ελληνικό δίκαιο η επιχείρηση δε έπρεπε να βρίσκεται σε παύση πληρωμών, ενώ το άνοιγμα της αντίστοιχης γαλλικής προπρωχευτικής διαδικασίας μπορεί να ζητήσει επιχείρηση, η οποία εδώ και λίγο καιρό βρίσκεται σε κατάσταση πτώχευσης.

Επίσης, ως προς το ζήτημα της αναστολής των διώξεων, στην ελληνική διαδικασία συνδιαλλαγής ο οφειλέτης είχε τη δυνατότητα αίτησης προληπτικών μέτρων- και ιδίως αναστολής των διώξεων- για όσο χρονικό διάστημα διαρκούσε η διαδικασία. Αντιθέτως, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο γαλλικό δίκαιο, η διαδικασία των προληπτικών μέτρων υποκαθίσταται μέσω της δικαστικής παράτασης του ληξιπρόθεσμου των οφειλών το πολύ για δύο χρόνια, σε περίπτωση που οι πιστωτές προβούν σε άσκηση των δικαιωμάτων τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Επιπροσθέτως, εν αντιθέσει με την ελληνική προπρωχευτική διαδικασία συνδιαλλαγής²⁵³, στην «procedure de conciliation» η αναστολή των ατομικών διώξεων αφορά μόνο τους συμβαλλομένους πιστωτές.

Ακόμη, στη Γαλλία η συγκεκριμένη διαδικασία διακρίνεται από τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της και κατ'επέκταση η αίτηση για υπαγωγή στην διαδικασία δεν καθίσταται γνωστή, με αποτέλεσμα να μεταβάλλονται δυσμενώς οι όροι χρηματοδότησης από τις τράπεζες, όπως συμβαίνει με την εφαρμογή της διαδικασίας συνδιαλλαγής στην Ελλάδα.

Τέλος, ο μεσολαβητής ως όργανο της γαλλικής προπρωχευτικής διαδικασίας απολαμβάνει μεγαλύτερου κύρους, γεγονός το οποίο διευκολύνει το στάδιο των διαπραγματεύσεων²⁵⁴.

Αναφορικά με τα **κοινά**²⁵⁵ χαρακτηριστικά των ανωτέρω διαδικασιών, αξίζει να σημειωθεί ότι και στις δύο ορίζεται μεσολαβητής από το δικαστήριο προκειμένου να συναφθεί συμφωνία με τους πιστωτές, χωρίς ωστόσο να αφαιρούνται τα διαχειριστικά καθήκοντα από την μέχρι τώρα διοίκηση.

²⁵¹ Ρόκας, ο.π., σελ.7, «στην τελευταία περίπτωση, δεν θα πρέπει να έχουν περάσει πάνω από 45 ημέρες από την επέλευση της παύσης πληρωμών».

²⁵² Περάκης, ο.π., 2012, σελ.41 επ. σχετικά με τη διαδικασία συνδιαλλαγής.

²⁵³ Βλ. παλαιό ΠτΚ 104 παρ.1β'.

²⁵⁴ Ρόκας, ο.π., σελ.8.

²⁵⁵ Ρόκας, ο.π., σελ.8, Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2012, σελ.41 επ., Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.6.

Επίσης, υπάρχει και στις δύο διαδικασίες δυνατότητα διορισμού πραγματογνώμονα για τη διαπίστωση της οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη.

Επιπροσθέτως, η εν λόγω συμφωνία καθίσταται δεσμευτική μόνο για τους πιστωτές που συνεβλήθησαν.

Τέλος, άλλο κοινό χαρακτηριστικό των διαδικασιών είναι η χρονική διάρκεια του έργου του μεσολαβητή, το οποίο διαρκεί τέσσερις μήνες με δυνατότητα παράτασης για ένα ακόμα μήνα, καθώς και το γεγονός ότι οι πιστωτές που προβαίνουν σε χρηματοδότηση της εταιρίας με σκοπό την επίτευξη της συμφωνίας, ικανοποιούνται προνομιακά, εάν επέλθει μεταγενέστερα πτώχευση.

ii. Η διαδικασία του ειδικού εντολοδόχου (mandataire ad hoc)²⁵⁶

Η διαδικασία αυτή προβλέπεται επίσης στο γαλλικό εμπορικό κώδικα (άρθρο 611 ΓαλλΕμπΚ) και αποτελεί μια παραλλαγή της προαναφερθείσας διαδικασίας, της conciliation. Ωστόσο, η διαδικασία του ειδικού εντολοδόχου είναι πιο ανεπίσημη συγκριτικά με την conciliation²⁵⁷. Ο σκοπός της είναι ο ίδιος, ενώ ο ειδικός εντολοδόχος που διορίζεται από το δικαστήριο, ύστερα από αίτηση του οφειλέτη, είναι αρμόδιος για την άσκηση παραπλήσιων καθηκόντων με αυτά που ασκεί ο μεσολαβητής. Ειδικότερα, ο ειδικός εντολοδόχος προτείνει μέτρα εξυγίανσης και οργανώνει τις διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές. Επίσης, αναλόγως του εύρους της αποστολής του, ενδέχεται να μελετά την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης και να βοηθά τον οφειλέτη (ο οποίος παραμένει επικεφαλής της επιχείρησής του), στην επίλυση των χρηματοδοτικών και των λοιπών λειτουργικών προβλημάτων της επιχείρησης.

Σε αντίθεση με την conciliation, δεν είναι υποχρεωτική η δικαστική επικύρωση της συμφωνίας, ενώ σε περίπτωση δικαστικής επικύρωσης η σχετική δικαστική απόφαση δεν προσδιορίζει το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να συναφθεί η συμφωνία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, την έλλειψη ιδιαίτερων πλεονεκτημάτων της conciliation, όπως για παράδειγμα του προνομίου των νέων χρηματοδοτήσεων. Επίσης, τόσο η συμφωνία όσο και οι πράξεις που λαμβάνουν χώρα ενόψει της εφαρμογής της, υπάγονται σε πτωχευτική ανάκληση σε περίπτωση μεταγενέστερης πτώχευσης²⁵⁸.

Τα παραπάνω μειονεκτήματα συντελούν στη διαπίστωση ότι η conciliation υπερέχει της διαδικασίας του ειδικού εντολοδόχου. Εντούτοις, η τελευταία πολλές φορές αποδεικνύεται

²⁵⁶ Flessner, KTS 2010, 127.,132επ., Saint-Alary-Houin ο.π., σελ.160, Bauerreis, ZGR 2006, 294, σελ 308 επ.

²⁵⁷ Ρόκας, ο.π., σελ.9.

²⁵⁸ Ρόκας, ο.π., σελ.9.

χρήσιμο εργαλείο καταγραφής των δυσκολιών της επιχείρησης, προτού τεθεί σε εκκίνηση η επίσημη διαδικασία της conciliation²⁵⁹.

iii. Η διαδικασία διάσωσης (sauvegarde)²⁶⁰

Η θέσπιση της εν λόγω προπρωχευτικής διαδικασίας πραγματοποιήθηκε το 2005 και είναι κατάλληλη για επιχειρήσεις, οι οποίες βρίσκονται μεν σε οικονομική δυσκολία, όμως δεν έχει πράγματι επέλθει σε αυτές παύση πληρωμών. Ειδικότερα, κηρύσσεται από το δικαστήριο η έναρξη μιας εποπτικής διαδικασίας της επιχείρησης, της οποίας η διάρκεια μπορεί να φτάσει τους έξι μήνες, με δυνατότητα παράτασης. Επιπροσθέτως, επέρχεται αναστολή των ατομικών διώξεων, ο διορισμός ειδικού εντολοδόχου (administrateur) προκειμένου να συντάξει έκθεση αναφορικά με τις αιτίες των οικονομικών δυσχερειών, καθώς και ο διορισμός του εκπροσώπου των πιστωτών (mandataire judiciaire). Το σχέδιο εγκρίνεται από τους παρόντες πιστωτές, οι οποίοι εκπροσωπούν τα 2/3 των απαιτήσεων και κατόπιν επικύρωσης από το δικαστήριο αποκτά ισχύ έναντι όλων. Η διάρκεια της εφαρμογής του εν λόγω σχεδίου δύναται να είναι ακόμα και δεκαετής, ενώ το πραγματικό γεγονός της παύσης πληρωμών ισοδυναμεί με μετάβαση στη διαδικασία της πτώχευσης.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι ο ειδικός εντολοδόχος διαθέτει ένα εργαλείο, το οποίο παραπέμπει στις ρυθμίσεις της κανονικής πτωχευτικής διαδικασίας. Το εργαλείο αυτό, παρουσιάζει ομοιότητες με το δικαίωμα επιλογής που διαθέτει ο σύνδικος πτώχευσης και ειδικότερα αφορά την επιλογή, στην οποία μπορεί να προβεί ο ειδικός εντολοδόχος ως προς τον τερματισμό ή μη των εκκρεμών συμβάσεων (πχ μισθωτικές συμβάσεις)²⁶¹. Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί πως αν και στην πράξη η διαδικασία sauvegarde αντιπροσωπεύει ένα μικρό ποσοστό από το σύνολο των πτωχευτικών και προπρωχευτικών διαδικασιών, στις περιπτώσεις που εφαρμόζεται οδηγεί, κατά κύριο λόγο, στη διάσωση των επιχειρήσεων²⁶². Τέλος, όταν επιτευχθεί συμφωνία των 2/3 των απαιτήσεων ενόψει της διαδικασίας της conciliation, η επιχείρηση διαθέτει τη δυνατότητα να προβεί στη διαδικασία διάσωσης, με σκοπό την επέκταση της δεσμευτικότητας της στο σύνολο των πιστωτών²⁶³.

²⁵⁹ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.9.

²⁶⁰ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.4, *Saint-Alary-Houin*, ο.π., σελ.205 επ.

²⁶¹ Ρόκας, ο.π., σελ.10.

²⁶² Ρόκας, ο.π., σελ.11, «Πιο πρόσφατα, το 2009, ο όμιλος τεχνολογίας Thomson (ήδη Technicolor), με πάνω από 15.000 εργαζόμενους, κατόρθωσε με τη βοήθεια της διαδικασίας αυτής να αναδιαρθρώσει το χρέος του εντός 10 εβδομάδων».

²⁶³ Βλ. Ρόκας, ο.π., σελ.11.Αφού όπως προαναφέρθηκε δεν δεσμεύονται οι μη συμβαλλόμενοι πιστωτές.

iv. Η νέα διαδικασία ταχείας οικονομικής διάσωσης

Το 2010, στο γαλλικό δίκαιο εισήχθη μία ακόμη προπρωχευτική διαδικασία, αυτή της ταχείας οικονομικής διάσωσης (*sauvegarde financiere acceleree* ή *SFA*²⁶⁴). Η εν λόγω διαδικασία, παρέχει τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις με συγκεκριμένο μέγεθος να λάβουν άμεσα μέτρα με σκοπό την οικονομική εξυγίανσή τους, προτού επέλθει σε αυτές παύση πληρωμών.

Τα ως άνω μέτρα, λαμβάνονται από κοινού με συγκεκριμένη κατηγορία των πιστωτών της επιχείρησης και ιδίως τις τράπεζες, τους χρηματοπιστωτικούς φορείς και τους ομολογιούχους²⁶⁵. Η διαδικασία δεν αφορά άλλες κατηγορίες πιστωτών, όπως τους προμηθευτές, το Δημόσιο και τους ασφαλιστικούς φορείς. Επομένως, επιτρέπεται *de facto* η χωριστή συμμετοχή μιας «ομάδας» πιστωτών και η αποκλειστική ρύθμιση των απαιτήσεων που έχουν οι τελευταίοι. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια μη συλλογική διαδικασία, η οποία δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «πρωχευτική» σύμφωνα με την έννοια του Καν. 1346/2000²⁶⁶.

Απαραίτητες προϋποθέσεις, είναι το άνοιγμα της διαδικασίας της «*conciliation*» καθώς και η κατάρτιση σχεδίου διάσωσης της επιχείρησης, το οποίο πρέπει να κριθεί από το δικαστήριο, ως ικανό να εξασφαλίσει τη συνέχιση της λειτουργίας της επιχείρησης και κατάλληλο να γίνει αποδεκτό από την απαιτούμενη πλειοψηφία των πιστωτών²⁶⁷. Επομένως, αφορά περιπτώσεις κατά τις οποίες η επικείμενη εξυγίανση δεν δύναται να ολοκληρωθεί, εξαιτίας της διαφωνίας μερίδας πιστωτών, αφού, όπως προαναφέρθηκε, η «*conciliation*» δεν είναι δεσμευτική για τους διαφωνούντες.

Αν και το άνοιγμα της «*conciliation*» συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση²⁶⁸ για την εφαρμογή της εν λόγω διαδικασίας, αυτή ωστόσο θεωρείται παραλλαγμένη μορφή της διαδικασίας διάσωσης (*sauvegarde*) και κατ'επέκταση βρίσκουν εφαρμογή σε αυτή οι διατάξεις της *sauvegarde*, εκτός εάν υπάρχει κάποια ειδικότερη ρύθμιση. Συνεπώς, δεν είναι αναγκαία η επέλευση της παύσης πληρωμών, ενώ επέρχεται αναστολή των ατομικών διώξεων και διορίζεται ειδικός εντολοδόχος, στον οποίο ανατίθενται είτε εποπτικές είτε υποστηρικτικές αρμοδιότητες. Επίσης, απαιτείται πλειοψηφία 2/3 των πιστωμάτων, έτσι ώστε να εγκριθεί το σχέδιο διάσωσης και να δεσμευτούν οι διαφωνούντες²⁶⁹. Εντούτοις, οι πιστωτές που παραμένουν ανεπηρέαστοι,

²⁶⁴ Βλ. Άρθρο 628 ΓαλλΕμπΚ, εισαχθέν με το νόμο 2010-1249 από 22.10.2010, σε ισχύ από 1.3.2011, Ρόκας, ο.π., σελ.11, Ζουμπούλη, ΕΕμπΔ, 2011, 235 επ.

²⁶⁵ Βλ. Ρόκας, ο.π., σελ.12.

²⁶⁶ *Degenhardt*, NZI 2013, 830, 834 επ.

²⁶⁷ Ρόκας, ο.π., σελ.12.

²⁶⁸ Βλ. Ρόκας, ο.π., σελ.14, όπου αναφέρεται ότι η προϋπόθεση της *conciliation* αποτελεί παράγοντα επιβράδυνσης της διαδικασίας ή/και περιορισμού της εφαρμογής της.

²⁶⁹ Ρόκας, ο.π., σελ 13, *Degenhardt*, NZI 2013, 830,833, σημειωτέον ότι δημιουργούνται δύο ομάδες πιστωτών (μία για τους χρηματοδότες και μία για τους ομολογιούχους), και απαιτείται η επίτευξη της ως άνω πλειοψηφίας και στις

ιδίως, δηλαδή, οι προμηθευτές και το Δημόσιο, εξακολουθούν να πληρώνονται κανονικά. Το γεγονός ότι δεν επηρεάζονται οι απαιτήσεις των προμηθευτών, συντελεί στον περιορισμό της επίδρασης της διαδικασίας στην ομαλή λειτουργία της επιχείρησης²⁷⁰.

Μετά την κατάρτισή της, η συμφωνία υποβάλλεται στο δικαστήριο προς επικύρωση, με αποτέλεσμα να καθίσταται δεσμευτική έναντι όλων των πιστωτών τους οποίους αφορά. Επομένως, κατηγορίες πιστωτών, οι οποίες αρνούνται καταχρηστικά να συμμετάσχουν σε αυτή, εξαναγκάζονται να συμμετάσχουν στην εξυγίανση, αφού η σύναψη συμφωνίας καθίσταται δεσμευτική και για τους διαφωνούντες πιστωτές.

Η ως άνω διαδικασία, αποσκοπεί στη διευκόλυνση των άτυπων διαπραγματεύσεων, οι οποίες προηγούνται της εξυγίανσης, καθώς και στη συντόμευση του χρονικού πλαισίου της εξυγίανσης, με αποτέλεσμα να αποφεύγεται η απώλεια πολλών εξόδων (συγκριτικά με τη διαδικασία διάσωσης). Πρόκειται, συνεπώς, για μια μορφή «pre-packaged plan».

Αν και στη πράξη δεν εφαρμόζεται συχνά μέχρι στιγμής²⁷¹, η εν λόγω διαδικασία συντελεί στην αύξηση της δυναμικής της conciliation, αφού η τελευταία πλέον εφαρμόζεται με την πίεση ότι αν αποτύχει θα επακολουθήσει πιθανότητα η διαδικασία SFA²⁷². Συνοψίζοντας, το γεγονός ότι προαπαιτείται η «conciliation», καθώς επίσης και η απαίτηση ύπαρξης πλειοψηφίας σε δύο ομάδες πιστωτών (χρηματοδοτών και ομολογιούχων), μπορεί να συντελέσει στην αποτυχία μερικών διαδικασιών²⁷³.

(β) Αγγλικό δίκαιο

Τα αγγλοσαξονικά δίκαια θεωρούνται από τα πιο ανταγωνιστικά, όσον αφορά το πεδίο της αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων²⁷⁴ και παρουσιάζουν μεγάλη εμπέλεια ως προς την εφαρμογή τους²⁷⁵, αν και διαθέτουν μικρό σχετικά αριθμό ρυθμίσεων. Ακόμη, το αγγλικό δίκαιο της εξυγίανσης και ιδίως τα SoA είναι διεθνώς αναγνωρισμένα.

δύο αυτές ομάδες. Επίσης, αναφέρεται ότι η απαίτηση πλειοψηφίας και στις δύο ομάδες ενδέχεται να οδηγήσει σε αποτυχία ορισμένες διαδικασίες.

²⁷⁰ *Degenhardt*, NZI 2013, σελ.830, 831.

²⁷¹ *Ρόκας*, ο.π., σελ.13, «Παρά την εισαγωγή της διαδικασίας με νόμο του 2010, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 2011, η διαδικασία εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το Φεβρουάριο του 2013, οπότε εταιρία holding πέτυχε εντός μηνός την επικύρωση συμφωνίας σχεδίου διάσωσης». *Degenhardt*, NZI 2013, 830, 832 επ.

²⁷² *Degenhardt*, NZI 2013, 830,834.

²⁷³ *Ρόκας*, ο.π., σελ.14.

²⁷⁴ *Αυγητίδης*, *Εξυγίανση Επιχειρήσεων*, 2011, σελ.80 επ., *Goode*, *Principles of Corporate Insolvency Law*, 4^η έκδοση, 2011, Ch.12, *Finch*, *Corporate Insolvency Law*, 2η έκδοση, 2009, σελ.241 επ.

²⁷⁵ *Μιχαλόπουλος*, ο.π., σελ.10.

i. «Εκούσιες εταιρικές συμφωνίες» (“Company voluntary arrangements”, CVAs)

Οι εν λόγω συμφωνίες προσπορίζουν στους ενδιαφερόμενους θεμελιώδη δυνατότητα εξυγίανσης. Αποτελούν συμφωνίες της εταιρίας με τους πιστωτές της και ρυθμίζονται στο πρώτο μέρος του αγγλικού νόμου περί αφερεγγυότητας (Insolvency Act (IA) 1986, Part 1, Sections 1-7B). Οι συγκεκριμένες εκούσιες εταιρικές συμφωνίες μπορούν να λάβουν ευρύτατο περιεχόμενο²⁷⁶. Αν και τα CVAs αποτελούν πτωχευτική διαδικασία, δεν τίθεται ως προϋπόθεση για την εφαρμογή τους η οικονομική δυσπραγία της επιχείρησης.

Με άλλα λόγια, διατίθενται στα ενδιαφερόμενα μέρη ακόμη και αν ο οφειλέτης (εταιρία) δεν έχει περιέλθει σε κατάσταση οικονομικής αδυναμίας και είναι οικονομικά υγιής²⁷⁷. Κατά κανόνα, δεν οδηγούν σε αναστολή την ατομικών διώξεων των πιστωτών, εκτός αν η επιχείρηση είναι μικρού μεγέθους. Ωστόσο, υπάρχει δυνατότητα επίτευξης συμφωνίας με μεμονωμένους πιστωτές-ιδίως τους πιο σημαίνοντες- σχετικά με την προσωρινή παύση άσκησης διώξεων κατά του οφειλέτη. Οι υπόλοιπες όμως επιχειρήσεις, προκειμένου να πετύχουν αναστολή διώξεων, είναι υποχρεωτικό να προβούν σε συνδυασμό του CVA με την διαδικασία της «administration», καθώς και να έχουν περιέλθει σε κατάσταση επαπειλούμενης πτώχευσης. Σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της διαδικασίας της «administration», τη διοίκηση αναλαμβάνει πλέον ο λεγόμενος «administrator» και η τρέχουσα διοίκηση απομακρύνεται²⁷⁸. Εντούτοις, σε περίπτωση που δεν εφαρμοστεί η διαδικασία της «administration», η επιχείρηση εξακολουθεί να διατηρεί την μέχρι τώρα διοίκηση της, η οποία καθίσταται υπεύθυνη για την σύνταξη της πρότασης συμφωνίας (proposal) με τη βοήθεια ενός ειδικευμένου εντολοδόχου (nominee), ο οποίος συνηθίζεται να είναι το ίδιο πρόσωπο που είχε συμβουλευσει τον οφειλέτη να προσφύγει στη διαδικασία των CVAs²⁷⁹. Όσον αφορά την έγκριση της συμφωνίας, πρέπει να υπάρχει πλειοψηφία του 75% των απαιτήσεων των παριστάμενων πιστωτών.

Η συμφωνία δεσμεύει το σύνολο των πιστωτών, στο μέτρο που διέθεταν δικαίωμα ψήφου, ακόμη και εάν δεν έλαβαν πρόσκληση συμμετοχής στις σχετικές ψηφοφορίες. Μερικοί από τους πιστωτές δεν έχουν δικαίωμα ψήφου, καθώς δεν επηρεάζονται τα δικαιώματά τους από

²⁷⁶ Ρόκας, ο.π., σελ.25, «... μεταξύ άλλων, την απομείωση των απαιτήσεων, την επιμήκυνση της αποπληρωμής τους, τον καθορισμό νέας διοίκησης, τη διακοπή ορισμένων εταιρικών δραστηριοτήτων, την έκδοση νέων μετοχών ή ακόμα την τροπή του ξένου σε ίδιο κεφάλαιο (debt-for-equity swap). Συχνά, επίσης, το CVA προβλέπει πώληση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης και διανομή του προϊόντος της πώλησης στους πιστωτές ή και πώληση ολόκληρης της επιχείρησης...».

²⁷⁷ Ρόκας, ο.π., σελ.26, «...τίθενται ανά πάσα στιγμή στη διάθεσή των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, δηλ. τόσο όταν είναι οικονομικά υγιείς όσο και όταν βρίσκονται σε κατάσταση παύσης πληρωμών ή υπερχρέωσης».

²⁷⁸ Ρόκας, ο.π., σελ.25-8.

²⁷⁹ Ρόκας, ο.π., σελ.27, υποσημ. 82.

τη συμφωνία. Ωστόσο, σε περίπτωση διορισμού «administrator», η αναστολή των διώξεων αποκτά ισχύ και για αυτούς²⁸⁰.

Πέρα από τα ποικίλα πλεονεκτήματα που διαθέτει η εν λόγω διαδικασία²⁸¹, διαθέτει ένα ισχυρό μειονέκτημα, το οποίο σχετίζεται με το γεγονός ότι η συμφωνία καθίσταται δεσμευτική μόνο για τους μη εξασφαλισμένους πιστωτές. Οι εξασφαλισμένοι πιστωτές αλλά και οι προνομιακώς ικανοποιούμενοι πιστωτές, δεν γίνεται να δεσμευτούν από αυτή αν δεν συμφωνήσουν. Για το λόγο αυτό, καθίσταται σαφές πως τα CVAs απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε επιχειρήσεις με πολλούς μη εξασφαλισμένους πιστωτές, όπως είναι για παράδειγμα οι επιχειρήσεις λιανικής πώλησης, των οποίων οι πιστωτές είναι συνήθως προμηθευτές και εκμισθωτές²⁸².

ii. Πρόταση διακανονισμού Οφειλών (“schemes of arrangements” - SoA)²⁸³

Πρόκειται για μια επιπρόσθετη διαδικασία εξυγίανσης, η οποία προβλέπεται στον αγγλικό Εταιρικό Νόμο(Κεφ. 26). Τόσο τα CVAs όσο και τα SoA, απαιτούν πλειοψηφία 75% των απαιτήσεων των παριστάμενων πιστωτών, προκειμένου να επιτευχθεί δέσμευση του συνόλου των πιστωτών, ενώ παράλληλα προϋποτίθεται απλή πλειοψηφία των παριστάμενων προσώπων. Σημειωτέον ότι παρέχεται η δυνατότητα και σε εταιρίες, στις οποίες δεν έχει επέλθει κανονική πτώχευση, να υπαχθούν στην εν λόγω διαδικασία. Το περιεχόμενο των SoA μπορεί να είναι ευρύτατο και ειδικότερα είναι δυνατή η πρόβλεψη αμιγώς εταιρικών μεταβολών, όπως είναι για παράδειγμα η εξαγορά ή η συγχώνευση²⁸⁴.

Αίτηση για εκκίνηση της εν λόγω διαδικασίας, έχουν την δυνατότητα να υποβάλλουν τόσο η εταιρία όσο και οι εταίροι /μέτοχοι αλλά και οι πιστωτές, υπό τον όρο όμως ότι υπάρχει συναίνεση του οφειλέτη²⁸⁵. Συναίνεση του οφειλέτη, πραγματική ή τεκμαιρόμενη, απαιτείται και στην ελληνική διαδικασία εξυγίανσης του ν.4446/2016 (ΠτΚ 106β παρ.2 ε'), στην περίπτωση της συμφωνίας εξυγίανσης που συνάπτεται μόνο μεταξύ των πιστωτών χωρίς τη σύμπραξη του οφειλέτη²⁸⁶. Είναι δυνατόν η συμφωνία να αναφέρεται μόνο σε ένα είδος πιστωτών και στο μέτρο αυτό, η διαδικασία μοιάζει ως προς τις συνέπειές της με την προαναφερθείσα διαδικασία ταχείας οικονομικής εξυγίανσης του γαλλικού δικαίου, την οποία μελετήσαμε παραπάνω. Τέλος,

²⁸⁰ Goode, Principles of Corporate Insolvency Law, αρ. περιθ. 12-55.

²⁸¹ Βλ. αναλυτικά Ρόκας, ο.π., σελ.27.

²⁸² Ρόκας, ο.π., σελ.28 κατά παραπομπή σε Kornberg/Paterson, εις: Oliver-Caminal κ.α., ο.π., αρ. περιθ. 3.200-3.230.

²⁸³ Βλ. Part 26, Companies Act 2006 (αρ. 895 επ.).

²⁸⁴ Ρόκας, ο.π., σελ.29.

²⁸⁵ Goode, ο.π., αρ. Περιθ. 12-16.

²⁸⁶ Βλ. παραπάνω, Περάκης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ. 90.

η επικύρωση της συμφωνίας κηρύσσεται δικαστικά και αποκτά ισχύ με επίδοση αντιγράφου της στο οικείο μητρώο²⁸⁷.

Παρά την ευρεία εφαρμογή των SoA όσον αφορά τις αλλοδαπές εταιρίες που προσφεύγουν στην εφαρμογή του αγγλικού πτωχευτικού δικαίου, ορισμένα διαδικαστικά εμπόδια, όπως οι χωριστές ψηφοφορίες των πιστωτών σε ομάδες και η σημαντική επέμβαση του δικαστηρίου κατά την διάρκεια της διαδικασίας, έχουν συντελέσει στο να χρησιμοποιούνται λιγότερο σε σχέση με τα CVAs από τις βρετανικές αρχές²⁸⁸.

(γ) *Ιταλικό Δίκαιο*

Όσον αφορά τις προπτωχευτικές διαδικασίες του ιταλικού δικαίου, αυτές είναι αρκετές²⁸⁹ και σκοπός τους είναι η πρόληψη της υπαγωγής του οφειλέτη στην κανονική πτωχευτική διαδικασία (άρθρα 5-159 I. fall).

Ειδικότερα, προβλέπονται δικαστικές συλλογικές διαδικασίες, ημιδικαστικές - μη συλλογικές, διαδικασίες αναδιάρθρωσης οφειλών οι οποίες λειτουργούν σαν προσυμφωνημένες διαδικασίες εξυγίανσης, άτυπες συμφωνίες εξυγίανσης που οδηγούν σε προληπτική ανατροπή της πτωχευτικής ανάκλησης σε ενδεχόμενη μεταγενεστέρως κηρυσσόμενη πτώχευση του οφειλέτη, καθώς και επιλεκτικές διαδικασίες διοικητικής εξυγίανσης σημαντικού μεγέθους και σπουδαίας οικονομικής αξίας επιχειρήσεων²⁹⁰.

i. Προληπτικός συμβιβασμός (concordato preventivo)

Ο εν λόγω συμβιβασμός, αποτελεί το προπτωχευτικό ομόλογο του πτωχευτικού συμβιβασμού (concordato fallimentare) και συνιστά μία δικαστική διαδικασία, η οποία απευθύνεται σε επιχειρήσεις ευρισκόμενες σε σοβαρή κρίση ή ακόμα και σε παύση πληρωμών. Η σύναψή του πραγματοποιείται από τον οφειλέτη και τη νόμιμη πλειοψηφία των πιστωτών του²⁹¹. Προϋπόθεση του αναγκαστικού χαρακτήρα του, συνιστά η επικύρωσή του από το πτωχευτικό δικαστήριο²⁹². Για την υποβολή αίτησης επικύρωσης, αρμόδιος είναι ο οφειλέτης και είναι υποχρεωτικό η εν λόγω αίτηση να συνοδεύεται -επί ποινή απαραδέκτου- από σχέδιο συμβιβασμού, το οποίο περιλαμβάνει τις προτεινόμενες ρυθμίσεις του ενεργητικού και του

²⁸⁷ Ρόκας, ο.π., σελ.29.

²⁸⁸ Ρόκας, ο.π., σελ.30.

²⁸⁹ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.7 επ., Manganelli, Journal of Business and Technology Law, 2010, σελ.237, Nisio, ΕΕμπΔ 2010, σελ.1023επ.

²⁹⁰ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.7.

²⁹¹ Bertacchini κλπ.,475 επ., 475-6, 478.

²⁹² Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.7, Βλ. άρθρα 160-186 I. fall.

παθητικού του οφειλέτη²⁹³. Το σχέδιο δεσμεύει το σύνολο των πιστωτών, ακόμη και τους εμπραγμάτως εξασφαλισμένους ή προνομιούχους πιστωτές²⁹⁴. Η δικαστική απόφαση ανοίγματος της διαδικασίας, είναι αυτή που προβαίνει στο διορισμό των οργάνων της διαδικασίας, ήτοι τον εισηγητή δικαστή και το πρόσωπο στο οποίο ανατίθενται καθήκοντα συνδίκου της πτώχευσης (commissario)²⁹⁵.

Ο οφειλέτης δεν απομακρύνεται της διοίκησης και διαχείρισης της επιχείρησής του, δικαιώματα τα οποία ασκεί υπό την εποπτεία του commissario. Από την υποβολή της αίτησης υπαγωγής του οφειλέτη στη διαδικασία του προληπτικού συμβιβασμού έως τη δικαστική επικύρωσή του, το σύνολο των πιστωτών των οποίων οι απαιτήσεις γεννήθηκαν πριν από την έκδοση της εναρκτήριας δικαστικής απόφασης, υπόκειται σε αναστολή των ατομικών διώξεων. Σε περίπτωση αποδοχής του σχεδίου από τους πιστωτές, το πτωχευτικό δικαστήριο προβαίνει σε επικύρωση του συμβιβασμού και έτσι ολοκληρώνεται η διαδικασία. Διαφορετικά, η αίτηση υπαγωγής του οφειλέτη στην ως άνω διαδικασία απορρίπτεται και κηρύσσεται η πτώχευση, υπό τον όρο βεβαίως ότι ζητείται από τα νομιμοποιούμενα προς τούτο πρόσωπα και παράλληλα συντρέχουν οι προϋποθέσεις της κήρυξης της²⁹⁶.

Με νόμο του 2012²⁹⁷ μάλιστα, επήλθαν αναμορφώσεις στο ιταλικό δίκαιο²⁹⁸, οι οποίες αποσκοπούσαν στην περαιτέρω προστασία της πάσχουσας επιχείρησης που προσπαθεί να ανακάμψει. Ειδικότερα, η επιχείρηση δύναται να ζητήσει τη εκκίνηση της διαδικασίας και κατ'επέκταση να επέλθει αναστολή διώξεων, κατά το χρονικό διάστημα των διαπραγματεύσεων, προτού δηλαδή καταρτισθεί και υποβληθεί συμφωνία με τους πιστωτές. Σε αυτό το σημείο, αξιοσημείωτη είναι η ομοιότητα με τη διαδικασία άμεσης επικύρωσης του ελληνικού πτωχευτικού κώδικα, όπου σύμφωνα με το ΠτΚ 106^α παρ.6, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει προληπτικά μέτρα και για το διάστημα πριν από την κατάθεση της αίτησης επικύρωσης.

ii. Συμφωνίες αναδιάρθρωσης οφειλών (ιταλική εκδοχή προσυμφωνημένης εξυγίανσης)

Η ιταλική εκδοχή της προσυμφωνημένης εξυγίανσης, δεν έχει συλλογικό χαρακτήρα λόγω του ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη κάποιας διαδικασίας ανοίγματος ή διορισμού οργάνων και επίσης δεν τηρείται σε αυτή η αρχή της ισότιμης μεταχείρισης των πιστωτών. Ειδικότερα, η

²⁹³ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.7.

²⁹⁴ Ρόκας, ο.π., σελ.40, «Η παρέμβαση, λοιπόν, στα δικαιώματα των πιστωτών είναι αρκετά εκτεταμένη, χωρίς πάντως να παραβιάζεται η αρχή της ισότητας των πιστωτών».

²⁹⁵ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.7.

²⁹⁶ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.8.

²⁹⁷ Διάταγμα 83 της 22.06.2012 και Ν.134/2012, σε πλήρη ισχύ από 11.11.2012.

²⁹⁸ Ρόκας, ο.π., σελ.42.

υπαγωγή στην εν λόγω διαδικασία γίνεται με πρωτοβουλία του οφειλέτη εμπόρου, ο οποίος βρίσκεται σε κατάσταση οικονομικής δυσπραγίας. Η αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία συνοδεύεται από τα απαιτούμενα εκ του νόμου στοιχεία κατά το άρθρο 162 I. fall. και συνυποβάλλονται, έτσι ώστε να επέλθει το άνοιγμα της διαδικασίας του προληπτικού συμβιβασμού²⁹⁹. Ο οφειλέτης, με την αίτησή του, επιδιώκει να επικυρωθεί άμεσα η έγγραφη συμφωνία αναδιάρθρωσης οφειλών, την οποία προηγουμένως θα έχει διαπραγματευθεί, καταρτίσει και υπογράψει με την απαιτούμενη πλειοψηφία των πιστωτών του.

Παρά το γεγονός ότι η συμφωνία καθίσταται δεσμευτική μόνο για τους συμβεβλημένους πιστωτές, η επικύρωσή της θα πραγματοποιηθεί μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα εξασφαλισθεί η ικανοποίηση και των μη συμβεβλημένων πιστωτών. Το τελευταίο επιβεβαιώνεται με έκθεση, την οποία συντάσσει ο αρμόδιος εμπειρογνώμονας. Σημειωτέον ότι προτού επικυρωθεί η συμφωνία, αναστέλλονται τα μέτρα αναγκαστικής εκτέλεσης στα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη, ενώ μετά την επικύρωσή της επιφέρει αποτελέσματα σύμφωνα με τους περιεχόμενους σε αυτή συμφωνηθέντες όρους³⁰⁰. Εν κατακλείδι, αξίζει να επισημανθεί ότι οι συμφωνίες αναδιάρθρωσης χρεών υπογράφονται από το 60% τουλάχιστον των πιστωτών και στη συνέχεια επικυρώνονται απευθείας από το δικαστήριο. Συνεπώς, διατηρείται η εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Ως προς αυτό, ομοιάζουν με την νέα διαδικασία εξυγίανσης του αναθεωρημένου ελληνικού ΠτΚ, ήτοι την προσυμφωνημένη εξυγίανση.

iii. Σχέδια διάσωσης (piani di risanamento attestati)

Πρόκειται για ένα σημαντικό εργαλείο εξυγίανσης, του οποίου ο ορισμός δεν αναφέρεται στον πτωχευτικό νόμο³⁰¹. Τα σχέδια διάσωσης προβλέπονται στον ΙταλΠτωχΝ (άρθρο 67) και συνιστούν μία εξωδικαστική διαδικασία, στην οποία η επιχείρηση προτείνει ένα σχέδιο εξυγίανσης στους πιστωτές της. Διαφέρει από τις ως άνω συμφωνίες αναδιάρθρωσης οφειλών, όχι τόσο λόγω του περιεχομένου του, αλλά, κατά κύριο λόγο, επειδή : 1) αποτελεί μία άτυπη διαδικασία και άρα δεσμεύει μόνο τους πιστωτές που συμφωνούν σε αυτό και 2) ο οφειλέτης μπορεί να την αξιοποιήσει οποιαδήποτε στιγμή επιθυμεί και σε οποιαδήποτε οικονομική κατάσταση και αν βρίσκεται, ανεξαρτήτως οικονομικής κρίσης ή μη³⁰².

²⁹⁹ Βλ. ΠτΚ 106β.

³⁰⁰ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.8-9.

³⁰¹ Άρθρα 64 επ. I. fall, όπου γίνεται η μόνη αναφορά της εν λόγω διαδικασίας στο πλαίσιο της πτωχευτικής ανάκλησης και πιο συγκεκριμένα με αφορμή ενέργειες του οφειλέτη και πιστωτών του, οι οποίες εξαιρούνται από αυτήν.

³⁰² Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.9, Bertacchini κλπ., ο.π., 231 και 584-551, Demarchi, ο.π., σελ.494 επ.

*iv. Διοικητικής φύσεως διαδικασίες εξυγίανσης*³⁰³

Στις ιταλικές συλλογικές διαδικασίες εντάσσονται και οι διοικητικής φύσεως διαδικασίες εξυγίανσης³⁰⁴. Ειδικότερα, σε αυτές περιλαμβάνεται η αναγκαστική διοικητική εκκαθάριση, (*liquidazione coatta amministrativa*)³⁰⁵, η οποία εφαρμόζεται όταν η επιχείρηση βρίσκεται σε μία ανώμαλη κατάσταση, έστω και αν δεν έχει ακόμα περιέλθει σε κατάσταση αφερεγγυότητας. Ο αναγκαστικός χαρακτήρας της εν λόγω διαδικασίας, έγκειται στο ότι η επιχείρηση υπάγεται σε αυτή ανεξαρτήτως της βούλησής της ή της βούλησης τρίτων και αποσκοπεί την προστασία του «συστήματος», έναντι του οποίου υποχωρεί το αίτημα της ικανοποίησης των πιστωτών³⁰⁶. Επιπροσθέτως, η έκτακτη διαχείριση μεγάλων επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κατάσταση αφερεγγυότητας (*ammimistrazione straordinaria delle grandi imprese insolventi*) του ν.δ. 270/1999, με παραλλαγή της την ειδική έκτακτη διαχείριση (*amministrazione straordinaria speciale*) του ν.δ. 347/2003, αποτελούν διοικητικής φύσεως διαδικασίες εξυγίανσης. Με την ειδική έκτακτη διαχείριση αντιμετωπίστηκαν σημαντικές περιπτώσεις αναδιοργάνωσης κρίσιμων για την ιταλική οικονομία επιχειρήσεων³⁰⁷.

(δ) Γερμανικό δίκαιο

Στο γερμανικό δίκαιο δεν απαντάται κατά κυριολεξία προπρωχεντική διαδικασία εξυγίανσης³⁰⁸. Η ικανοποίηση των πιστωτών επιτυγχάνεται μέσω της εκκαθάρισης ή της κατάρτισης ενός σχεδίου αφερεγγυότητας, το οποίο διασφαλίζει κυρίως τη διατήρηση και διάσωση της επιχείρησης. Με την θέσπιση του νέου άρθρου 270b στο γερμανικό δίκαιο, το οποίο καλείται «προετοιμασία εξυγίανσης», έγινε προσπάθεια διευκόλυνσης της εξυγίανσης των επιχειρήσεων ως τρόπο επίτευξης της ικανοποίησης των πιστωτών. Σύμφωνα με τις σχετικές ρυθμίσεις, το άνοιγμα της πτωχευτικής διαδικασίας και ταυτόχρονα η διατήρηση της διοίκησης της πτωχευτικής περιουσίας καθώς και η εν γένει υπαγωγή στο συγκεκριμένο προστατευτικό πλαίσιο του άρθρου, ζητείται από τον οφειλέτη. Ειδικότερα, εάν υπάρχουν πιθανότητες εξυγίανσης και σύμφωνη γνώμη των βασικότερων πιστωτών (κυρίως των πιστωτικών

³⁰³ Bertacchini κλπ., ο.π., 553 επ.

³⁰⁴ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.9.

³⁰⁵ Βλ. 194 επ. I. fall., Demarchi, ο.π., 901 επ.

³⁰⁶ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.9.

³⁰⁷ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.10, «... όπως οι εθνικής σημασίας περιπτώσεις εξυγίανσης του εθνικού αερομεταφορέα (Alitalia, 2008) ή σημαντικής επιχείρησης τροφίμων (Parmalat, 2003)», Βλ. και Ρόκας, ο.π., σελ.40, «Υστερα από το σκάνδαλο της Parmalat, το 2003, εισήχθη και παραλλαγή αυτής της διαδικασίας για ακόμη πιο μεγάλες επιχειρήσεις (με τουλάχιστον 500 εργαζομένους και 300 εκ. ευρώ χρέος) με σκοπό τη διατήρηση της επιχείρησης και της θέσης της στην αγορά».

³⁰⁸ Αυγητίδης, ο.π., σελ.124, Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.11, Ρόκας, ο.π., σελ.35.

ιδρυμάτων), τίθεται από το δικαστήριο τρίμηνη προθεσμία ως η μεγαλύτερη δυνατή για την υποβολή από τον αιτούντα οφειλέτη σχεδίου εξυγίανσης. Σε περίπτωση παρέλευσης άπρακτης της εν λόγω προθεσμίας, το δικαστήριο θα αποφασίσει την κήρυξη της πτώχευσης. Συμπερασματικά, δεν πρόκειται για μια κανονική προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης, καθώς τίθεται σε εφαρμογή αφότου υποβληθεί αίτημα για άνοιγμα της πτωχευτικής διαδικασίας, ωστόσο τα αποτελέσματά τους είναι κατά κύριο λόγο ισοδύναμα³⁰⁹.

Συγκρίνοντας τη γερμανική διαδικασία του άρθρου 270b με τη διαδικασία εξυγίανσης του ελληνικού δικαίου, φαίνεται ότι η τελευταία ανταποκρίνεται ουσιαστικότερα στις ανάγκες της σύγχρονης οικονομικής πραγματικότητας, οι οποίες απαιτούν ταχύτητα στις διαδικασίες λήψης και υλοποίησης αποφάσεων για την αντιμετώπιση των οικονομικών κρίσεων. Πιο συγκεκριμένα, η ελληνική διαδικασία εξυγίανσης δεν προϋποθέτει την προηγούμενη υποβολή αίτησης για την κήρυξη του οφειλέτη σε πτώχευση, κάτι το οποίο αποτελεί ιδιαίτερα επιβαρυντικό παράγοντα για την επιτυχή έκβαση της εξυγίανσης, όπως έχει άλλωστε αποδειχθεί και στην πράξη (πιθανή καταγγελία από πιστωτικά ιδρύματα, ακύρωση παραγγελιών κ.α.)³¹⁰. Επιπροσθέτως, η κατάργηση ανοίγματος διαδικασίας και η απλοποίηση της διαδικασίας εξυγίανσης με το ν.4446/2016, καθιστά ταχύτερη την ελληνική διαδικασία, καθώς επικυρώνεται απευθείας από το δικαστήριο μία ήδη έτοιμη από τα ενδιαφερόμενα μέρη συμφωνία. Με τον τρόπο αυτό, αποτρέπεται η γνωστοποίηση σε τρίτα πρόσωπα της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης του οφειλέτη και η διασάλευση των σχέσεων και των συναλλαγών του με ένα ευρύ κύκλο προσώπων (προμηθευτές, πελάτες κ.α.), και επίσης συνεχίζει απρόσκοπτα η λειτουργία της επιχείρησης³¹¹.

§ 3. Συμπεράσματα

Ενόψει των ανωτέρω, γίνεται κατανοητό πως το Ευρωπαϊκό Δίκαιο δεν προβαίνει σε ενιαία ρύθμιση των προπρωχευτικών διαδικασιών και κατ'επέκταση οι επιμέρους ευρωπαϊκές έννομες τάξεις παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές ως προς τον τρόπο ρύθμισης του εν λόγω ζητήματος. Όπως επισημαίνεται και στην Πρόταση Οδηγίας 2016 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, τα στοιχεία των διαδικασιών προληπτικής αναδιάρθρωσης που επηρεάζουν τον αριθμό των επιχειρήσεων που διασώζονται καθώς και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους, παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών. Σημαντικό

³⁰⁹ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.12.

³¹⁰ Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1122.

³¹¹ Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1122.

ρόλο στην διαμόρφωση των προπρωχευτικών διαδικασιών σε κάθε χώρα, διαδραματίζουν οι διαφορετικές συγκυρίες που οδήγησαν στη θεσμοθέτησή τους. Πιο συγκεκριμένα, στη Γαλλία κατά τη δεκαετία του '80, ο ρόλος του κράτους στην ιδιοκτησία των τραπεζών ήταν κυρίαρχος, κάτι το οποίο επέφερε σημαντικές τροποποιήσεις στο γαλλικό δίκαιο, καθώς οι αντιρρήσεις των τραπεζών έναντι στις μεταρρυθμίσεις που λάμβαναν χώρα δεν ήταν έντονες. Επιπροσθέτως, τόσο το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης του 2008 όσο και οι δυσμενείς επιπτώσεις της πτώχευσης, συντέλεσαν στην επέμβαση των νομοθετών στο πτωχευτικό δίκαιο πολλών κρατών και στην δημιουργία προπρωχευτικών διαδικασιών. Έτσι, στα περισσότερα κράτη, με εξαίρεση τη Γερμανία, όπως προαναφέρθηκε, έγιναν προσπάθειες θεσμοθέτησης ή βελτίωσης προπρωχευτικών διαδικασιών.

Όσον αφορά τη σύγκριση των δικαίων, αναδεικνύονται διαφορές ως προς την εφαρμογή τους στα διάφορα κράτη μέλη. Ειδικότερα, οι προπρωχευτικές διαδικασίες στην Αγγλία και τη Γαλλία συνιστούν «εξαιρετικό δίκαιο», καθώς αφορούν λίγες μόνο επιχειρήσεις, συνήθως μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, οι οποίες για ποικίλους λόγους (κοινωνική σημασία λόγω αντικειμένου, μελλοντικές προοπτικές, αριθμός εργαζομένων κ.α.) πρέπει να διασωθούν. Εν αντιθέσει, στην Ελλάδα, συγκριτικά με τον συνολικό αριθμό των αιτήσεων για υποβολή στην πτωχευτική διαδικασία, υποβάλλεται μεγάλος αριθμός αιτήσεων για ένταξη στις εκάστοτε προπρωχευτικές διαδικασίες. Παρ'όλα αυτά, σε πολλές περιπτώσεις οι αιτήσεις είναι καταχρηστικές και αποσκοπούν μόνο στην επίτευξη αναστολής των διώξεων.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός, ότι σημαντικός παράγοντας της επιτυχίας των διαδικασιών διάσωσης των επιχειρήσεων στο εξωτερικό είναι οι εποπτεύοντες τη διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα, στη Γαλλία³¹² το αρμόδιο επί πτωχεύσεων δικαστήριο, το Tribunal de commerce, αποτελείται από επίτιμους δικαστές προερχόμενους από το χώρο της οικονομίας, χωρίς να είναι απαραίτητα νομικοί, ενώ στην Αγγλία οι δικαστές του High Court θεωρούνται πρόσωπα με σπουδαία πείρα σε οικονομικά ζητήματα³¹³.

Συνοψίζοντας, παρά την ενωσιακή διάσταση ως προς τη ρύθμιση των προπρωχευτικών διαδικασιών, το γεγονός ότι τα περισσότερα αλλοδαπά κράτη ήδη προ πολλού επιχορηγούν την πρόληψη της αφερεγγυότητας με μία σωρεία ρυθμίσεων, καταδεικνύει την αξία που έχει η αντιμετώπιση των (διαχειρίσιμων) οικονομικών δυσκολιών του οφειλέτη, στο πλαίσιο μιας προπρωχευτικής διαδικασίας σε σχέση με εκείνη που επιχειρείται ενδοπρωχευτικώς³¹⁴. Επομένως, τόσο στα αλλοδαπά όσο και στο ελληνικό δίκαιο, το προβάδισμα δίδεται, έναντι της

³¹² Flessner, KTS 2010, σελ.127, 130.

³¹³ Ρόκας, ο.π., σελ.50.

³¹⁴ Μιχαλόπουλος, Οι προπρωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πτωχευτικού Κώδικα,2013, σελ.3.

πτώχευσης, στις προπρωχευτικές διαδικασίες. Οι τελευταίες κυριαρχούν σήμερα, ενώ η πτώχευση έχει υποβαθμιστεί σε μια οιονεί επικουρική διαδικασία που κηρύσσεται όταν δεν υπάρχουν άλλες ευκολότερες ή γρηγορότερες λύσεις. Στο σημείο αυτό, αξίζει να παρατεθούν τα λόγια του κ. Περάκη, ότι μπορεί να βαδίζουμε προς ένα πτωχευτικό δίκαιο χωρίς πτώχευση. Δεν πρόκειται για λογοπαίγνιο, αφού ο μικρός αριθμός των πτωχεύσεων, ο οποίος καθίσταται όλο και μικρότερος, καταδεικνύει το γεγονός ότι η πτωχευτική διαδικασία καθαυτή κινδυνεύει πλέον να ατροφήσει. Συνεπώς, το πτωχευτικό δίκαιο πρέπει πλέον να το βλέπουμε συνολικά και όχι μόνο ως προς την πτωχευτική του πτυχή³¹⁵.

V. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εξυγίανση προβληματικών επιχειρήσεων, ήτοι η πρόβλεψη εναλλακτικών τρόπων - πέραν της πτωχευτικής διαδικασίας-άρσης της επιχειρηματικής αφερεγγυότητας, διευθέτησης των υποχρεώσεών τους, ανόρθωσης και αναδιοργάνωσής τους καθώς και επανένταξής τους στην οικονομική ζωή, ούτε είναι νέα ούτε συνιστά αποτέλεσμα της αλματώδους οικονομικής κρίσης. Ήδη πριν από την θέσπιση του ΠτΚ, όπως εξετάσαμε παραπάνω, είχαν προηγηθεί προσπάθειες θεσμοθέτησης εξυγιαντικών διαδικασιών.

Το δίκαιο της εξυγίανσης, κατά την πρώτη περίοδο εφαρμογής του, χαρακτηριζόταν από μια σύγχυση στόχων και ρυθμίσεων. Ωστόσο, το εν λόγω φαινόμενο μοιάζει πλέον να είναι μακρινό παρελθόν³¹⁶.

Η εκδήλωση της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, ενίσχυσε τη βαρύτητα της εξυγίανσης και κατ'επέκταση ο Έλληνας νομοθέτης, αντιλαμβανόμενος την επιτακτική ανάγκη να καταστούν οι εξυγιαντικές διαδικασίες απλούστερες μεν πλην όμως σαφέστερες, οδηγήθηκε στην εισαγωγή με το ν. 4013/2011 της διαδικασίας εξυγίανσης, η οποία αρχικά τροποποιήθηκε με τους νόμους 4072/2012 και 4336/2015, και στη συνέχεια εκ βάθρων με το ν.4446/2016. Η διαδικασία εξυγίανσης του πτωχευτικού κώδικα, όπως μελετήσαμε παραπάνω, αντικατέστησε την αρχικά προβλεπόμενη στον πτωχευτικό κώδικα διαδικασία συνδιαλλαγής, η οποία αφενός απαγορευόταν σε περίπτωση παύσης πληρωμών του οφειλέτη και αφετέρου κατελάμβανε μόνο τους συμβαλλομένους πιστωτές.

³¹⁵ Βλ. σχετικά Θ. Αθανασόπουλος, Δ. Αυγητίδης, Ρ. Γιοβαννόπουλος, Α. Δημάκης, Ν. Ελευθεριάδης, Θ. Κουλουριάνος, Γ. Λεβέντης, Π. Μάζης, Ε. Μαστρομανώλης, Ι. Μούργελας, Ε. Περάκης, Ν. Τέλλης, Σ. Φράστανλης, Μ. Χάρισμα, Β. Χατζηιωάννου, Χ. Χριστοπούλου-Καραφλού, Οι πρόσφατες εξελίξεις του πτωχευτικού δικαίου, 2018.

³¹⁶ Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1121.

Μετά την εισαγωγή της νέας διαδικασίας εξυγίανσης στον αναθεωρημένο με το ν.4446/2016 πτωχευτικό κώδικα, φαίνεται ότι η εσωτερική έννομη τάξη διαθέτει ένα πιο σύγχρονο και ολοκληρωμένο σύστημα κανόνων δικαίου με σαφώς διατυπωμένες διαδικασίες, οι οποίες είναι ικανές να διευκολύνουν την επίτευξη εξυγίανσης των επιχειρήσεων.

Η εν λόγω διαδικασία παρέχει στις εκάστοτε πάσχουσες επιχειρήσεις την δυνατότητα διεξόδου από την οικονομική δυσπραγία που αντιμετωπίζουν, μέσω μιας πιο ευέλικτης και απλοποιημένης διαδικασίας από την προϊσχύσασα συνδιαλλαγή. Ο νομοθέτης επιδιώκει και με την νέα διαδικασία εξυγίανσης την αποφυγή της πτώχευσης, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατό, καθώς και την αποτροπή του κατακερματισμού της περιουσίας της επιχείρησης, έτσι ώστε να ικανοποιηθούν συλλογικά οι πιστωτές της με άλλο, λιγότερο επώδυνο για την επιχείρηση τρόπο από την κήρυξή της σε πτώχευση και κατ'επέκταση τη θανάτωσή της. Η αποτροπή της ανωτέρω δυσχερούς νομικής κατάστασης και η δυνατότητα των ενδιαφερόμενων μερών, ήτοι των πιστωτών και του οφειλέτη, να τακτοποιήσουν με διαφορετικό αλλά συνάμα συναινετικό τρόπο τα χρέη του τελευταίου, μέσω της αξιοποίησης και εν τέλει διάσωσης της επιχείρησης, αναμφισβήτητα επιφέρει ευνοϊκά αποτελέσματα όχι μόνο για τους ίδιους τους εμπλεκόμενους αλλά και για την Εθνική Οικονομία γενικότερα.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης καθώς και το δίκαιο της εξυγίανσης εν γένει, ενώ είναι αρμόδιο για την εξυγίανση των επιχειρήσεων, δεν είναι κατάλληλο εργαλείο για την εξυγίανση της αγοράς. Σύμφωνα με την επισήμανση του Γ. Μιχαλόπουλου, η εξυγίανση των επιχειρήσεων δεν πρέπει να συγχέεται με την εξυγίανση της αγοράς³¹⁷. Η επίλυση των προβλημάτων της εθνικής οικονομίας είναι αυτονόητο πως απαιτεί συγκεκριμένες δομικές παρεμβάσεις της πολιτείας, τις οποίες αδυνατεί να υλοποιήσει το πτωχευτικό δίκαιο ως μεμονωμένος κλάδος δικαίου που έρχεται στο προσκήνιο σε περιόδους οικονομικής κρίσης³¹⁸. Με άλλα λόγια, οι πραγματικές συνθήκες της οικονομίας εντός της οποίας αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους οι επιχειρήσεις, αποτελούν μια ιδιαίτερη δυσχέρεια, η οποία δεν είναι ικανή να αντιμετωπιστεί νομοθετικά αλλά ούτε και μέσω της «κουλτούρας αναδιοργανώσεων»³¹⁹. Όσον αφορά την ελληνική οικονομία, διάφοροι παράγοντες και προβλήματα μπορούν να εμποδίσουν την προσπάθεια εξυγίανσης και διάσωσης των επιχειρήσεων³²⁰. Ειδικότερα, τακτική όπως η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων από τα πιστωτικά ιδρύματα για την διασφάλιση της εξακολούθησης της λειτουργίας τους, η οποία

³¹⁷ Μιχαλόπουλος, ο.π., σελ.163.

³¹⁸ Ρόκας, ο.π., σελ.285.

³¹⁹ Ρόκας, ο.π., σελ.285.

³²⁰ Ρόκας, ο.π., σελ.285.

παλαιότερα ήταν δεδομένη, πλέον είναι αβέβαιη ακόμη και για τις υγιείς επιχειρήσεις. Επιπροσθέτως, ένας από τους αποτελεσματικότερους τρόπους εξυγίανσης των επιχειρήσεων συνίσταται στην εκποίηση περιουσιακών στοιχείων, τα οποία δεν είναι αναγκαία για την υπό εξυγίανση εταιρία. Ωστόσο, η αγορά για τα περισσότερα περιουσιακά στοιχεία και κυρίως για τα ακίνητα βρίσκεται σε τέτοια κατάσταση, με αποτέλεσμα η εκποίηση να είναι δυσχερής ή ασύμφορη. Ακόμη, στην πλειονότητα των κλάδων δραστηριοποίησης διαπιστώνεται η σε σημαντικό βαθμό μείωση του ενδιαφέροντος του καταναλωτικού κοινού, εξαιτίας της τρέχουσας συγκυρίας.

Εν κατακλείδι, αν και όπως προαναφέρθηκε, ο νομοθέτης καθιέρωσε ένα επαρκέστατο νομικό πλαίσιο με ιδιαίτερα θετικές επιδράσεις στον τομέα της εξυγίανσης των επιχειρήσεων, η τελική επιτυχία ή μη του νέου συστήματος, καθώς και η επίτευξη ή μη θετικών αποτελεσμάτων, συναρτάται άμεσα από το εάν τα εμπλεκόμενα μέρη προσφεύγουν στην εφαρμογή της διαδικασίας εξυγίανσης (ΠτΚ 99 επ.), με σκοπό απλώς και μόνο να αποφύγουν την πτώχευση και τις ενδεχόμενες συνέπειές της ή εάν υπάρχει πραγματική πρόθεση διάσωσης και αναδιοργάνωσης της επιχείρησης³²¹. Με άλλα λόγια, προκειμένου να κριθεί επιτυχής ο εν λόγω προπρωχευτικός θεσμός πρέπει να υιοθετηθεί νέα «κουλτούρα» στη διεξαγωγή των διαδικασιών αφερεγγυότητας, η οποία να βασίζεται στους εξής τρεις βασικούς πυλώνες³²²: Αρχικά, πρώτο και ουσιαστικότερο πυλώνα συνιστά η από κοινού προσπάθεια όλων των συμμετεχόντων στη διαδικασία προσώπων για την αποτελεσματική εφαρμογή της διαδικασίας και την καλύτερη δυνατή ικανοποίηση των πιστωτών. Όσον αφορά το δεύτερο πυλώνα, αυτός σχετίζεται με την σωστή αναδιοργάνωση, ανόρθωση και εξυγίανση της πάσχουσας επιχείρησης και τη μέσω αυτών επίτευξη επωφελών αποτελεσμάτων στον πρώτο πυλώνα. Τέλος, αναφορικά με τον τρίτο πυλώνα, θα πρέπει τα εμπλεκόμενα στη διαδικασία μέρη να διακρίνονται από υψηλού επιπέδου επαγγελματισμό, καθώς και από αμοιβαία εμπιστοσύνη, συστατικά στοιχεία αλληλένδετα με την επιτυχία οποιασδήποτε εξυγιαντικής διαδικασίας.

³²¹ Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1122.

³²² Χριστοπούλου, ο.π., σελ.1122.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ**I) Αλλοδαπή**

Bertacchini E./ Gualandi L./Pacchi S./Pacchi G./Scarselli G., Manuale di diritto fallimentare, Milano 2007.

Finch V., Corporate Insolvency Law, 2^η έκδοση, Cambridge 2009.

Goode R., Principles of Corporate Insolvency Law, 4^η έκδοση, 2011.

Griebel J., Der Insolvenzplan und seine praktische Bedeutung, 2005.

Manganelli P., Journal of business and technology law, 2010.

Saint-Alary-Houin C., Droit des entreprises en difficulte, Paris 2011.

Voinot D., Droit economique des entreprises en difficulte, Paris 2007.

II) Ημεδαπή

Αθανασόπουλος Θ., Αυγητίδης Δ., Γιοβαννόπουλος Ρ., Δημάκης Α., Ελευθεριάδης Ν., Κουλουριανός Θ., Λεβέντης Γ., Μάζης Π., Μαστρομανώλης Ε., Μούργελας Ι., Περάκης Ε., Τέλλης Ν., Φράστανλης Σ., Χάρισμα Μ., Χατζηιωάννου Β., Χριστοπούλου-Καραφλού Χ., Οι πρόσφατες εξελίξεις του πτωχευτικού δικαίου, 2018

Αυγητίδης Δ., Εξυγίανση επιχειρήσεων μέσω προπρωχευτικών συμφωνιών, 2011.

Αυγητίδης Δ., Η επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης ως (νέος) λόγος κήρυξης της πτώχευσης, ΧρΙΔ 2009, 459.

Αυγητίδης Δ., Ο πτωχευτικός κώδικας του 2007-Η αλλαγή κατεύθυνσης του ελληνικού δικαίου αφερεγγυότητας, ΕΕμπΔ 2007, 542.

Γεωργιάδης Α., Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2^η εκδ., 2008.

Δούβλης Β., Το σχέδιο αναδιοργάνωσης πτωχέσεων επιχειρήσεων στη νομολογία, ΔΕΕ 2016, 456 επ.

Κοτσίρης Α. Ε., Πτωχευτικό Δίκαιο, 10^η έκδοση, 2017.

Κοτσίρης Α. Ε., Πτωχευτικό Δίκαιο, 8^η έκδοση, 2011.

- Κοτσίρης Α. Ε./ Χατζηνικολάου-Αγγελίδου Ρ.*, Δίκαιο εξυγίανσης και εκκαθάρισης προβληματικών επιχειρήσεων, 3^η έκδοση, 2006.
- Μιχαλόπουλος Γ.*, Η αποδραματοποίηση της πτώχευσης κατά το ισχύον δίκαιο του ΠτΚ, ΕΕμπΔ 2009, 729.
- Μιχαλόπουλος Γ.*, Ο συμψηφισμός στην πτώχευση, 2001.
- Μιχαλόπουλος Γ.*, Οι προπρωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας του Πτωχευτικού Κώδικα: από τη συνδιαλλαγή, επιστροφή στην εξυγίανση, 2013.
- Ορφανίδης Γ.*, Δικονομικά ζητήματα του πτωχευτικού δικαίου, 2012.
- Παναγιώτου Π.*, Δικαίωμα προτίμησης στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου Ανώνυμης Εταιρίας, 1996.
- Παπαδόπουλος Δ.*, Ο καθοριστικός ρόλος του επιχειρηματικού σχεδίου στην επιτυχή έκβαση της εταιρικής και χρηματοοικονομικής αναδιάρθρωσης, Επιχείρηση 2013, 1016
- Περάκης Ε. Ε.*, Εισαγωγή στο δίκαιο της εξυγίανσης των επιχειρήσεων, Αθήνα 1987.
- Περάκης Ε. Ε.*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2^η έκδοση, 2012.
- Περάκης Ε. Ε.*, Πτωχευτικό Δίκαιο, 3^η έκδοση, 2017.
- Ρεπούσης Σ. Δ.*, Αναδιάρθρωση δανείων και επιχειρήσεων, 2017.
- Ρόκας Α.*, Έννοια μη θιγόμενων από τη συμφωνία εξυγίανσης πιστωτών, ΔΕΕ 2017, 1302-1306.
- Ρόκας Α.*, Προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης επιχειρήσεων, 2011.
- Ρόκας Α.*, Προπρωχευτική διαδικασία εξυγίανσης επιχειρήσεων, 2^η έκδοση, 2014.
- Σκαλίδη Χ.Ε.*, Η αναμόρφωση της προπρωχευτικής διαδικασίας εξυγίανσης με το Ν.4446/2016, ΔΕΕ 2016, 755-765.
- Σωτηρόπουλος Γ.*, Ζητήματα του δικαίου της εξυγίανσης επιχειρήσεων, ΕΕμπΔ 2012, 803-824.
- Τριανταφυλλάκης Γ.*, Εφαρμογές εμπορικού δικαίου, 2014.
- Φινοκαλιώτη Α.Κ.*, Η αστική ευθύνη των διοικούντων Α.Ε. και ΕΠΕ για φορολογικές οφειλές, 2014.
- Χατζηγιάννου Β. Α.*, Τα προληπτικά μέτρα της διαδικασίας εξυγίανσης κατά τον ν.4446/2016, ΕλλΔνη 2018, 11-29.
- Χριστοπούλου Χ.*, Η διαδικασία εξυγίανσης ως διαχρονικός θεσμός του ελληνικού δικαίου, ΔΕΕ 2016.

Χριστοπούλου Χ., Η συμφωνία εξυγίανσης, ΔΕΕ 2012, 1109-1122.

Ψυχομάνης Σ. Δ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 5^η έκδοση, 2012.

Ψυχομάνης Σ. Δ., Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 7^η έκδοση, 2017.

III) Εκδόσεις νομοθετικών κειμένων του Πτωχευτικού Δικαίου

Μαργαρίτης Μ., Ο νέος ΠτΚ, 2007.

Μιχαλόπουλος Γ., Πτωχευτική νομοθεσία, 2^η έκδοση, 2012.

Ρόκας Α., Πτωχευτική νομοθεσία, 2011.

IV) Νομολογία

ΔΕΕ 19.7.2016 (υπόθεση C-526/14), ΕΕμπΔ 2016, 629 σχ. Ανδριάνεση.

ΔΕΕ 8.11.2016 (υπόθεση C-41/15), ΕΕμπΔ 2016, 869.

ΕφΔυτΜακ. 9/2018, «www.dsanet.gr».

ΠΠρΑθ. 650/2013, ΕΕμπΔ 2013, 446 επ.

ΠΠρΑθ. 888/2017, «www.dsanet.gr».

ΠΠρΔρ. 12/2013, ΔΕΕ 2014, 1172.

ΠΠρΗρακλ 98/2016, ΔΕΕ 2017, 73.

ΠΠρΚορ 20/2017, «www.dsanet.gr».

V) Ηλεκτρονικές πηγές

www.valaw.gr

www.dsanet.gr

www.syneemp.gr

www.tiresias.gr